

ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΑ

ΕΤΟΣ Ε'
15 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1904

ΕΝΕΤΙΚΗ ΛΕΣΧΗ ΕΝ ΚΡΗΤΗ,

Όταν περίπου θέσιν κατείχεν ἐν ταῖς ἀρχαίαις ἑλληνικαῖς πόλεσιν ἡ Ἀγορά, τοιαύτην εἶχε καὶ παρόμοιον σκοπὸν ἐτέλει ἐν ταῖς ἰταλικαῖς τοῦ Μεσαίωνος πόλεσιν ἡ λεγόμενη *Loggia*. Ἡ λέξις εἶναι τὸ ἑλληνικὸν *Λογεῖον*, τὸ ἀνυψωθὲν προσκηνίον τοῦ ἑλληνορωμαϊκοῦ θεάτρου.

Ἡ ἰταλικὴ *Loggia* καὶ *Loggetta* ἦτο οἰκοδόμημα δημόσιον κτιζόμενον ἐν τῷ κεντρικωτέρῳ τῆς πόλεως μέρει, Στοὰ ἀνοικτὴ μονόροφος ἢ διώροφος, τόπος συνεντεύξεως τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν εὐγενῶν τῆς πόλεως, Λέσχη πολιτικὴ καὶ ἐμπορικὴ.

Ἡ Φλωρεντία σώζει καὶ μέχρι σήμερον τὴν περίφημον *Loggia dei Lanzi*, ἡ Ἐνετία πρὸ τετραετίας ἐσώζεν ἀκόμη τὴν ἰδικὴν τῆς ἐν τῇ Πλατεῖᾳ τοῦ Ἁγίου Μάρκου, ὅτε τὸ περίφημον Κωδωνοστάσιον (*Campanile*) καταπεσὸν αἰφνιδίως κατεπλάκωσε καὶ διέφθειρεν αὐτήν.

Πᾶσα ἀποικία ἐνετικὴ καὶ κτήσεις, ἐν ἧ ἐγκαθίσταντο Ἐνετοί, ἔπρεπε νὰ ἔχη τὴν ἀπαραίτητον Λέσχην. Ἡ Κρήτη, ἡ πολυτιμότερα τῆς Γαληνοτάτης κτήσεις, τὸ Βασίλειον τῆς Κρήτης, ὡς ἐπωνομάζετο ἐμφαντικῶς, εἶχε τὰς ἰδικὰς τῆς, κτίσματα τῶν Ἐνετῶν ἀποίκων. Ἐν Ρεθύμνῃ σώζεται ἀκόμη μεταβεβλημένον εἰς τζαμίον τουρκικόν. Ὁ Χάνδαξ, (τὸ σημερινὸν Ἡράκλειον) ἡ πρωτεύουσα τοῦ Βασιλείου, εἶχε τὴν ὀραιότεραν *Loggia*, κτίσμα τῆς Ἀναγεννήσεως.

Ἡ δημόδης κρητικὴ διάλεκτος διέσωσε τὴν λέξιν ὑπὸ τὸν τύπον *λότζα*, δι' ἧς δηλοῖ ὁμιλον καὶ ὁμιλίαν ἀνθρώπων φιλικῶς διαλεγομένων.

Ἡ *Loggia* τοῦ Ἡρακλείου ἐκτίσθη εἰς τὴν κεντρικωτάτην θέσιν τῆς πόλεως παρὰ τὸν Μητροπολιτικὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Τίτου, τὸ Δουκικὸν Ἀνάκτορον, τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Μάρκου, τὴν πλατεῖαν τῆς πόλεως καὶ τὸ παλάτιον τοῦ Ἀρχιστρατήγου. Ἡ πρόσοψις αὐτῆς καὶ ἡ κυρία εἴσοδος εὐρίσκειτο εἰς τὴν *Μεγάλην Ροῦγαν* τὴν ἄγουσαν ἐκ τοῦ λιμένος εἰς τὴν πλατεῖαν καὶ τὰ παλάτια τοῦ Δουκὸς καὶ Ἀρχιστρατήγου.

Ἐκτίσθη κατὰ τὸ μέσον τοῦ 16ου αἰῶνος ὑπὸ διασήμενον ἀρχιτέκτονος πιθανώτατα τοῦ ἐκ Βεργάνης Μιχ. *Sammichele*, ὅστις διέτριψεν ἐν Κρήτῃ ἀπὸ τοῦ 1537-1542, ὅτε ἐσχέδιασε τὰ κολοσσαῖα τοῦ Χάνδακος τείχη καὶ τὰ λοιπὰ ὀχρωματικά ἔργα.

Εἰς τὴν Λέσχην ταύτην συνήρχοντο οἱ ἀρχοντες καὶ οἱ εὐγενεῖς καὶ οἱ πολῖται πρὸς ἀναψυχὴν καὶ συνδιάλεξιν καὶ πρὸς σύσκεψιν περὶ διαφορῶν ζητημάτων πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν καὶ ἐμπορικῶν· οἱ ἀρχοντες καὶ οἱ εὐγενεῖς τιμαριούχοι διέτριβον ἴσως εἰς τὸν ἀνω ὄροφον, οἱ δὲ λοιποὶ πολῖται κάτω. Ἀπὸ τῶν ἀνοικτῶν τῆς Λέσχης στοῶν ὁ δημόσιος κήρυξ (*Gastaldio*) ἐκήρυττε τὰ διατάγματα τῆς Κυβερνήσεως, ἐντεῦθεν ὁ Λοῦξ καὶ αἱ ἄλλαι Ἀρχαὶ προσεφώνουν τὸ πλῆθος κάτω ἐν τῇ Μεγάλῃ ὁδῷ καὶ ἐντεῦθεν ἐδεῶντο τὰς δι' αὐτῆς διερχομένας πομπὰς καὶ λιτανείας.

Καὶ ἐκτίσθη μὲν ἡ *Loggia* τοῦ Ἡρακλείου, ὡς εἶπομεν, κατὰ τὸ μέσον τοῦ 16ου αἰῶνος, ἀλλὰ καὶ πρότερον ἐπὶ αἰῶνας καὶ πάντως ἐν τῇ αὐτῇ θέσει ὑπῆρχεν ἀρχαιότερα καὶ ἀπλουστερά τὴν οἰκοδομίαν Λέσχη. Τοῦτο μανθάνο-

μεν ἐκ τῶν διαταγμάτων (banna) τῆς ἐν Κρήτῃ Ἐνετικῆς Κυβερνήσεως τῶν δημοσιευθέντων πρὸ ὀλίγων μηνῶν εἰς τὸ τελευταῖον τεῦχος τοῦ Βυζαντινοῦ Δελτίου τοῦ Κρουμβάχερ, ἐν οἷς στερεοτύπως ἐπαναλαμβάνεται εἰς τὴν ἀρχὴν ἐκάστης διαταγῆς «ἐκηρύχθη δημοσίᾳ ὑπὸ τοῦ (δεῖνα) δημοσίου κήρυκος ἀπὸ τοῦ Λωβίου (Lobium),» ὡς ἐκαλεῖτο ἡ Loggia ἐν τῇ ἐπισημῇ Λατινικῇ τῆς ἐποχῆς ἀπὸ τοῦ γερμανικοῦ Laube. Χάριν περιγραφῆς ἀναφέρομεν ὅτι ἐν τῇ Λέσχῃ ταύτῃ ἐπετρέποντο κατὰ τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν χρονολογοῦνται τὰ διατάγματα (περὶ τὸ 1350), ἐνταῦθα καὶ τὰ τυχερὰ παιγνίδια καὶ δὴ ἡ ἀγαπητοτάτη τοῖς τότε Ἐνετοῖς κυβεία, ἀπαγορευομένη ἀλλαγῆς ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ.

Ἡ Λέσχη τοῦ Ἡρακλείου, ἣς εἰκόνα παραθέτομεν κατὰ τὰ σχέδια καὶ τὰς συμπληρώσεις τοῦ μελετήσαντος αὐτὴν Ἰταλοῦ ἀρχιτέκτονος Berchet, εἶναι κτίριον ὀρθογώνιον ἔχον μῆκος 28 μέτρα καὶ πλάτος 11 περίπου. Ἦτο Στὰ διάφορος, καὶ ὁ μὲν ἰσόγειος ὄροφος ἔχων ἕξ δωρικούς ἀρραβδώτους ἡμικίονας καὶ δύο τετραγώνους παραστάδας κατὰ τὰ ἄκρα ἦτο δωρικοῦ ρυθμοῦ, ὁ δὲ ἄνω ἦτο ἰωνικοῦ μὲ ὀκτὼ ἀντιστοιχοῦς τοῖς κάτω ἰωνικοῦς ραβδωτοῦς ἡμικίονας. Τὰ μεταξὺ τῶν κίωνων τόξα, κάτω μὲν ἦσαν πάντα ἀνοικτὰ ἔχοντα μόνον χαμηλὸν θωράκιον, τὰ δὲ ἄνω ἦσαν ἐναλλάξ ἀνοικτὰ καὶ κλειστά. Τὸ ἄνω μέρος τοῦ ἰσογείου ὀρόφου περιθῆκει διάζωμα τριγύφων καὶ μετοπῶν, ἐν αἷς ἐναλλάξ εἰκονίζονται ἐν ἀναγλύφῳ ὁ Λέων τοῦ Ἁγίου Μάρκου καὶ τρόπαια ἢ πανοπλῖαι ἢ ἰπποταί ἐν πολεμικῇ στολῇ. Ὁ ἄνω ὄροφος ὑποτίθεται ὅτι ἔφερον ὑπὲρ τὸν θριγκὸν δρύφακτον (ballustrade), ἐφ' οὗ κατὰ μὲν τὰς τέσσαρας γωνίας ὑπῆρχεν ὀβελισκος, εἰς ἐν ἐκάστη, ἐν τῷ μεταξὺ δὲ ἀγάλματα διακοσμητικά. Ομοίᾳ τῇ προσόψει εἶναι ἡ ἀρχιτεκτονικὴ ἔξωτερικὴ διάταξις καὶ τῶν δύο στενῶν πλευρῶν. Ὅπισθεν ἡ Loggia συνείχετο καὶ συνεκοινωνεῖ πρὸς ἄλλο δημόσιον οἰκοδόμημα τὴν Ἐνετικὴν Ὀπλοθήκην (Armeria).

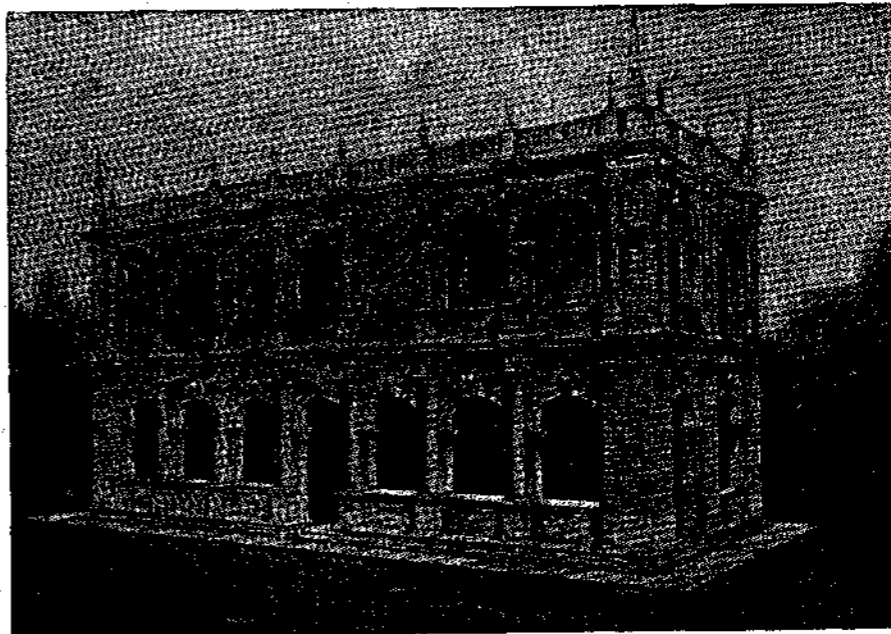
Ἡ Λέσχη ἦτο πᾶσα ἐκτισμένη διὰ λίθων παρῶντων πελεκητῶν καὶ διεκρίνετο διὰ τὴν εὐγενῆ ἀρχαϊκὴν ἀπλότητα καὶ τὴν μεγάλην ἀρμονίαν τῶν ἀρχιτεκτονικῶν μερῶν, δικαίως δὲ ἐθαυμάσθη καὶ ὑπὸ τῶν νεωτέρων. Ὁ μὲν διευθυντὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις Γερμανικοῦ Ἰνστιτούτου κ. Dörpfeld ἰδὼν πολλὰς τὸ οἰκοδόμημα πρὸ τῆς τελευταίας καταστροφῆς, ἀποκαλεῖ αὐτὸ

ἐν ἐπιστολῇ τοῦ καλλιτέχνημα τοῦ ρυθμοῦ τῆς Ἀναγεννήσεως, ὁ δὲ E. Gerland λέγει περὶ αὐτοῦ ὅτι εἶναι ἱστορικὸν μνημεῖον καὶ τὸ μοναδικὸν ἐγκαλλώπισμα τῆς πόλεως Ἡρακλείου.

Τοιοῦτον ἦτο τὸ οἰκοδόμημα ἐπὶ Ἐνετοκρατίας καὶ ὅπως βλέπομεν αὐτὸ ἐν τῇ εἰκόνι. Οἱ Τούρκοι καταλαβόντες τὸν Χάνδακα τῷ 1669 συνήνωσαν τὴν ἀχρῆστον πλέον δι' αὐτοὺς Λέσχην μετὰ τῆς ὀπισθεν συνεχομένης Ὀπλοθήκης, καὶ ἐχρησιμοποίησαν ἀμφότερα πρὸς φύλαξιν τῶν κυριευθέντων καὶ καταλειφθέντων ἐνετικῶν ὄπλων καὶ ἄλλων πολεμικῶν ἐφοδίων. Ἡ χρῆσις δὲ αὕτη ἐξηκολούθησε καὶ καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἐν Κρήτῃ Τουρκοκρατίας ἐπὶ δύο καὶ ἡμισὺν αἰῶνας περίπου. Ἐντεῦθεν ὀλόκληρον τὸ ἀποτελεσθὲν οἰκοδόμημα ὀνομάσθη Τσεπανές, ὅπως καλεῖται καὶ σήμερον. Ὅπλα ἐνετικά καὶ πανοπλῖαι ἰπποτικά, τόξα καὶ βέλη ἀναριθμητὰ ἐφυλάσσοντο ἐνταῦθα. Κατὰ τοὺς τελευταίους ὄμως χρόνους, ὅτε ἀνεπτύχθη ἡ ἀρχαιοφιλία, ἐξηφανίζοντο κατὰ μικρὸν τὰ μεσαιωνικὰ ταῦτα λείψανα ἀφαιρούμενα καὶ ἀπεμπολούμενα ὑπὸ τῶν κατὰ καιροὺς Τούρκων διοικητῶν καὶ φρουράρχων, διετηροῦντο δὲ πλέον ὀλίγα μόνον τόξα καὶ βέλη πρὸ ἕξ ἐτῶν, ὅτε μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, παρελήφθησαν καὶ ταῦτα ὑπὸ τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως μετὰ τῶν τηλεβόλων καὶ τῶν ἄλλων πολεμοφοδίων.

Κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐν Κρήτῃ Τουρκοκρατίας, τὸ κτίριον ὑπέστη σοβαρὰς βλάβας ἐκ τε τοῦ χρόνου καὶ μάλιστα ἐκ τῶν συχνῶν καὶ καταστρεπτικῶν σεισμῶν τῶν δονούντων τὸ ἔδαφος τῆς Κρήτης καὶ ἰδίᾳ τοῦ Ἡρακλείου. Ἐκ τούτων πάντως θὰ κατέρρευσεν ὁ θριγκὸς τοῦ ἄνω πατώματος καὶ τὸ δρύφακτον μετὰ τῶν ὀβελισκῶν καὶ τῶν διακοσμητικῶν ἀγαμάτων· οἱ δὲ πρεσβύτεροι ἐνθυμοῦνται καὶ ἀναφέρουσιν ὅτι κατὰ τὸν σεισμὸν τοῦ 1856 κατέπεσεν ἡ πρὸς Ν. στενὴ πλευρὰ τοῦ ἄνω ὀρόφου, ἐπισκευασθεῖσα μετ' ὀλίγον βαναύσως ὑπὸ τῶν Τούρκων. Καὶ ἄλλας δὲ τινὰς ἀγροίκους ἀλλ' ἀναγκαίας ἐπισκευὰς ὑπέστη τὸ οἰκοδόμημα κατὰ τὴν περίοδον τῆς Τουρκοκρατίας, ἵνα εἶναι κατάλληλον δι' ὃν ἐχρησίμευε σκοπὸν καὶ οὕτω διετηρήθη μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεως.

Ἡ καταστροφὴ τοῦ ἱστορικοῦ μνημεῖου διὰ χειρῶν ἀνθρωπίνων ἐγένετο δυστυχῶς ἐσχάτως, ὀφείλεται δὲ ἀκριβῶς εἰς ἐκείνην ἐκ τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν τῆς Κρητικῆς Πολιτείας, ἣτις εἶχε τὸ καθήκον ἐκ τῶν γνώσεων καὶ τῶν



ΕΝΕΤΙΚΗ ΛΕΣΧΗ ΕΙΣ ΤΟ ΗΡΑΚΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

φώτων τῆς νὰ τὸ σώσῃ, ἐννοῶ τὴν ὑπηρεσίαν τῶν δημοσίων ἔργων. Ἀρχιτέκτων τοῦ δημοσίου ἤρχισε τὴν καταστροφὴν πρὸ τετραετίας καὶ μηχανικὸς τὴν συνεπλήρωσε πρὸ δύο μηνῶν.

Ἡ Κρητικὴ Κυβέρνησις θέλουσα νὰ σώσῃ καὶ διατηρήσῃ τὸ μνημεῖον τοῦτο, τοῦ ὁποῦ τὴν σημασίαν καὶ οἱ ξένοι ἀρχαιολόγοι καὶ ἡ ἐγχώριος ἀρχαιολογικὴ ὑπηρεσία εἶχον ὑποδείξει, ἐσκέφθη ἐπιδιορθοῦσα καὶ μεταρρυθμίζουσα αὐτὸ νὰ τὸ μετατρέψῃ εἰς Μουσεῖον ἀρχαιολογικόν, οὗ ἐπείγουσαν ἀνάγκην εἶχεν ἡ Πολιτεία. Ἡ ἰδέα ἦτο καλὴ καὶ ἡ προαίρεσις ἐξαιρετος, ἀλλὰ δυστυχῶς ἡ ἐκτέλεσις τοῦ ἔργου ἀνετέθη εἰς χεῖρας ἀνικάνου καὶ ἐπιτολαίου ἀρχιτέκτονος, ὅστις χωρὶς νὰ ἐξετάσῃ καὶ ἐξακριβώσῃ τὴν κατάστασιν καὶ ἀντοχὴν τοῦ κτιρίου προσέβη εἰς τὸ ἔργον μὲ τόσῃ ἐνοχον κομφόρτη, ὥστε μετὰ τινὰς μῆνας ἢ μὲν Κρητικὴ Πολιτεία, ἀφ' οὗ ἐδαπάνησε μᾶτην δεκάδας τινὰς χιλιάδων δραχμῶν, ἐγκατέλιπε τὴν ἐπιχείρησιν καὶ ἐζήτησεν ἄλλον χῶρον διὰ τὸ Μουσεῖον, ὁ μηχανικὸς ἀπῆλθεν εἰς τὰ ἴδια καὶ τὸ οἰκοδόμημα ἡμικατεστραμμένον ἔμενε περιβεβλημένον ἐπὶ ἔτη τὰ ἰκνώματα καὶ ἔτοιμον νὰ καταπέσῃ εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν διαβατῶν. Πρὸς ἀποσόβησιν καὶ τῆς περιπετείας ταύτης ἡ Κυβέρνησις ἔδωκε πρὸ δύο μηνῶν

τὴν διαταγὴν νὰ ἀφαιρεθῇ ὁ ἐτοιμόρροπος ἄνω ὄροφος καὶ ὁ ἐνταλθεὶς ὄμως τὴν ἐργασίαν ταύτην μηχανικὸς διέπραξεν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ καὶ μιᾷ νυκτὶ ἐντελῆ καταστροφὴν παρὰ τὰς διαμαρτυρίας καὶ τὰς συστάσεις τῆς ἀρχαιολογικῆς ὑπηρεσίας. Ἐνῶ ἦτο εὐκόλον καὶ λογικὸν νὰ ἀφαιρῆται μετὰ προσοχῆς τὸ ὑλικὸν καὶ νὰ φυλάσσεται διὰ τὴν μέλλουσαν τοῦ κτιρίου ἀνακαινίσαι, κατερρίπτοντο μετὰ λύσης καὶ μανίας πρωτοφανοῦς ἀπὸ ὕψους 10-15 μέτρων ἐπὶ τοῦ λιθοστρώτου τῆς ὁδοῦ οἱ κίονες καὶ τὰ ἄλλα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη καὶ ἐθρυμματίζοντο, ἐν τῇ φοβερῇ δὲ ταύτῃ πτώσει ἠκρωτηρίαζον καὶ κατεκερμάτιζον καὶ τὰ κάλλιστα διατηρούμενα μέρη τοῦ ἰσογείου ὀρόφου, μάλιστα δὲ τὸν στυλοβάτην καὶ τὰ προσέχοντα γείσα τὰ ὁποῖα καὶ ἐκολόβωσαν κατὰ τρόπον οἰκτρὸν.

Ἡ Λέσχη τοῦ Ἡρακλείου νῦν σώζει μόνον τὸ κάτω πάτωμα, στερεὸν μὲν τοῦτο ἀλλ' οὐκ καὶ ἀναλλοίωτον οὐδὲ ἀλώβητον ἐκ τῶν γενομένων βανδαλισμῶν. Εἰς τὴν Κρητικὴν Πολιτείαν ἐπιβάλλεται τὸ στοιχειῶδες καθήκον μετὰ τὰ γενόμενα καὶ τοῦτο νὰ διατηρήσῃ καὶ τὸν ἄνω ὄροφον νὰ ἀποκαταστήσῃ εἰς τὸ πρῶτον σχῆμα. Λέγεται ὅτι ὁ δῆμος τοῦ Ἡρακλείου σκέπτεται νὰ ζητήσῃ παρὰ τῆς Πολιτείας τὸ οἰκοδόμημα καὶ τὸ χρησιμοποίησιν ὡς Δημαρ-

χειον με την υποχρέωσιν της κατά τὸ ἀρχικὸν σχέδιον ἀνακαινίσεως. Πολιτεία καὶ Ἄθμος δ' φείλουσι νὰ ἐξαλείψωσι τὸ προσαφθὲν ὄνειδος τοῦ βανδαλισμοῦ ἀνακαινίζοντες καὶ ἐπανάγοντες τὸ μεσαιωνικὸν καλλιτέχνημα κατὰ τὸ δύνατον εἰς τὴν παλαιὰν αὐτοῦ μορφήν.

Τὰ ἱστορικὰ μνημεῖα παρ' οἰουδήποτε καὶ ἂν προέρχονται, καὶ παρὰ τυράννων καὶ κατακτητῶν ἀκόμη, σήμερον εἶναι σεβαστὰ καὶ πᾶσα πολιτισμένη Κυβέρνησις ὀφείλει νὰ τὰ σώξῃ καὶ τὰ διατηρῇ. Εἶναι ταῦτα αἱ ζῶσαι καὶ φθεγγόμεναι σελίδες τῆς πατρίου ἱστορίας, ὃ θέλων δὲ νὰ καταστρέφῃ τὰ μνημεῖα ταῦτα διὰ λόγους ἠθικῶς, ὡς ἀναμιμνήσκοντα χρόνους δυστυχίης καὶ ἡμέρας ἐθνικῶν συμφορῶν παραλογίζεται, ὅπως καὶ ἐκεῖνος ὃ ὁποῖος ἐπιχειρεῖ νὰ ἐξαλείψῃ ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς ἐθνικῆς τὰς σελίδας ἐκείνας, ἐν αἷς ἀναφέρονται ἀτυχίαι καὶ συμφοραὶ καὶ ταπεινώσεις ἐθνικαί. Ἄν τὰ μνημεῖα ταῦτα ὑπενθυμίζουσι ἀτυχίας καὶ συμφορᾶς, δὲν ἀναμιμνήσκουσι αὐτοχρόνως τὸ ἀδάμαστον φρόνημα τοῦ ἔθνους καὶ ἀντὶ νὰ ταπεινώσῃ τὰς ψυχὰς, δὲν παραδειγματίζουν τὰς ζῶντας καὶ δὲν φρονηματίζουν αὐτοὺς διὰ τοῦ παραδείγματος καὶ τῶν ἱστορικῶν τοῦ ἀτυχῶς παρελθόντος διδαγμάτων; Ἡ παρατήρησις αὕτη ἰσχύει κατὰ μείζονα λόγον, ὅταν πρὸς τῇ ἱστορικῇ συνδυάζεται καὶ καλλιτεχνικὴ τοῦ μνημείου ἀξία, ὅπως ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει. Ἡ ἐξαφάνισις τοιού-

του μνημείου εἶναι ἁμάρτημα ἐθνικόν, ἐπιβουλή κατὰ τῆς πατρίου ἱστορίας, βανδαλισμὸς μὴ δικαιολογούμενος εἰμὴ παρ' ἀνθρώπους στερομένους παντὸς ἴχνους ἡμερώσεως καὶ ἀνθρωπισμοῦ. Ἡμεῖς μάλιστα οἱ νέοι Ἕλληνες, οἵτινες ὀφείλομεν πλεῖστον μέρος τῆς ἐθνικῆς μας ὑποστάσεως εἰς τὸ ἱστορικὸν τῆς φυλῆς παρελθόν, δὲν πρέπει κατὰ τοῦτο νὰ φαινόμεθα κατώτεροι ἄλλων ἐθνῶν τὰ ὁποῖα μετὰ τόσης ζηλοτυπίας διαφυλάττουσι τὰ ἱστορικὰ μνημεῖα, οὐχὶ μόνον τὰ ἐθνικὰ ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ξένοι ἀφήκων ἐπὶ τοῦ πατρίου ἐδάφους, διότι καὶ ταῦτα θεωροῦσιν οὐχ ἥττον ἐθνικὰ, ὅπως λόγον χάριν οἱ Ἴταλοι τὰ ἄπειρα Ἑλληνικὰ καὶ Βυζαντινὰ ἐν τῇ Κάτω Ἰταλίᾳ καὶ Σικελίᾳ, οἱ Γάλλοι τὰ Ρωμαϊκὰ καὶ τὰ Φραγκικὰ, οἱ Ἴσπανοὶ τὰ Ἀραβικὰ καὶ ἄλλοι ἄλλα. Ἄν ἡμεῖς θέλωμεν νὰ φαινόμεθα σοφώτεροι καὶ ἐθνικώτεροι τῶν ἄλλων, περιπίπτωμεν ἀκριβῶς εἰς τὸ ἐναντίον. Τὸ πρᾶγμα εὐτυχῶς κατενοήθη καὶ ἐν Ἑλλάδι οὐχὶ πρὸ πολλοῦ, πολλοὶ δὲ φοναὶ καὶ διαμαρτυρίαι ἠγέρθησαν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη διὰ τὸν ἐξαφανισμὸν τῶν μεσαιωνικῶν καὶ ἱστορικῶν ἐν Ἑλλάδι μνημείων, ὅπως π. χ. τοῦ Φραγκικοῦ πύργου τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τῶν τειχῶν τοῦ Ναυπλίου, ἔκτοτε δὲ εὐτυχῶς σκέψεις συνετώτεραι καὶ πραγματικῶς ἐθνικώτεραι ἐπεκράτησαν καὶ ἡ δέουσα προσοχὴ ἤρχισε νὰ ἀποδίδεται εἰς τὰ ἐτι σωζόμενα ἀραιὰ μεσαιωνικὰ ἐν Ἑλλάδι μνημεῖα.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Α. ΞΑΝΘΟΥΔΙΑΗΣ

ΓΚΑΙΤΕ

Μ Θ Ε Α Μ Ο Υ

Σὲ ποῖα ἀπ' τίς ἀθάνατες
πρέπει ἢ πρωτεία;
Καθένας τῇ γνώμῃ του,
μὰ ἐγὼ τῇ δίνω
σιτὴν πάντα ἀεικίνητη
καὶ πάντα νέα,
θαυμαστή τοῦ Διὸς θυγατέρα
καὶ χαῖδοκόρη του,
τῇ Φαντασίᾳ.

Γιατὶ δὲς τίς πρόσχαρες
ὀρμές τῆς ψυχῆς,

ποῦ φύλαξε μόνον
γιὰ τὸν ἑαυτό του,
σ' αὐτὴν παραχώρησε
κ' εἶναι ἢ χαρὰ του
ἢ τρελλοκόρη.

Ἐπε ροδοστεφάνωτη
μὲ κρίνων κλώνια στὸ χέρι
προβαίνει σὲ ἀνθόκαμπους,
κυβερνάει πεταλοῦδες,
κι ἀνάλαφρη δροσιά
βυζαίνει ἀπὸ τάνθη,

Ἐπε μὲ κυματοῦσα
ξέπλεγη κόμη,
καὶ σκοτεινὸ βλέμμα
στροβιλλίζει στοὺς ἀνεμούς
γύρω στοὺς βράχους,
καὶ μὲ χρώματα χίλια
σὺν ἀύγῃ καὶ σὺν δαίλι,
πάντα μυριάλλαγη
σὺν ὄψῃ φεγγαριοῦ
στοὺς θνητοὺς δείχνεται.

Ὅλοι ἐμεῖς
τὸν πατέρα ἄς ὑμνήσωμε
τὸ δυνατό, τὸ μεγάλο,
ποῦ μὰ τέτοια ὁμορφῇ
γυναῖκα ἀθάνατη
στὸ θνητὸν ἄνθρωπο
ἔδωσε ταῖρι!

Γιατὶ μόνον μ' ἐμᾶς
τὴν ἔχει δέση
μὲ οὐράνιους δεσμούς
καὶ τὴν πρόσταξε
σιτὴ χαρὰ καὶ σιτὴ λύπη
σὺν πιστῇ σύζυγος
νὰ μὴ μᾶς ἀφήνῃ.

Ὅλα τὰ ἐπίλοιπα
γένη ἀθλιώτατα
τῆς πολύτεκνης γῆς

καὶ πολύζωης
ζοῦνε καὶ βόσκουνε
μ' ἄδηλη ἀπόλαυση
κι ὀδύνη στυγνῇ
περιορισμένης ζωῆς
μιανῆς μόνου στιγμῆς
καὶ κάτω ἀπ' τῆς ἀνάγκης
τὸ ζυγὸ σκλαβωμένα.

Μὰ σὲ μᾶς χάρισε
τὴν πιδ ἐπιδέξια
τῇ χαῖδοῦσα, χαρὰ μας!
τὴν κόρη του.
Καλοδεχούμενη νάναι
σὺν ἐρωμένη μας,
κι οἰκοδόμοινας θέση
ἄς ἔχη στὸ σπίτι.
Καὶ ποτὲς ἢ γρηδ
πεθερά, ἢ σοφία,
τῇ γλυκιά τὴν ψυχούλα
νὰ μὴν πληγώση.

Μὰ ξέρω καὶ τὴν ἀδελφὴ τῆς
τῇ μεγαλύτερη καὶ σοβαρώτερη
τὴν ἡσυχὴ φίλη μου:
Ὡ ἄμποτε μόνον
μὲ τὸ φῶς τῆς ζωῆς μου
νὰ μ' ἀπαρτήση
ἢ εὐγενικὰ μου ὀδηγήτρα
καὶ παρηγόρια μου, ἢ Ἐλπίδα!

Μετάφρ. Ι. Ν. ΓΡΥΠΑΡΗ

Θ. ΣΟΛΟΓΟΥΜΠ

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΩΝ ΠΑΡΑΜΥΘΙΩΝ*

ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΠΟΥ ΕΥΩΔΙΑΖΕΙ

Ἦταν μιὰ φορὰ ἓνα ἄρρωστο κοριτσάκι. Ὁ Θεὸς διάταξε ἓναν ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους νὰ πάη νὰ χορεύῃ ἔμπροσθεν τοῦ ἀρρωστοῦ κοριτσάκι, γιὰ νὰ τὸ διασκεδάσῃ. Ὁ ἄγγελος σκέφθηκε

* Μεταφράζομεν ὀλίγα παραμῦθια ἀπὸ τὸ τελευταῖον ἔργον τοῦ Σολογοῦμπ, ἐπιφυλαττόμενοι προσεχῶς νὰ δημοσιεύσωμεν ἓνα του διήγημα καὶ σημειώσεις περὶ τοῦ ρώσου συγγραφέως.

πῶς δὲν ταιριάζει στοὺς ἀγγέλους νὰ χορεύουν ἔμπροσθεν τοῦ ἀνθρώπου.

Ἀμέσως ὁ Θεὸς εἶδε τὴ σκέψιν του καὶ τιμώρησε τὸν ἄγγελο καὶ τὸν μεταμόρφωσε σὲ μιὰ βασιλοπούλα, ποῦ ἐκείνη τῇ στιγμῇ εἶχε γεννηθῆ καὶ ὁ ἄγγελος λησιμόνησε ἔτσι τὸν ἑαυτό του καὶ τὸν οὐρανὸν κι' αὐτὸ τὸ ὄνομα του.

Καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀγγέλου ἦταν λευκὸ καὶ εὐωδίαζε. Οἱ ἄνθρωποι δὲν ἔχουν τέτοια ὀνόματα. Ἐδῶσαν στὸν ἄγγελο ἓνα γῆινο ὄνομα

βαρὺ—καὶ ὠνόμασαν τὴ βασιλοπούλα Μαργαρίτα.

Μεγάλωσε ἡ βασιλοπούλα.

Μὰ συχνὰ ἦταν συλλογισμένη· ἤθελε κάτι νὰ θυμηθῆ καὶ δὲν ἤξερε τί, καὶ μελαγχολοῦσε καὶ ἦταν λυπημένη.

Μιά φορὰ ἐρώτησε τὸν πατέρα της :

— Γιατί λάμπει ὁ ἥλιος σιωπηλά ;

Ὁ πατέρας της ἐγέλασε καὶ δὲν ἀποκρίθη· καὶ ἡ βασιλοπούλα μελαγχόλησε.

Μιὰν ἄλλη φορὰ εἶπε τῆς μητέρας της :

— Τί γλυκὰ ποῦ μυρίζουν τὰ τριαντάφυλλα· μὰ γιατί δὲν βλέπομε τὴ μυρωδιά τους ;

Ἐγέλασε ἡ μητέρα, καὶ ἡ βασιλοπούλα μελαγχόλησε.

Κ' ἐρώτησε τὴν ντανιὰ της :

— Γιατί δὲν μυρίζουν τὰ ὀνόματα τῶν ἀνθρώπων ;

Ἐγέλασε ἡ γρηά, καὶ ἡ βασιλοπούλα μελαγχόλησε.

Καὶ στὴ χώρα ἀρχισαν νὰ σιγολένε πῶς ἡ κόρη τοῦ βασιλεῦς ἦτον κουτή.

Καὶ ὁ βασιλεὺς δὲν ἤξερε τί νὰ κάνῃ γιὰ νὰ γίνῃ ἡ κόρη του σὰν τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους.

Μὰ ἐκεῖνη πάντα ἦταν συλλογισμένη καὶ ρωτοῦσε παράξενες ἐρωτήσεις.

Ἀπὸ μακρυνὲς χώρες ἐφθάναν βασιλόπουλα νὰ τὴν ζητήσουν, μὰ ἀφοῦ τῆς μιλοῦσαν, κινένας δὲν ἤθελε νὰ τὴν πάρῃ γυναῖκα του.

Ἦλθε καὶ ὁ πρίγκηπας Μαξιμιλιανός. Ἡ βασιλοπούλα τοῦ λέγει :

— Ἐδῶ στὸν κόσμον, κάθε πρᾶγμα εἶναι χωρισμένο. Ἡ λέξεις ἤχουν μόνον, τὰ ἄνθη μόνον μυρίζουν. Ὅλα εἶναι ἔτσι— καὶ πλήττω.

— Τί ἐπιθυμῆς ; τὴν ἐρωτᾷ ὁ Μαξιμιλιανός.

— Ἡ βασιλοπούλα σκέφθηκε πολὺ καὶ εἶπε :

— Θέλω νὰ ἔχω ἓνα ὄνομα ποῦ νὰ εὐωδιάζῃ.

Καὶ ὁ Μαξιμιλιανός τῆς ἀποκρίθη :

— Σοῦ πρέπει ἓνα ὄνομα ποῦ νὰ εὐωδιάζῃ, τὸ ὄνομά σου Μαργαρίτα δὲν εἶναι ὡραῖο· μὰ οἱ ἀνθρώποι δὲν ἔχουν τέτοιο ὄνομα ποῦ σοῦ πρέπει !

Ἡ βασιλοπούλα ἔκλαψε. Καὶ ὁ Μαξιμιλιανός τὴν ἐλυπήθη καὶ τὴν ἀγάπησε περισσότερο ἀπὸ καθεὶ στὸν κόσμον.

Καὶ τῆς εἶπε :

— Μὴν κλαῖς, θὰ βρῶ ἐκεῖνο ποῦ ἐπιθυμῆς.

Ἡ βασιλοπούλα χαμογέλασε καὶ τοῦ εἶπε :

— Ὅταν μοῦ βρῆς ἓνα ὄνομα ποῦ νὰ εὐω-

διάζῃ, θὰ φιλήσω τῆς σκάλας τῆς σέλλας σου.

Κ' ἐκοκίνωσε γιατί ἦταν υπερήφανη.

Ὁ Μαξιμιλιανός τῆς εἶπε :

— Τότε, θὰ γίνῃς γυναῖκα μου ;

— Ναι, ἀποκρίθη ἡ βασιλοπούλα.

Καὶ ὁ Μαξιμιλιανός ἔφυγε καὶ πάει νὰ εὑρῇ τὸ ὄνομα ποῦ εὐωδιάζει. Ἐγύρισε ὅλη τὴ γῆ, ἐρώτησε ὄλους τοὺς σοφοὺς καὶ τοὺς ἀπλοϊκοὺς, καὶ παντοῦ τὸν περιγέλασαν.

Μὰ ὅταν ἐπέστρεψε στὴν πόλι ποῦ κατοικοῦσε ἡ βασιλοπούλα, εἶδε μιὰ φτωχὴ καλύβα καὶ ἓνα γέρο ἀσπρομάλλη καθισμένο στὸ κατώφλι. Ὁ Μαξιμιλιανός σκέφθηκε : « νὰ, αὐτὸς ὁ γέρος θὰ τὸ γνωρίζῃ ».

Ὁ πρίγκηπας διηγήθηκε τοῦ γέροντος τὴν ἀσπρομάλλη τὴν ἱστορία του. Ὁ γέρος ἐχάρηκε, χαμογέλασε καὶ τοῦ εἶπε :

— Εἶναι ἓνα τέτοιο ὄνομα, ὄνομα ποῦ εὐωδιάζει· ἐγὼ δὲν τὸ γνωρίζω, μὰ ἡ μικρὴ μου κόρη τῶχει ἀκούσει.

Ὁ Μαξιμιλιανός ἐμπῆκε στὴν καλύβα καὶ εἶδε ἓνα ἄρρωστο κοριτσάκι.

Καὶ ὁ γέρος εἶπε :

— Δονούσκα, ὁ ἀφέντης ἐδῶ θέλει νὰ μάθῃ τὸ ὄνομα ποῦ εὐωδιάζει. Θυμήσου το καὶ πές το.

Ἡ κόρη χάρηκε, χαμογέλασε μὰ δὲν ἠμπόρεσε νὰ θυμηθῆ τὸ ὄνομα ποῦ εὐωδιάζει.

Καὶ διηγήθηκε πῶς εἶδε στὸν ὕπνο της ἓναν ἄγγελο ποῦ χόρευε μπροστά της καὶ εἶχε χίλια χρώματα. Καὶ τῆς εἶπε πῶς τὴν ἴδια ἡμέρα θὰ ἔλθῃ στὴν καλύβα ἓνας ἄλλος ἄγγελος καὶ θὰ χορεύῃ καὶ θ' ἀστράφτῃ μὲ χίλια χρώματα καλλιτέρα ἀπ' αὐτὸν καὶ θὰ εἰπῆ τὸ ὄνομά του, καὶ τὸ ὄνομα αὐτὸ θὰ σκορπίσῃ γύρω ἓνα ἄρωμα γλυκό.

Καὶ ἡ κόρη αἰσθάνθηκε μιὰ χαρά.

Καὶ ἔπειτα ἐξακολούθησε :

Μοῦ κάνει τόση χαρὰ νὰ συλλογίζωμαι τὸν ἄγγελον αὐτὸν, μὰ δὲν μπορῶ νὰ θυμηθῶ τὸ ὄνομά του. Καὶ ἂν τὸ θυμηθῶ, θὰ γίνω καλὰ ἀμέσως. Μὰ τώρα δὰ θὰ ἔλθῃ.

Ὁ Μαξιμιλιανός ἐπῆγε στῆς βασιλοπούλας καὶ ἦλθαν μαζί στὴν καλύβα.

Καὶ ἡ βασιλοπούλα, σὰν εἶδε τὴ φτωχὴ καλύβα καὶ τὸ ἄρρωστο κοριτσάκι, αἰσθάνθηκε λύπη καὶ τὴν ἐκάιδε καὶ τὴν διασκέδαζε.

Ἐπειτα στάθηκε στὴ μέση τῆς καλύβας καὶ ἀρχισ νὰ χορεύῃ χτυπώντας τὰ χέρια καὶ τραγουδώντας.

Καὶ τὸ ἄρρωστο κοριτσάκι εἶδε πολὺ φῶς, καὶ ἀκουσε διάφορους ἤχους, κ' ἐχάρηκε, κ' ἐγέλασε, καὶ θυμηθῆκε τὸ ὄνομα τοῦ ἀγγέλου, καὶ τὸ πρόφερε.

Καὶ εἶπε ἦταν πρὶν ὄνειρο, θὰ τὰ λησμονήσῃς ὅλα.

Αὐτὸ τὸ μαγικὸ ραβδάκι εἶναι στὴ γῆ ἐπάνω.

Η ΛΑΜΠ ΚΑΙ ΤΟ ΣΠΙΡΤΟ

Ἐπάνω στὸ τραπέζι στεκόταν μιὰ λάμπα.

Τῆς ἔβγαλαν τὸ γυαλί. Ἡ λάμπα βλέπει τὸ σπέρτο καὶ λέγει :

— Πρόσεχε, μικρὸ μου, στάσου μακρύτερα· εἶμαι ἐπικίνδυνη· θὰ πάρω ἀμέσως φωτιά. Κάθε βράδυ ἀνάβω— χωρὶς ἐμένα δὲν θὰ μπορούσαν οἱ ἀνθρώποι νὰ ἐργασθοῦν τὸ βράδυ.

— Κάθε βράδυ ! εἶπε τὸ σπέρτο, κάθε βράδυ ἀνάβεις. Κοίμα σὲ σένα !

— Καὶ γιατί ; ἐρώτησε ἡ λάμπα.

— Μιὰ φορὰ μονάχα ἀγαπᾷ κανεὶς ! εἶπε τὸ σπέρτο, ἐπῆρε φωτιά, καὶ ἀπέθανε.

ΙΣΟΤΗΣ

Ἐνα μεγάλο ψάρι ἐπιασε ἓνα μικρὸ καὶ ἤθελε νὰ τὸ φάῃ. Τὸ μικρὸ ψάρι εἶπε :

— Εἶναι ἀδικό ! Κ' ἐγὼ θέλω νὰ ζήσω, ὅλα τὰ ψάρια εἶναι ἴσα· μπρὸς στὸν νόμο.

Τότε τὸ μεγάλο ψάρι ἀπήντησε :

— Καλὰ, ἐγὼ δὲν λέω πῶς δὲν εἶμαστε ὅλοι ἴσοι. Ἄν δὲν θῆς νὰ σὲ φάω, τότε φάγε με ἐσὺ, μὲ τὴν ὑγεία σου, μὴ φοβᾶσαι, κάνε το.

Τὸ μικρὸ ψάρι δοκίμασε ἀπ' ἐδῶ, δοκίμασε ἀπ' ἐκεῖ, μὰ δὲν ἠμπόρεσε νὰ φάῃ τὸ μεγάλο ψάρι.

Τότε ἀναστένανε καὶ εἶπε τοῦ μεγάλου ψαριοῦ :

— Τί νὰ γίνῃ ; Φάε με.

[Μετὰφρασις ἐκ τοῦ ρωσικοῦ τῆ ἀδείας τοῦ συγγραφέως ὑπὸ Μ. Α. καὶ Κ. Μ.]

Καὶ ὅλη ἡ καλύβα εὐωδιάσεν.

Τότε ἡ βασιλοπούλα θυμηθῆκε τὸ ἀληθινὸ της ὄνομα, θυμηθῆκε γιατί τὴν εἶχαν στείλει στὴ γῆ καὶ χαρούμενη ἐπῆγε στὸ σπίτι.

Τὸ ἄρρωστο κοριτσάκι ἔγινε καλὰ καὶ ἡ βασιλοπούλα πανδρεύθηκε τὸν Μαξιμιλιανὸ καὶ ὅταν ἦλθε ὁ καιρὸς, ἀφοῦ ἔζησε ἀρκετὰ στὴ γῆ, ἐπέστρεψε στὴν πατρίδα της, στοὺς Οὐρανούς.

ΤΑ ΔΥΟ ΓΥΑΛΙΑ

Τὸ ἓνα γυαλί εἰδεινε τὰ πρᾶγματα μεγαλεῖτερα. Τὸ ἄλλο μικρότερα. Τὸ πρῶτο τὸ ἔβαλαν ἐπάνω σὲ μιὰ στάλα νερό.

Καὶ ἔλεγε τοῦ ἄλλου :

— Μεγάλα καὶ τρομερὰ ζῶα στροφυγογυρίζουν καὶ ἀλληλοτρῶγονται.

Τὸ ἄλλο ἔβλεπε τὸν δρόμο καὶ ἔλεγε :

— Κάτι ἀνθρωπάκια συνομιλοῦν καὶ περνοῦν, ὀλοένα περνοῦν.

Τὸ πρῶτο εἶπε :

— Τὰ δικὰ μου μένουν. Φοβοῦμαι ὡς τὸ τέλος μὴ φθάσουν τοὺς ἀνθρώπους.

Καὶ τὸ ἄλλο ἀπήντησε :

— Μὴ σὲ μέλη— οἱ ἀνθρώποι θὰ φύγουν.

ΤΟ ΡΑΒΔΑΚΙ

Εἶναι στὴ γῆ ἓνα ραβδάκι μαγικὸ. Ὅτι ἐγγίξῃ, γίνεται ὄνειρο καὶ χάνεται.

Ἔτσι λοιπόν, ἂν ἡ ζωὴ σου δὲν σ' ἀρέσῃ, πάρε τὸ ραβδάκι αὐτό, πλησίασέ το καὶ σφίξε το ἐπάνω στὸ μέτωπό σου— καὶ θὰ ἰδῆς ἀμέσως πῶς ὅλα ἦταν ὄνειρα καὶ θ' ἀρχίσης νὰ ξαναζῆς καινούργια ζωὴ.



ΕΚΘΕΣΙΣ ΠΑΛΑΙΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΟΔΙΦΙΚΗΣ ΕΚΔΡΟΜΗΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΠΑΡΧΙΑΝ ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ

Μ' ἓνα ξκαιρετικὸν ἀναγάλλισμα τῆς ψυχῆς μου — εὐκόλως δικαιολογούμενον — ἐπιχειρῶ ν' ἀνακοινώσω τὸ πόρισμα τῆς ἀνά τὴν ἐπαρχίαν Καλαβρυτῶν τριμήνου ἐρεῦνης μου, ἥτις μοῦ ἐπεφύλασσε συχνὴν συχνὴν τὴν μεγάλην ἐκείνην εὐχαρίστησιν, τὴν ὁποίαν αἰσθάνεται ὁ ἐρευνητὴς ὅταν ἀποκαλύπτῃ κρύπους συμπληροῦντας τὴν ἱστορικὴν τοῦ παρελθόντος ἄλλωσιν, ὅταν ἀπὸ παλαιᾶ ἀπερριμμένα καὶ τιλφόβρωτα χειρόγραφα ἀναπλάτῃ σκηνὰς λησμονημένας καὶ ἀγνώστους, ὅταν ἀνεύρισκῃ ἐξ αὐτῶν τὴν ἀλήθειαν παραχαραγμένην ἀπὸ τὴν ἀνεξέλεγκτον παράδοσιν, τὸν ἐνθουσιασμόν καὶ τὴν ποίησιν.

Καὶ συναισθάνομαι ἀκόμη καὶ τώρα τὴν ἀνέκφραστον αὐτὴν χαρὰν νὰ πλημμυρίζῃ τὴν καρδίαν μου, χωρὶς ἀπ' ἑτέρον νὰ δύναμαι νὰ παραδόσω εἰς τὴν λήθην ὅλας ἐκείνας τὰς πικρίας καὶ τὰς στερήσεις, ὅλα τὰ βάσανα τὰ ἴποια ἀδιάπυτὰ στερεῶς με παρηκολούθησαν κατὰ τὸ τρίμηνον αὐτὸ διάστημα τῆς ἐκδρομῆς μου.

Ἀπὸ ἐτῶν ἤδη ὑπεσχέθην νὰ παράσχω εἰς τοὺς περὶ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα καὶ τὴν παλαιογραφίαν ἀσχολούμενους τὴν ἐπιστημονικὴν ἀναγραφὴν πάντων τῶν εἰς κοινωτικάς, σχολικὰς καὶ μοναστηριακάς βιβλιοθήκας τῆς Πελοποννήσου διασωθέντων κωδίκων¹. Οὐδεὶς εἶχεν ἐπιχειρήσῃ τὴν κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἐπιστήμης συστηματικὴν ἀναδίφησιν καὶ ταξινόμησιν αὐτῶν, εἰς τρόπον ὥστε ἀπέκριντο κονισαλέα ἔρμαιο τῶν διαφορῶν ζωφίων, διηρπάζοντο καὶ ξεπατριζόντο ὑπὸ τῶν ἐπιτηδείων καὶ κατεστρέφοντο ὑπ' ἀμαθῶν καλογηρῶν, καθὼς συμβαίνει δυστυχῶς καὶ εἰς τόσας ἄλλας τῆς Ἀνατολῆς βιβλιοθήκας. Περὶ τὸ ἔργον τοῦτο, τοῦ ὁποίου ἐπιβάλλεται ὁπωσδήποτε ἡ ἀποπεράτωσις ἔστω καὶ ἂν ἔλπις μικρῶν ἐυρημάτων ὑπῆρχε καὶ ἀκόμη ἂν πρόκειται εἰς ἀρνητικὰ πολὺλάκις ἀποτελέσματα νὰ φέρῃ, ἡσυχλήθην ἤδη κατὰ τοὺς θερινούς καὶ φθινοπω-

ρινούς μῆνας τῶν τελευταίων τεσσάρων ἐτῶν. Διαδοχικῶς ἠρεύνησα καὶ ἐκαταλογοποίησα ὡς πρὸς τὰ χειρόγραφα τὰς ἐν Ἀρκαδίᾳ, Μεσσηνίᾳ καὶ Λακεδαίμονι βιβλιοθήκας, ἐκ παραλλήλου ἅμα ἀναδιφῶν τὰ διάφορα οἰκογενειακὰ ἀρχεῖα, καταρτίζων συνάγωγὰς χριστιανικῶν ἐπιγραφῶν καὶ χαραγμάτων καὶ ἀποθησαυρίζων ζῶντα μνημεῖα τῆς δημοτικῆς μίας γλώσσας. Ἡ εἰς τοὺς τρεῖς τοὺς νομοὺς ἐργασία μου συνετέλεσθη κατὰ τὰ ἔτη 1901-1903. Ἐφέτος δὲ ἐπεχείρησα τὴν ὑπὸ τὰς προμνημονευθείσας ἐπόψεις ἐξερεύνησιν τῆς ἐπαρχίας Καλαβρυτῶν, ἔνθα ὄντως ἐμετριάζετο τὸ ἀγαθὸν τοῦ ἡμετέρου ἔργου, ἀπ' οὗ εἶχα νὰ διέλθω ἐν ἑκ τῶν ὠραιότερων τμημάτων τῆς ἐλευθέρως πατρίδος, συγκεντρῶνον τὰς ποιητικώτερας ἀναμνήσεις τοῦ ἀρχαίου βίου καὶ τὰς πλέον ἐνδόξους τῆς νέας ἡμῶν Ἱστορίας. Βουνὰ συνεχῆ, πολυκόρυφα καὶ νεφελογεΐονα, μεταξὺ τῶν ὁποίων σχηματίζονται πλούσιαι εἰς βλάστησιν ρωμαντικώταται κοιλάδες, κατάφυτα ἀπὸ σκυρὰ δάση καὶ κατοικούμενα ἀπὸ λαὸν διακρινόμενον διὰ τὴν σωματικὴν χάριν καὶ τὴν εὐγένειαν τοῦ αἰσθήματος, ἀποτελοῦσι τὴν προσηθηδεῖσαν ἐπαρχίαν. Εἰς τὰς ρωγμάς καὶ τὰς φάραγγας τῆς Ἑλληνικῆς αὐτῆς Ἑλβετίας, ὅθεν ἡ Παλιγγενεσία τοῦ Ἐθνους ἀνέτειλε, συναισθάνεται κανεὶς ὄλην τὴν ποίησιν, ὄλην τὴν ἀγνότητα, ὄλον τὸν ἐνθουσιασμόν, τὸν ὁποῖον ἀποπνεύουσιν αἱ πρώται τοῦ Μεγάλου Ἀγῶνος ἡμέραι.

Ἡ εὐαγῆς καὶ περιώνυμος μονὴ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου ὑπῆρξε τὸ πρῶτον σημεῖον τῆς ἐρεῦνης μου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Καλαβρυτῶν. Ἀναχωρήσας ἐξ Ἀθηνῶν τῇ 28 Ἰουλίου ἐφθάσα αὐθημερὸν εἰς αὐτὴν ἐφωδιζόμενος διὰ καταλλήλων συστατικῶν γραμμάτων. Ἄλλ' οὔτε αἱ θερμαὶ συστάσεις τὰς ὁποίας ἐφερον, οὔτε αἱ γνωριμίαι μου μετὰ τινῶν τῶν Πατέρων συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀνευ δυσκολιῶν ἄμεσον ἐναρξιν τῶν ἐργασιῶν μου. Ἀπ' ἐνὸς ὑπῆρχον μερικοὶ ἀμαθεῖς καὶ φανατικοὶ καλόγεροι, οἱ ὁποῖοι ἀπέστεργον ὅλας διόλου πᾶσαν ἀνάμειν τῶν κοσμικῶν εἰς τὰ μοναστηριακὰ πράγματα, ὠμίλον δὲ περὶ τῆς βιβλιοθήκης καὶ

τῶν χειρογράφων τῆς μετὰ τινος μυστικισμοῦ ὄλας ἀσυμβιβάστου πρὸς τὸν αἰῶνα καθ' ὃν ζῶμεν, ἀπ' ἑτέρου δὲ οἱ ἑλλόγιμοι Πατέρες, πρὸς οὓς ἀκριβῶς ἀπετάθην, οἱ δυνάμενοι νὰ κατανοήσωσι τὴν χρησιμότητα τῆς σπουδῆς καὶ καταλογοποιήσεως τῶν χειρογράφων, ἐδίστανον νὰ μοῦ ἐπιτρέψωσι νὰ ἐργασθῶ ἐπ' αὐτῶν δι' οὓς λόγους κατωτέρω ἀναφέρω. Ἡ ἄρνησις καὶ ἡ ἐφρεκτικότητα, τὴν ὁποίαν συνηθέστατα δεικνύουσιν οἱ μοναχοὶ τῶν Ἑλληνικῶν μονῶν, τοῦ νὰ ἀνοίξωσι τὰς βιβλιοθήκας τῶν εἰς τοὺς ὁπωσδήποτε ἀνεγνωρισμένους ἐπιστήμονας, εἶναι ἀδικαιολόγητος, γελοία καὶ ἀξιοκατάκριτος, τοσοῦτω μᾶλλον καθ' ὅσον σημερον ὄχι μόνον τὰ πολιτικὰ ἀρχεῖα ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ Εὐρώπῃ ἀνευ δυσκολιῶν χρησιμοποιοῦνται ὑπὸ τῶν ἐπιστημόνων, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ μυστηριώδη τοῦ Βατικανοῦ ἀρχεῖα ἀπὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν χάριν τῆς ἐπιστήμης ἠνοιξεν ἡ ἐλευθεριότης τοῦ Λέοντος ΙΓ'. Προκειμένου ὅμως περὶ τῶν μοναχῶν τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου ἡ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι εἶχον ὑπὸ μίαν ἔποψιν δίκαιον νὰ διατάξωσι νὰ παράσχωσι τὴν ἄδειαν πρὸς ἀναδίφησιν τῆς βιβλιοθήκης τῶν καὶ τῶν ἐν αὐτῇ ὑπαρχόντων χειρογράφων. Πρὸ ὀλίγων ἐτῶν γνωστός κύριος, μέλος ἀποστολῆς Γερμανικῆς Ἀκαδημίας, φέρον καὶ ἐπισήμους συστάσεις, ὅπως ἐπιτραπῇ εἰς αὐτὸν ἡ ἀντιβολὴ τῶν χειρογράφων Ἐυαγγελίων, ἐφωράθη, ὡς βεβαιούσιν οἱ Πατέρες, κατ' αὐτὴν μάλιστα τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔργου του, ἀποκόπιων βεβήλωσ φύλλα, εἰκόνας καὶ ἐπίτιτρα ἐκ τῶν περγαμηνῶν κωδίκων, τοὺς ὁποίους εἶχε λάβῃ ἐκ τῆς βιβλιοθήκης εἰς ἴδιον κελλίον πρὸς μελέτην. Τὸ γεγονός αὐτὸ ἐξώργισεν εὐλόγως τοὺς Σπηλαιώτας καὶ μέχρις αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ σημεῖον, ὥστε ἠρνήθησαν ἀποφατικώτατα νὰ ἐπιτρέψωσι τὴν μελέτην καὶ ἀναγραφὴν τῶν χειρογράφων τῶν εἰς κορυφαίους ἀληθῶς ἐπιστήμονας, κατ' ἐπανάληψιν ζητήσαντας τοῦτο. Πλέον ἐπίμονος ἐγὼ, κατώρθωσα τέλος πάντων ὅ,τι δὲν ἠδυνήθησαν τόσοι ἄλλοι πρὸ ἐμοῦ



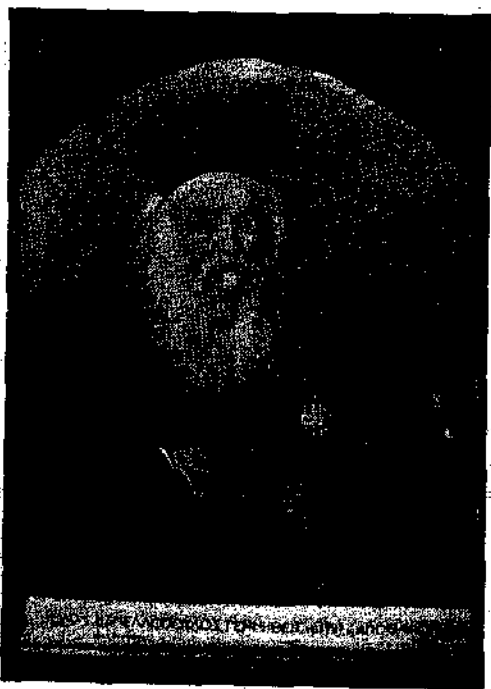
Ἡ ΜΟΝΗ ΤΟΙ ΜΕΓΑΛΟΥ ΣΠΗΛΑΙΟΥ

ἐρευνηταί, γνωστότεροι καὶ ἀφθονώτερα διαθέτοντες μέσα. Ἡ ἐπιτυχία μου ὅμως αὐτὴ συνδέεται μετ' ἀγῶνας καὶ περιστάτικα, περὶ τῶν ὁποίων ἂν ἔγραφα ἀπομνημονεύματα ὀμιλογῶ ὅτι θὰ ἦσαν ὄντως περίεργα καὶ ἐνδιαφέροντα.

Εἰς τὴν περὶ τῆς ὁ λόγος μονὴν εἰργάσθην δύο περιόδους, κατὰ τὸ πρῶτον δεκαπενθήμερον τοῦ Αὐγούστου καὶ καθ' ὄλον σχεδὸν τὸν μῆνα Ὀκτώβριον. Ἡ βιβλιοθήκη αὐτῆς κατὰ τοὺς ὑπολογισμούς μου περιλαμβάνει πλέον τῶν δέκα χιλιάδων τόμων, ἐκ τῶν ὁποίων δυστυχῶς μόνον μέρος ἐναπόκειται ἐν καταλλήλῳ καὶ ἀσφαλεὶ χώρῳ. Κατὰ τὸ 1860 ὁ φιλόμωσος προηγούμενος Ἰωάνης Κανελλόπουλος, καταγόμενος ἐκ τοῦ χωρίου Χαλκιάνικα τῆς Νωνάκριδος καὶ ἐκ τῆς ἡρωϊκῆς ἐκείνης τάξεως τῶν καὶ εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν δρασαντῶν ἱερωμένων, ἴδρυσε τὴν παρὰ τὸ κωδωνοστάσιον τῆς μονῆς εὐπρόσωπον βιβλιοθήκην, εἰς τὴν ὁποίαν συνήθως εἰσάγονται καὶ οἱ προσκυνηταί.

Ἄλλ' ἐκτὸς αὐτῆς ὑπάρχει καὶ μία ἄλλη συναγωγή βιβλίων, ἀγνοουμένων, ὡς ἐνόησα, καὶ ἀπὸ πολλοὺς τῶν Πατέρων, ἐντὸς ἐρεβώδους θολωτοῦ ὑπερφύου, καταμέστου ρακῶν καὶ κονιορτοῦ, ἐνδιαπύματος παντοίων ἐρπετῶν καὶ ἐντόμων. Ἡ δευτέρα αὐτῆ βιβλιοθήκη, ἂν βεβαίως δύναται νὰ ὀνομασθῇ οὕτω, εἶναι ο-

¹ Πρὸς Νίκου Βέν: Κατάλογος τῶν χειρογράφων κωδίκων τῆς ἐν Θεσσαλονικίαις Μονῆς τῶν Ἁγίων Τεσσαράκοντα. Ἀπόσπασμα ἐκ τῆς Ἐπετηρίδος τοῦ Παρ. Ἰωσὺ Ἡ' ἔτους]. Ἐν Ἀθήναις 1904, σ. 5.



Ἰωνᾶς Κανελλόπουλος — ἰδρυτὴς τῆς Βιβλιοθήκης Μ. Σπηλαίου — Ἐκ παλαιᾶς ἐλασιογραφίας.

κατιμον ἀφιέρωμα Ἰταλοῦ τινος ἰατροφιλοσόφου, τίς οἶδε διὰ ποίους λόγους ζητήσαντος πρὸ δεκάτων ἐτῶν καταφύγιον εἰς τὴν μονὴν τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου. Περιέχει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ξενόγλωσσα βιβλία, ἰατρικά, φιλοσοφικά, ἀλχημιστικά καὶ φιλολογικά. Τινὰ ἐξ αὐτῶν εἶναι βαρύτιμα ἐκ τῶν χαρακτηριζομένων διὰ λατινικοῦ ὄρου incunabula, ἀρχέτυποι καὶ περίφημοι ἐκδόσεις τῶν πειστηρίων τοῦ Ἄλδου Μανουτίου καὶ Junta. Τοιῶν δὲ νὰ εἴπω ὅτι εἶναι πραγματικὸν ἔγκλημα νὰ καταστρέφεται δεκάται εἰς τὸ κατασκότεινον ἐκεῖνο κελλίον ὅ,τι θὰ ἐθεωρεῖτο κόσμημα διὰ μίαν βιβλιοθήκην καὶ θησαύρισμα δι' ἓνα βιβλιόφιλον. Εὐτυχῶς ὁ διακεκριμένος Θεολόγος ἀρχιμανδριτῆς κ. Χαρίτων Κανελλόπουλος, ὁ κατ' αὐτὰς ἀκριβῶς τὴν ἡγουμενείαν τῆς Μονῆς ἀναλαβὼν καὶ ρηξικέλευθα δι' αὐτὴν σκεπτόμενος, μ' ἐβεβαίωσεν ὅτι μίαν ἐκ τῶν πρώτων φροντίδων του θὰ εἶναι ἡ διάσωσης τῶν ἀπερριμμένων πλὴν πολυτίμων αὐτῶν βιβλίων. Εἰς τὸ ἔργον αὐτό, τὸ θελήσεως μόνον, θέλει εὐρη καὶ ἐμὲ πρόθυμον συνεργάτην.

Ἄλλὰ καὶ ἡ παρὰ τὸ κωδωνοστάσιον βιβλιοθήκη, ἡ ὁπωσδήποτε ὡς εἶπομεν εὐπρόσωπος, κυρίως δὲν εἶναι ἄλλο τι παρὰ σωροὶ βιβλίων ἐντὸς ὑαλοφράκτων θηκῶν εἰκῆ καὶ ὡς ἔτυχε

κεκλεισμένοι. Ὑπάρχουσι μερικοὶ παλαιοὶ κατάλογοι αὐτῶν, ἀλλ' ἄνευ συστήματος συνταγμένοι, ἀτελεῖς, ἀχρηστοί. Μόνον περὶ τοὺς χιλίους τόμους κατέταξε πρὸ τινῶν ἐτῶν, μετὰ μεθόδου μάλιστα ἱκανῶς πρακτικῆς, ὁ ἐλλόγιμος Πατὴρ κ. Νεῖλος Νικολαΐδης, τότε βιβλιοθηκάριος καὶ νῦν σύμβουλος τῆς Μονῆς, ὅστις εἶχεν ὑπ' ὄψιν καὶ τῆς λοιπῆς βιβλιοθήκης τὴν κατάταξιν. Καὶ ἐγὼ μὲν δὲν εἶχα καιρὸν νὰ ταξινομήσω ἔστω καὶ προχειρῶς καὶ τὰ ἔντυπα, μετεχειρίσθη ὁμοῦς τὴν πλουσίαν αὐτῶν σιλολογίαν εἰς τὸ νὰ καταρτίσω προσθήκας τῆς Ἑλληνικῆς βιβλιογραφίας τοῦ μακαρίτου φίλου *Emile Legrand*¹, τοῦ καταλόγου τοῦ Ἀνδρέου Βρετοῦ Παπαδοπούλου² καὶ τῶν συμπληρωμάτων αὐτοῦ. Αἱ βιβλιογραφικαὶ μου αὐταὶ προσθήκαι, καθὼς καὶ ἄλλαι πολλαὶ ἀλλαχόθεν καταρτισμένοι, δὲν θ' ἀργήσωσι νὰ ἔλθωσι εἰς τὴν δημοσιότητα λίαν προσεχῶς.

Τῶν χειρογράφων δὲ κωδίκων, οἵτινες κυρίως μᾶς ἐνδιέφερον, οὔτε κἂν προχειρότατον κατάλογον ἢ καὶ εὐρητήριο ἐύρον, ἀλλ' οὔτε ποτέ, εἶμαι βέβαιος, ἐφιλοπονήθη. Τὸ δὲ χειρότερον, δὲν ἦσαν συνηγμένα ὅλα τὰ χειρόγραφα ἐπὶ τὸ αὐτό, ὥστε παρέστη ἡ ἀνάγκη νὰ κωττάξω ἐπανελημμένως ἓνα πρὸς ἓνα ὅλους τοὺς τόμους τῆς βιβλιοθήκης, μήπως μεταξὺ αὐτῶν ἦσαν καὶ χειρόγραφοι κώδικες. Ἀφίνω δὲ καθένα νὰ ἀναλογισθῆ πόσον κοπιῶδες καὶ ἀνιαρὸν ἦτο τὸ ἔργον τοῦτο τῆς ἀναζητήσεως τῶν κωδίκων καὶ πόσῃ σκόνην ἐξ αἰτίας αὐτοῦ ἀνέπνευσα. Κατὰ τὰ προειρημένα λοιπόν, ταξινομήσιν, συστηματικὴν μελέτην καὶ καταλογοποίησιν τῶν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Μ. Σπηλαίου χειρογράφων εἶχα τὴν τιμὴν νὰ κάμω πρῶτος ἐγώ.

Τὸ Μ. Σπήλαιον κέκτηται τὸ ὅλον 351 κώδικας· 36 περγαμηνούς, τοὺς δὲ λοιπούς βομβυκίνους καὶ χαρτίφους. Ἐκ τῶν ἐπὶ περγαμηνῆς, τρεῖς εἶναι ἀξιοὶ νὰ μνημονευθῶσι καὶ ἐνταῦθα. Ὁ ὑπ' ἀρ. 1 περιέχων τὰ εὐαγγελικά κείμενα, γραμμένον τὸν Θ' αἰῶνα καὶ κοσμούμενος ὑπὸ τεσσάρων εἰκόνων τῶν Εὐαγγελιστῶν καὶ ἰσαριθμῶν ἄλλων miniatures παριστῶντων τὸν Εὐαγγελισμόν τῆς Θεοτόκου καὶ τὴν

¹ Bibliographie hellénique ou description raisonnée des ouvrages publiés en Grèce par des Grecs aux XV^e et XVI^e siècles. (Τόμοι 3, ἐν Παρισίῳ 1889-1903) — Bibliographie hellénique... au XVII^e siècle (Τόμοι 5, ἐν Παρισίῳ 1894-1903).

² Νεοελληνικὴ φιλολογία... Τόμοι 2, ἐν Ἀθῆναις 1854.

Γέννησιν, Βάπτισιν καὶ εἰς Ἀθῆν κάθοδον τοῦ Κυρίου. Αἱ εἰκόνες αὐταὶ, θαυμασίως διὰ πολλῶν χρωμάτων εἰς βάθος διάχρυσον ἱστορημέναι καὶ ἀριστα διατηρούμεναι, εἶναι σπουδαιότατα λείψανα τῆς Βυζαντινῆς γραφικῆς. Τοιαῦτα καλλιστεῦματα ἀπαντῶσι καὶ εἰς ἄλλους πολλοὺς κώδικας τοῦ Μ. Σπηλαίου, ἀξία πολλῆς προσοχῆς διὰ τὴν μελέτην τῆς μεσοχρονίου τέχνης καὶ περισσοτέρας διὰ τὴν μελέτην τῶν ζητημάτων τῶν ἀναγομένων εἰς τὸ οἶκημα καὶ τὰ ἐπιπλά τῶν Βυζαντινῶν. Ἐτερος ἀξιωματικὸς περγαμηνὸς κώδιξ εἶναι ὁ ὑπ' ἀρ. 26 περιέχων τὸ ἀρχέγραφον Τυπικόν, δυστυχῶς ἀκέφαλον, τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μονῆς τοῦ Παντοκράτορος Χριστοῦ. Ἐν τέλει αὐτοῦ ἀναγινώσκωμεν:

Ἰωάννου τῆς
Ἰωάννου βασι
πορφυρογενήτου
καὶ αυτοκράτορος
οκομνητός

Εἶναι ἡ ἐπίσημος ὑπογραφή τοῦ ἰδιοκτῆτου τῆς ρηθείσης Μονῆς αυτοκράτορος, ὅστις ἐπισημήνατο τὸ ἐν τῷ κώδικι Τυπικόν τῷ 1136, ὡς μανθάνομεν ἐκ σημειώματος μετὰ τὸ πέρας τοῦ πολυτίμου κειμένου. Ἡ αυτοκρατορικὴ ὑπογραφή εἶναι μὲ μεγάλα διὰ κινναβάρους γράμματα, ζωηρά, ζωηρά, καὶ βλέπομεν αὐτὴν ὡς νὰ ἐκινεῖτο ἡ γράφουσα χεὶρ πρὸ τῶν ἰδίων ἡμῶν ὀφθαλμῶν. Τρίτος ἀξιόλογος περγαμηνὸς κώδιξ εἶναι ὁ ὑπ' ἀριθμὸν 34 ὑπ' ἐμοῦ ταχθεὶς, τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος, περιέχων λόγους Δουκᾶ τοῦ Ἀδιαλείπτου καὶ ἀνέκδοτον βίβλον τοῦ Ἀγίου Φιλοθέου.

Τὸ σπουδαιότατον ὁμοῦς καὶ κλασσικὸν εὑρημά μου εἶναι κώδιξ βομβυκίνος τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, περιέχων τὸ Λεξικὸν τοῦ Ἡουχίου. Ἡ ἀνεύρεσις τοῦ χειρογράφου τούτου, τὸ ὅποιον

ὑπόσχομαι ταχέως νὰ ἐκμεταλλεύθω ἐπιστημονικῶς, εἶναι ἀξιοσημειώτονον φιλολογικὸν γεγονός. Μέχρι τοῦδε ἐν μόνον τοῦ Ἡουχίου χειρόγραφον ἦτο γνωστὸν τὸ ἐν τῇ Μαρκιανῇ βιβλιοθήκῃ, κατ' ὃ δὲ Μάρκος Μουσοῦρος, ὁ ἐπιφανὴς λόγιος τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, ἐξέδωκε τὸν λεξικογράφον αὐτόν. Ὁ ὕψ' ἡμῶν ὁμοῦς ἀνευρεθεὶς κώδιξ καὶ ἀρχαιότερος εἶναι καὶ κατὰ τὰ ἄλλα πλεονεκτεῖ τοῦ μέχρι τοῦδε γνωστοῦ.

Ἐπίσης ἀξιωματικόν εὐρήματά μου ἐν Μεγάλῳ Σπηλαίῳ εἶναι τὰ ἑξῆς:

1. (ἀρ. 43) Κώδιξ τῆς ὑπὸ Δημητρίου Ἀνδῶν μεταφράσεως τῶν κατ' ἐθνικῶν λόγων τοῦ Θωμά [Ἀκινάτου], μεταγραφεὶς κατὰ πρόσταξιν τοῦ αυτοκράτορος Ἰωάννου Κατακουζηνοῦ διὰ χεῖρὸς Μανουῆλ Τζυκανδήλη τοῦ Βυζαντινοῦ.

2. (ἀρ. 46) Χρονικὸν Γεωργίου Φραντζῆ, ἀνήκον εἰς καλὴν οἰκογένειαν κωδίκων, τοῦ ΙΗ' αἰῶνος.

3. (ἀρ. 48) Κώδιξ περιέχων ἔργα Μάρκου Ἐφέσου, γραφεὶς κατ' αὐτὸν τὸν αἰῶνα τοῦ μεγάλου προμάχου τῆς Ὀρθοδοξίας.

4. (ἀρ. 54) Ἰλιάδος παράφρασις ἔμμετρος, γενομένη ὑπ' ἀδήλου τινὸς λογίου τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Δὲν εἶναι τῶν γνωστῶν παραφραστῶν.

5. (ἀρ. 62) Κώδιξ περιέχων μεταξὺ ἄλλων καὶ ἀνέκδοτα ἔργα τοῦ Μάρκου Ἐφέσου, γραφεὶς κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα.

6. (ἀρ. 64) Κώδιξ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, ἐν ᾧ δὲ Αἴας καὶ Ἠλέκτρα τοῦ Σοφοκλέους καὶ ὁ Ὀρέστης καὶ Ἐκάβη τοῦ Εὐριπίδου.

7. (ἀρ. 70) Νομικὸς βομβυκίνος κώδιξ τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, ἐν ᾧ μεταξὺ ἄλλων καὶ ἡ ἐκλογή τῶν Ἰσαύρων.

8. (ἀρ. 80) Κώδιξ περιέχων αὐτόγραφα φροντισμάτια διαφόρων λογίων τῆς ΙΖ' ἐκατονταετηρίδος, Ἰωάννου Καρνοφίλλη, Μανουῆλ Μεγάλου Προμικαρίου, Δημητρίου Νοταρᾶ κλπ.

9. (ἀρ. 105) Χρονικὸν τοῦ ΙΖ' αἰῶνος γραμμένον εἰς τὴν δημοτικὴν. Ἀρχεται ἀπὸ κτίσεως κόσμου καὶ ἐφθανε μέχρι τοῦ ἔτους ΖΠΑ' (= 1573) δυστυχῶς ὁμοῦς μέχρι τοῦ Ἰουστιανοῦ σφίζεται!

10. (ἀρ. 109) «Βιβλίον χρονογραφικόν τῆς τῶν Ρωμαίων βασιλείας ἀπὸ κτίσεως κό-



Ο ήγούμενος Μ. Σπηλαίου Χαρίτων
Καυελλόπουλος Πρ. Θ.

ομον, έως της βασιλείας κνρ Μανουήλ του Κομνηνού». Έγγραφο κατά τόν ΙΖ' αιώνα υπό του Μητροπολίτου Σερρών Θεοφάνους. Είναι τὸ αὐτὸ σχεδὸν πρὸς τὸ χρονικὸν τὸ ὁποῖον ὑπ' ἀρ. 33 κατέταξα ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Μονῆς Ἁγ. Τεσσαράκοντα Θεραπνῶν.

11. (ἀρ. 157) Νομοκάνων καλούμενος Βακτηρία τῶν Ἀρχιερέων, γραφεὶς τὴν ΙΗ' εκατονταετηρίδα.

12. (ἀρ. 289) Πολυμιγῆς βομβύκινος κώδιξ τοῦ ΙΑ αἰῶνος, ἐν ᾧ Βυζαντινὰ αἰνίγματα, παροιμίαι καὶ γνωμικὰ ἐκ τῶν γραφικῶν καὶ κλασσικῶν κειμένων, παράδοξα ἀποσπάσματα ἐκ τῆς Σολομωνικῆς κλπ. κλπ

Πλὴν ὅμως τῶν ἀνωτέρω κωδίκων καὶ ἄλλοι πολλοὶ εἶναι χρησιμώτατοι διὰ τὴν παράδοσιν τῶν γραφικῶν καὶ μεσοχρονίων κειμένων, καθὼς καὶ διὰ τὴν μελέτην τῆς φιλόλογίας καὶ τῶν σχολικῶν πραγμάτων κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας. Ρητῶς δὲ ἀναφέρω ὅτι ἠτύχησα νὰ εἶρω νέους Ἀθηναίκοις κώδικας καθὼς καὶ ὑφ' Ἑλληνίδων γραμμένους ἢ κατεχομένους, περὶ τῶν ὁποίων ἔγραψεν ὁ καθηγητῆς μου κ. Σ. Λάμπρος¹, ὅπως καὶ κώδικας ἀνήγοντας

¹ Ἀθηναῖοι βιβλιογράφοι καὶ κητόρες κωδίκων κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας καὶ ἐπὶ Τουρκοκρατίας (Ἀπόσπασμα ἐκ τῆς ἐπετηρίδος τοῦ Παρνασσού). Ἐν Ἀθήναις 1902. — Συμπληρώματα εἰς τοὺς Ἀθηναίους βιβλιογράφους. . . . Ἀνατύπωσις ἐκ τῆς ἐπετηρίδος τοῦ

ποτέ εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Νικολάου Καρατζᾶ, περὶ ὧν ἐπραγματεύθη ὁ πολέμιος φίλος κ. Α. Παπαδόπουλος Κεραμεύς¹. Πρὸς τούτοις ἐκ τῶν διαφόρων σημειωμάτων τῶν κωδίκων ἀφ' ἐνός πολλά ἱστορικὰ γεγονότα διασαφηνίζονται, χρονολογοῦνται καὶ γνωρίζονται, ἀφ' ἑτέρου δὲ κατὰ ἑκατοντάδας ἀξάνει ὁ ἀριθμὸς τῶν βιβλιογράφων, κητόρων, καθηλωτῶν, ἀνακαινιστῶν καὶ τῶν δαπανησάντων πρὸς γραφὴν κωδίκων.

Ἐν τέλει ἔχω ν' ἀναγγεῖλω ὅτι ἐκ τῶν κωδίκων ἀντέγραψα ἀνέκδοτα παντοίας ὕλης, λόγους ἐκκλησιαστικούς, μαρτύρια καὶ βίους ἀγίων, σύντομα χρονικά, γράμματα, δημόδια κείμενα, κρυπτογραφικὰ σημειώματα κλπ. κλπ. Ὡσαύτως ἀντέγραψα εἴτε ἀντέβαλον τὰ χρυσόβουλλα καὶ σιγίλλια τῆς μονῆς, ἐκ δὲ τῶν παλαιῶν κτηματολογίων, ἐκφωνήσεων καὶ καταστάσεων αὐτῆς ἐσταχνολόγησα πλουσίως λέξεις, συντάξεις καὶ φράσεις δημοτικὰς, καθὼς καὶ βαπτιστικὰ ὀνόματα, ἐπωνύμια καὶ τοπωνυμίας, τὰ ὁποῖα καὶ γλωσσικὰ μνημεῖα πολὺτιμα εἶναι καὶ μεγάλως συντείνουσιν εἰς τὴν ἐθνολογικὴν ἐξέτασιν τῆς Ἑλληνικῆς πατρίδος.

Αὕτη εἶναι δι' ὀλίγων ἢ ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Μ. Σπηλαίου ἔργασίᾳ μου.

Εὐχομαι νὰ κατορθώσω ταχέως νὰ δημοσιεύσω τὸν λεπτομερῆ κατάλογον τῶν χειρογράφων αὐτῆς καὶ νὰ ἐκδώσω εἰς τόμον εἴτε τόμους τὰ Σπηλαιωτικὰ ἀνέκδοτα, ἵνα καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ σπουδαιότης αὐτῶν ἀριθίμως καταδειχθῇ, καὶ οἱ ἰδιοὶ μου κόποι ἐκτιμηθῶσι δεόντως.

Ἐπὶ τοῦ παρόντος ὀφείλω νὰ ἐκφράσω τὰς εὐχαριστίας μου εἰς τὸν κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐν Μεγάλῃ Σπηλαίῳ ἔργασίας μου καθηγούμενον κ. Ἀνθίμον Γραῖον, ὅστις ἑξαίρετικῶς ἐπέτρεψε νὰ ἐργασθῶ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Μονῆς, πρὸς τούτοις δὲ νὰ εὐχαριστήσω τοὺς ὁπωσδήποτε συντελέσαντας εἰς τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ βαρέως ἔργου μου καὶ ἰδίως τοὺς πανοσιωτάτους πατέρας κ. κ. Χαρίτων Καυελλόπουλον, Νεῖλον Νικολαΐδην, Διονύσιον Ἰωαννίδην Θεόφιλον Τσεκούραν, Ἀνδρόνικον

Παρνασσού Η' ἔτους. Ἐν Ἀθήναις 1904. — Ἑλληνίδες βιβλιογράφοι καὶ κυρίαι κωδίκων. . . . Ἀπόσπασμα ἐκ τῆς ἐπιστημονικῆς ἐπετηρίδος τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου. Ἐν Ἀθήναις 1904.

¹ Δύο κώδικες τῆς βιβλιοθήκης Νικολάου Καρατζᾶ. (Ἀνατύπωσις ἐκ τῆς ἐπετηρίδος τοῦ Παρνασσού Η' ἔτους). Ἐν Ἀθήναις 1904.

Πανόπουλον, Εὐστράτιον Ἐσταθίου καὶ Γαβριήλ Πράσον.

Ἐπιτρέπεται δὲ τέλος, νομίζω, καὶ εἰς ἐμὲ νὰ ζητήσω τὴν εὐμένειαν καὶ συμπάθειαν τῶν ἐπιστημόνων, τῶν ὁποίων ἡ εὐλαβία ἀφίνει ἐλευθέρην τὴν γνώμην, καθὼς καὶ τῶν ἐρευνητῶν ἐκείνων, οἵτινες ἀναλαβόντες παρόμοια πρὸς τὸ ἡμέτερον ἔργον, καλῶς γνωρίζουσι μὲ πόσας συνοδεύεται αὐτὸ δυσκολίας καὶ βάσανα, τὰ ὁποῖα ἐγὼ ἔχω τὸ παράπονον, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου καὶ τὸ καύχημα, ὅτι ὑπερλήθησα

μόνος μου, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐπισήμου ἢ ἄλλης ἐπικουρίας, ἐμπνεόμενος μόνον ἀπὸ ζήλον ἐπιστημονικὸν καὶ ἐθνικὴν φιλοτιμίαν.

ΝΙΚΟΣ Α. ΒΕΗΣ

[Τὸ τέλος εἰς τὸ ἐπόμενον]

Υ. Γ. Πλήρης ἡ ἀνάγνωσις τοῦ ἐν τῇ σελίδι 139 πανομοιότυπου τῆς αὐτοκρατορικῆς ὑπεγράφησ ἔχει ὡς ἑξῆς: † Ἰω(άννης) ἐν Χ(ριστῷ) τῷ Θ(εῷ) πιστὸς βασιλεὺς πορφυρογέννητος καὶ αὐτοκράτωρ Ρωμαίων ὁ Κομνηνός.

N. A. B.

ΟΙ ΚΑΤΑΦΡΟΝΕΜΕΝΟΙ

Γεννοῦν μὲς τὴν ψυχὴν μου τὴν ἀγάπην
οἱ ἀδύνατοι κ' οἱ καταφρονημένοι,
ποῦ τῆς ζωῆς τὰ ψίχала τοὺς φτάνουν
γιὰ τὴν φτωχὴν ὑπαρξὴν τους τὴ θλιμένην.

Ὡ, οἱ καλοὶ κ' οἱ ταπεινοὶ κ' οἱ ἀνίδεοι,
ὁποῦ περνοῦν ἀφ' τῆς ζωῆς τὸ δρόμον
δίχως ὄνειρα καὶ πόθους μεγαλόφτερου
μ' ἕνα σταυρὸ μαρτυρικὸ στὸν ὄμο.

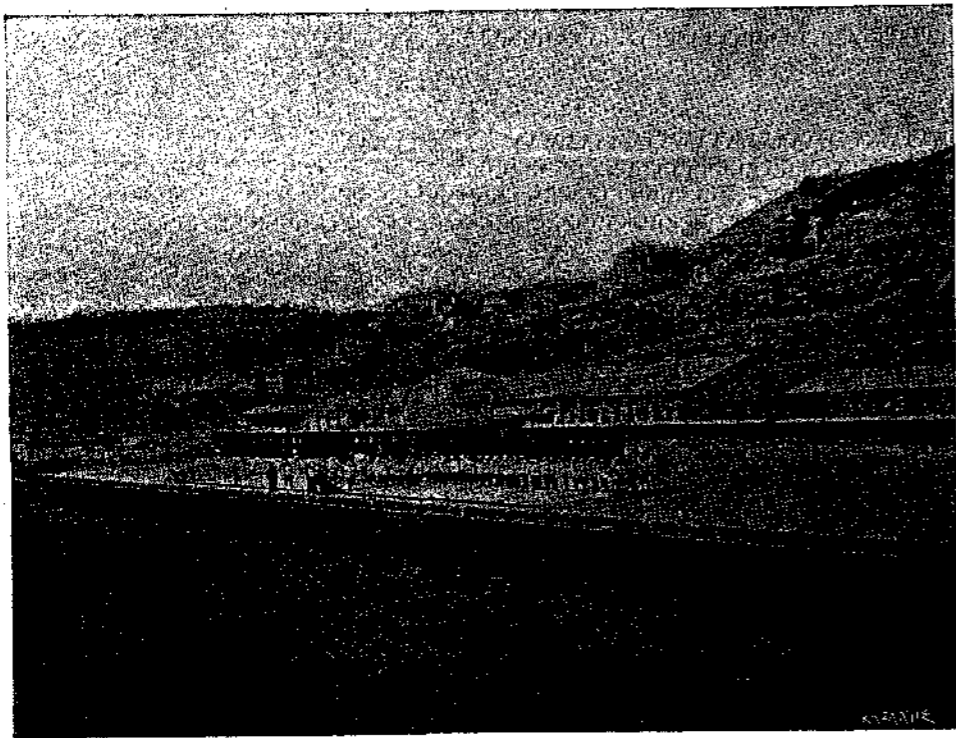
Καὶ οἱ ἀλυσίδες ἀσπλαχνα τοὺς ζώνουνε,
τῆς Μοίρας οἱ σκληρῆς οἱ ἀλυσίδες,
ὁποῦ δεσμεύουν καὶ μαραίνουν καὶ νεκρώνουνε
τὰ ἄνθη τῆς ζωῆς καὶ τὴς ἐλπίδες.

Ἄδιάφοροι στοῦ κόσμου τὰ πλανήματα
περνοῦν ἀφ' τῆς ζωῆς τὸ μονοπάτι
καὶ δὲν ζητοῦν τοὺς δρόμους τοὺς πλατότερου
ποῦ μᾶς καλεῖ ἡ Δόξα, — ἀνάθεμά τη!

Ἰχνη τὸ πέρασμά τους δὲν ἀφίνει
ὡς ποῦ νὰ φτάσουν στὸ κατώφλι τοῦ θανάτου.
Πάντα ὁμοῖα ἀπὸ τὴν πρώτῃν ἡλικίαν
ἐξήσανε κ' ἐσβόσανε ἐδῶ κάτω.

Μὲς τ' ἄχαρα κορμιά τους λὲς φωλιάζει
μὰ ἀδύνατη ψυχὴ ταπεινωμένη,
οὐκ ἔστιν ὅσον θνητὸν ἢ καρδιὰ σπαράζει.
Σὰς ἀγαπῶ, ὦ καταφρονημένοι!..

ΜΑΡΙΝΟΣ ΣΙΓΟΥΡΟΣ



ΠΑΡΑΤΑΣΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΚΥΜΑΙΑΝ ΤΗΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥΠΟΛΕΩΣ ΠΡΟΣ ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΝ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣΗΣ

ΟΛΓΑΣ—ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ Ν. ΣΤΑΥΡΙΑΝ ΤΟΥ Β. Ν.

Θ. ΔΟΣΤΟΓΕΒΣΚΥ

ΟΙ ΔΥΣΤΥΧΙΣΜΕΝΟΙ *

27 Ιουνίου

ΚΥΡΙΕ ΜΑΚΑΡ ΑΛΕΞΕΓΕΒΙΤΣ

Ἡ Φεδόρα λέγει ὅτι ἀρκεῖ νὰ θέλω, γιὰ νὰ φροντίσουν μερικὰ πρόσωπα νὰ μοῦ δώσουν μιὰ καλὴ θέσι σὲ οἰκογένεια' μιὰ θέσι διδασκάλισσας. Τί νομίζετε, φίλε μου; Νὰ δεχθῶ ἢ νὰ μὴ δεχθῶ; Χωρὶς ἀμφιβολία, τότε δὲν θὰ ἦμαι πιά βάρος σὲ σᾶς' ἔπειτα, ἢ θέσις φαίνεται καλοῦτσου. Ἀλλὰ πάλιν εἶναι ἀρκετὰ σιληρὸ νὰ πάη κανεὶς σὲ σπιτί ἄγνωστο. Εἶναι κτηματῖαι. Θὰ ζητήσουν πληροφορίας, θὰ ἐρωτήσουν, θὰ θελήσουν νὰ μάθουν' λοιπόν, τί θὰ εἰπῶ τότε; Ἐπειτα, εἶμαι τόσο δειλὴ, δὲν θέλω νὰ ἐγκαταλείψω τὴ γωνιά μου, τὴ συνειδημένη. Εἶναι καλλίτερα κανεὶς ἐκεῖ ποῦ συνείδησε.

* Συνέχεια ἀπὸ σελίδος 120.

Καὶ πρέπει νὰ πάω στὴν ἐπαρχία, καὶ ὁ Θεὸς ξέρει τί θὰ μὲ κάμουν' ἴσως κανένα εἶδος ντανιάς. Ποιὸς ξέρει καὶ τὸν χαρακτήρα των' μέσα σὲ τρία χρόνια ἀλλαξαν τρεῖς διδασκάλισσες. Συμβουλευσετέ με λοιπόν, Μάκαρ Ἀλεξέγεβιτς, γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ νὰ πάω ἢ νὰ μὴν πάω; — Μὰ γιατί δὲν ἔρχεσθε ποτὲ νὰ μὲ ἰδῆτε; Πότε καὶ πότε μόνον φαίνεσθε Σχεδὸν μόνον τὴν Κυριακὴ στὴ λειτουργία βλεπόμεθα. Τί μισάνθρωπος ποῦ εἶσθε! Ἀπαράλλακτος σὰν ἐμένα! Καὶ εἶμαι σχεδὸν συγγενὴς σας. Δὲν μ' ἀγαπᾶτε, Μάκαρ Ἀλεξέγεβιτς. Στὴ μοναξιά εἶμαι κάποτε τόσο μελαγχολικὴ. Προπάντων τὸ βραδυνό, ποῦ εἶμαι ὀλομόναχη στὸ σπιτί. Ἡ Φεδόρα κάπου πηγαίνει. Καὶ ἐγὼ ἀρχίζω νὰ σκέπτομαι, ν' ἀναπολῶ τὸ παρελθόν, τὴν ὀμορφιά του καὶ τὴς λύπες του' ὅλα

παρουσιάζονται μπροστά μου, ὅλα βγαίνουν σὰν μέσα ἀπὸ δριχλὴ. Βλέπω πρόσωπα γνωστά μου (ἀρχίζω νὰ ἔχω ὀπτασίες) συχνότερα βλέπω τὴ μητέρα μου. . . Καὶ τί ὄνειρα βλέπω! Αἰσθάνομαι πῶς ἡ ὑγεία μου εἶναι κατεστραμμένη· εἶμαι τόσο ἀδύνατη· σήμερα τὸ πρωτὸν ὅταν ἐξύπνησα, αἰσθάνθηκα μιὰ ζάλη· ἔχω καὶ ἓνα τόσο κακὸ βήχα! Τὸ αἰσθάνομαι, τὸ ξέρω πῶς γρήγορα θὰ πεθάνω. Ποιὸς θὰ μὲ θάψῃ; Ποιὸς θὰ ἀκολουθήσῃ τὸ λείψανό μου; Ποιὸς θὰ μὲ κλάψῃ; Καὶ τώρα, ἴσως θὰ γίνῃ ἀνάγκη νὰ τελειώσω ἀνάμεσα σὲ ξένους, σὲ ξένο σπιτί! Θεέ μου, τί θλιβερὴ ποῦ εἶναι ἡ ζωὴ, Μάκαρ Ἀλεξέγεβιτς! — Γιατί, φίλε μου, μοῦ στέλλετε πάντα ζαχαρωτά; Μὰ τὴν ἀλήθεια, δὲν ἤξερω ποῦ βρίσκετε τόσα χρήματα! Ἄ, φίλε μου, πρέπει νὰ φειδωλεύεσθε, γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, νὰ οικονομῆτε τὸ χρῆμα σας. — Ἡ Φεδόρα θὰ πουλήσῃ τὸ σκέπασμα ποῦ ἐκέντησα' μοῦ δίνουν πενήντα ρούβλια χάρτινα Πολὺ καλὴ τιμὴ! Δὲν ἤλπιζα νὰ ἐπιτύχω τόσα. Θὰ δώσω τρία ρούβλια ἀργυρᾶ τῆς Φεδόρας καὶ θ' ἀγοράσω ἓνα πολὺ ἀπλὸ καὶ ζεστὸ φόρεμα. Θὰ κάνω ἓνα γελέκο γιὰ σᾶς, θὰ τὸ ράψω μὲ τὰ χέρια μου, θὰ διαλέξω ἓνα καλὸ ὕφασμα.

Ἡ Φεδόρα μοῦ ἔφερε ἓνα βιβλίον, *Διηγήματα τοῦ Μπίλιν*, καὶ θὰ σᾶς τὸ στεῖλω ἂν θέλετε νὰ τὸ διαβάσετε. Σᾶς παρακαλῶ μόνον νὰ μὴν τὸ λερώσετε καὶ νὰ μὴν τὸ κρατῆσετε πολὺν καιρὸ, δὲν εἶναι δικό μου — τὸ βιβλίον αὐτὸ εἶναι ἔργον τοῦ Πούσκιν. Πρὸ δύο ἐτῶν ἐδιάβασα αὐτὰ τὰ διηγήματα μαζί μὲ τὴ μητέρα μου, καὶ τώρα ποῦ τὰ ξαναδιάβασα μελαγχόλησα πολὺ! Ἄν ἔχετε τίποτε βιβλία, στείλειτέ μου, φθάνει νὰ μὴν εἶναι ἀπὸ τὸν Ραταζάγεφ. Θὰ σᾶς δώσω βέβαια κανένα δικό του, ἂν ἐδημοσίευσε. Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ σᾶς ἀρέσουν, Μάκαρ Ἀλεξέγεβιτς, τέτοιαις βλακείαις. — Λοιπόν, σᾶς χαιρετῶ! Πῶς πῆρε ἡ πένα μου τὸν κατήφορο! Ὄταν εἶμαι λυπημένη, θέλω γιὰ κάτι νὰ φλυαρῶ. Εἶναι κι' αὐτὸ ἀνακούφισις. Αἰσθάνομαι μονομιᾶς ξελαφρωμένη, προπάντων ὅταν μιλῶ γιὰ ὅτι μοῦ σφίγγει τὴν καρδιά. Ὑγιαίνειτε, ὑγιαίνειτε, φίλε μου.

Δικὴ σας Β. Δ.

28 Ἰουνίου

ΑΓΑΠΗ ΜΟΥ, ΒΑΡΒΑΡΑ ΑΛΕΞΕΓΕΒΝΑ

Φθάνουν ἡ λύπαις! Εἶναι ἐντροπὴ ἐπὶ τέ-

λους! Πῶς ἠμπορεῖς, ἀγγελοῦδι μου, νὰ ἔχῃς τέτοιαις ἰδέαις; Δὲν εἶσαι ἀρρωστη, ψυχοῦλα μου' καθόλου' εἶσαι σὰν τὸ λουλοῦδι, σὰν τὸ λουλοῦδι· λίγο χλωμὴ, μὰ πάντα σὰν τὸ λουλοῦδι. Τί μοῦ γράφεις γιὰ ὄνειρα, γιὰ ὀπτασίες; Ντροπὴ, ἀγαπητὴ μου' ἀφησέ τα τὰ ὄνειρα αὐτά, μὴν τὰ συλλογίζεσαι. Γιατί ἐγὼ κοιμοῦμαι καλά; Γιατί δὲν μοῦ συμβαίνει τίποτε; Κύτταξέ με, ἀγάπη μου. Περνῶ μιὰ ἡσυχὴ ζωὴ, κοιμοῦμαι ἐν εἰρήνῃ, εἶμαι καλά, εἶμαι χαρούμενος. Σοῦ κάνει εὐχαρίστησι νὰ μὲ βλέπῃς. Ἐπρεπε νὰ ντρέπεσαι, ἀγάπη μου, νὰ γράφῃς τέτοια πράγματα! Νὰ γίνῃς διαφορετικὴ. Σὲ γνωρίζω καλὰ ἐγὼ, ψυχὴ μου' μὲ τὸ παραμικρὸ μελαγχολεῖς καὶ ὅλα τὰ βλέπεις μαῦρα. Νὰ δεχθῆς θέσι σὲ ξένο σπιτί; — Ποτέ! Ὁχι, ὄχι, ὄχι! Καὶ πῶς ἠμπορεῖς νὰ τὸ σκεφθῆς; Ὁχι, ἀγάπη μου, δὲν τὸ ἐπιτρέπω, ἐγείρομαι μὲ ὄλας μου τὰς δυνάμεις κατὰ τοῦ σχεδίου αὐτοῦ. Θὰ πουλήσω τὸ παλαιὸ μου φόρεμα καὶ θὰ περπατῶ στοὺς δρόμους μὲ τὸ πουκάμισο, μὰ εὐὸν δὲν θὰ στενοχωρηθῆς. Ὁχι, Βάρεγκα, ὄχι, σὲ γνωρίζω! Θὰ ἦτον τρέλλα μοναχὴ! Βέβαια ὅλα τὰ πταίει ἡ Φεδόρα' εἶναι φανερὸ πῶς αὐτὴ ἡ ἀνόητη σοῦ ἔβαλε αὐτὴ τὴν ἰδέαν! Μὴν τὴν ἀκοῦς, ἀγάπη μου! . . Δὲν τὰ γνωρίζεις ἀκόμη ὅλα, ψυχὴ μου. Εἶναι γυναῖκα κοντὴ, ραδιόγγορα, δύστροπη' αὐτὴ ἔφερε μιὰν ὥρα πῶ γρήγορα στὸν τάφο τὸν ἀνδρα τῆς. Βέβαια, θὰ σ' ἔκανε νὰ θυμώσῃς. Ὁχι, ὄχι, ἀγάπη μου, γιὰ ὅλο τὸν κόσμον! Καὶ ἐγὼ, τί θὰ γίνω τότε; Τί θὰ κάνω; Ὁχι, Βάρεγκα, ψυχὴ μου, διώξε τὴ σκέψι αὐτὴ. Τί σοῦ λείπει ἐδῶ, μαζί μας; Ἡ παρουσία σου μὲ κάνει χαρούμενο, μὲ ἀγαπᾷς' λοιπὸν ζῆσε ἡσυχᾶ ἐδῶ' θὰ κεντᾷς ἢ θὰ διαβάξῃς, ἂν θέλῃς μὴ κεντᾷς, ἀδιάφορον, φθάνει νὰ μείνῃς μαζί μας. Θὰ σοῦ προμηθέσω βιβλία, ἔπειτα θὰ ὀρίσωμε μιὰν ἡμέρα γιὰ νὰ περιπατήσωμε πάλι μαζί. Ἄφησε ὅμως τὴν ἰδέαν αὐτὴν, ἀγάπη μου, ἀφησέ τὴν, σκέψου καλά, λησμόνησε τῆς τρελλῆς φαντασίας! Θὰ ἔλθω νὰ σὲ ἰδῶ πολὺ γρήγορα, ἀφησέ με ὁμως κ' ἐμένα νὰ σοῦ τὸ εἰπῶ εἰλικρινῶς καὶ χωρὶς περιστροφῆς, δὲν εἶναι ὀρθὸ αὐτὸ ποῦ ζητεῖς, δὲν εἶναι ὀρθὸ! Βέβαια, δὲν ἔχω μὀρφωσι, τὸ ξέρω κ' ἐγὼ πῶς δὲν εἶμαι κανένας πεπαιδευμένος καὶ πῶς δὲν ἐξόδεψαγ πολλὰ γιὰ τὴν ἀνατροφή μου' μὰ δὲν θέλω νὰ μιλήσω γι' αὐτὸ, δὲν πρόκειται τώρα γιὰ μένα, θέλω νὰ ὑπερασπισθῶ τὸν Ραταζάγεφ, σοῦ τὸ λέγω, χωρὶς νὰ θέλω ὁμως καὶ νὰ δυσαρεστηθῆς

Είναι φίλος μου, γι' αυτό θέλω να τον υπερασπισθώ. Γράφει πολύ καλά, πολύ, πολύ καλά, το ξαναλέγω. Δεν συμφωνώ με σένα και μου είναι αδύνατον να συμμερισθώ τη γνώμη σου. Είναι γραμμένο με ύφος ανθηρό, δυνατό, γεμάτο εικόνες· έχει διάφορες σκέψεις· είναι πολύ ωραίο! Ίσως το διάβασες, Βάρεγκα, ψυχρά ή θα ήσουν χωρίς διάθεσι· ή Φεδόρα θα βρήκε τρόπο να σε δυσαρεστήσει, και τι επιτέλους είχες εκείνη τη στιγμή. "Όχι, διάβασέ το με αισθημα. Όταν θα ήσαι χαρούμενη, ευχαριστημένη, όταν θα ήσαι σε μια ευχάριστη ψυχική κατάσταση, π. χ. να έχεις τη στιγμή εκείνη ένα ζαχαρωτό στο στόμα: μια τέτοια στιγμή πρέπει να το διαβάσεις. Παραδέχομαι (ποιός λέγει το εναντίον;) πώς υπάρχουν συγγραφείς καλλίτεροι από τον Ραταζάγεφ, πώς είναι μάλιστα και πολύ καλλίτεροι, αλλά η αξία των δεν είναι λόγος να εξαφανισή την ιδική του αξία· γράφουν καλά, και γράφει καλά και αυτός. Πότε και πότε, απλώς για να διασκεδάσει, γράφει μόνον για να μαυρίσει το χαρτί, και έχει δίκαιο. Λοιπόν, υγείαινε, αγάπη μου δεν ήμπορώ να εξακολουθήσω· είμαι βιαστικός. Πρόσεξε όμως, αγάπη μου, γλυκειά όμορφούλα μου, ήσυχασε, ο Κύριος να σε προστατεύη. Έγώ μένω

Ο πιστός φίλος σου
ΜΑΚΑΡ ΔΙΕΒΟΥΣΚΙΝ

Υ. Γ. Ευχαριστώ για το βιβλίο, αγαπητή μου, θα διαβάσουμε και Πούσκιν· άπόψε χωρίς άλλο θα έλθω.

ΑΓΑΠΗΤΕ ΜΟΥ ΜΑΚΑΡ ΑΛΕΞΕΓΕΒΙΤΣ

"Όχι, φίλε μου, όχι, δεν ήμπορώ να μείνω μαζί σας. Σκέφθηκα κ' έφθασα στο συμπέρασμα πώς δεν πρέπει με κανένα τρόπο ν' άρνηθώ μια τόσο καλή θέσι. Εκεί τουλάχιστον θα έχω εξασφαλισμένο ένα κομμάτι ψωμί. Θα βάλω τα δυνατά μου για να ήμαι αξία της καλωσύνης των κυριών μου· θα προσπαθήσω και τον χαρακτήρα μου ακόμη ν' αλλάξω, αν ήναι ανάγκη. Βέβαια, είναι λυπηρό, είναι σκληρό να ζή κανείς με ξένους, να ζητήεις την εύνοια των ξένων, να ύποκρίνεσαι· μα ο Θεός θα με βοηθήσει. Δεν ήμπορεί να μείνη κανείς όλη του τη ζωή μισάνθρωπος. Εύρέθηκα και άλλοτε σε τέτοιες περιστάσεις. Θυμούμαι όταν μικρή ήμουν οικότροφος. Την Κυριακή, όταν επήγαινα στο σπίτι, πηδούσα, χαλούσα τον κόσμο, τόσο, που κάποτε μ' έμαλώνε και ή μη-

τέρα μου· ήτον όμως χαρούμενη ή καρδιά μου, ή ψυχή μου γαληνεμένη. Όταν έβράδυναζε, μ' έπιανε μια θανάσιμη μελαγχολία· έπρεπε να επιστρέψω στις έννέα στο οικοτροφείον όπου όλα ήταν παράδοξα, ψυχρά, σοβαρά. Την Δευτέρα, ή δασκάλισσαι ήταν τόσο δεξόθυμιας, και αυτό μου έσφιγγε την καρδιά! Μ' έπιανε το παράπονο, επήγαινα σε μια γωνιά, κ' εκεί κατάμονη προσπαθούσα να κρύψω τα δάκρυα που μ' έπνιγαν· μου έλεγαν πώς είμαι όκηρη· αν έλαια, δεν έλαια για τα μαθήματα.— Και όμως συνείδησα και άργότερα, όταν έβγηκα από το οικοτροφείο, έλαια και τότε, άποχαιρετώντας της συμμαθήτριάς μου.—"Επειτα, τί να σάς πω, είναι άδιακρισία μου να ήμαι βάρος και των δύο σας. Αυτή ή σκέψις με βασανίζει άδιάκοπα. Σας τα λέγω ειλικρινώς, γιατί μαζί σας είμαι ειλικρινής. Μήπως δεν βλέπω τη Φεδόρα να ξυπνά πρωτ-πρωτ, να πλένη και να εργάζεται ως τη μία μετά τα μεσάνυκτα και άργότερα;—Και όμως τα παληά κόκκαλα θέλουν άνάπαυσι. Μήπως δεν βλέπω πώς καταστρέφεσθε για μένα, πώς θυσιάζετε για μένα το τελευταίο σας καπίκι; Κάνετε περισσότερα άπ' ότι μπορείτε να κάνετε, φίλε μου! Μου γράφετε πώς θα πουλήσει και το τελευταίο σας φόρεμα για να μη μ' άφήσετε να στερηθώ. Το πιστεύω, φίλε μου, πιστεύω στην αγαθή σας καρδιά, μα αυτά τα γράφετε τώρα. Τώρα, που σας ήλθε αυτή ή άπρόοπτη άμοιβή. "Επειτα όμως; Το ξέρετε και σεις, είμαι πάντα άρρωστη· δεν ήμπορώ να εργασθώ σαν έσας, όσο και αν το θέλω· έπειτα δεν εύρίσκω και πάντοτε εργασία. Τί να κάμω λοιπόν; Πρέπει διαρκώς να λυώνω από τη λύπη μου που σας βλέπω και τους δύο τόσο άφωσιωμένους. Τί να κάνω κ' έγω για σας; Και γιατί τάχα δεν ήμπορείτε να ζήσετε χωρίς έμένα; Τί καλό σας έκαμα; Σας είμαι μόνον άφωσιωμένη με όλη μου την ψυχή, σας αγαπώ με όλη μου την καρδιά, μα—μάθη μου μοίρα!—τίποτε άλλο έξω από την αγαπή μου· δεν ήμπορώ να σας κάνω κανένα καλό, ούτε να ξεπληρώσω την ιδική σας καλωσύνη. Μη με κρατήτε λοιπόν περισσότερο· σκεφθήτε και πείτε μου την τελειωτική γνώμη σας. Και τώρα μένω

Με αγάπην Β. Δ.

1 Τουλίου

Αυτό είναι τρέλλα, είναι τρέλλα, Βάρεγκα,



Η ΥΠΟΔΟΧΗ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ ΟΛΓΑΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΣΤΑΘΜΟΝ ΤΗΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥΠΟΛΕΩΣ — ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ Ν. ΣΤΑΥΡΙΑΝ ΤΟΥ Β. Ν.

άπλη παραδοξολογία! "Αν την αφήσω έλευθερη τη φαντασία σου, και τί δεν θα πλάσει; Μα όχι, δεν είναι αυτό! Τώρα βλέπω πώς όλα αυτά είναι τρέλλα. Μα τί σου λείπει λοιπόν μαζί μας, αγάπη μου; Πές το! Σε αγαπούν, μάς αγαπής, όλοι έμμεσα ευχαριστημένοι και εύτυχημένοι. Τί άλλο; Τί θα κάνης λοιπόν μέσα σε ανθρώπους ξένους; Δεν γνωρίζεις ακόμη τί θα ειπή ξένος. . . "Όχι, έρώτησε έμένα και θα σου είπω τί σημαίνει ξένος. Τους γνωρίζω, αγάπη μου· τους γνωρίζω καλά· έφαγα το ψωμί τους. Είναι κακοί, Βάρεγκα, κακοί, τόσο κακοί, που ή καρδιά δεν ήμπορεί να άνθέξη στον πόνο που προξενούν ή παρατηρήσεις των, τα μαλώματά των, ή κακή ματιά των. Μαζί μας έχεις ζεστασιά, έχεις όλα, εύρίσκεσαι, σαν να ειπούμε, σε μια φιλόξενη φωλιά. Και ή αναχώρησις σου θα μάς άφινε έτσι, σαν άκέφαλους. Τί θα κάνωμε λοιπόν χωρίς έσένα; Τί θα κάνω τότε έγω ο γέρος; Γιατί λέγεις πώς δεν έχομε την ανάγκη σου, πώς δεν μάς ώφελεις σε τίποτε; "Όχι, αγάπη μου, κρίνε μόνη σου. Είσαι μάλιστα πολύ ώφέλιμη σ' έμένα, Βάρεγκα. Μου κάνει τόσο καλό ή παρουσία σου. . . Νά, μόλις που σε συλλογίζομαι αυτή τη στιγμή και είμαι χαρούμενος. Κάποτε σου γράφω κανένα γράμμα, σου εκ-

θέτω όλα μου τα αισθήματα και λαβαίνω από σένα απάντησι στο καθετί.—Σου άγόρασα μερικά φορέματα, σου παρήγγειλα και ένα καπέλο· όταν έχεις καμμιά παραγγελία, έγω την αναλαμβάνω. . . Πώς λοιπόν δεν είσαι ώφέλιμη; Όταν γεράσω, τί θα κάνω μόνος; Πώς θα ζήσω; "Ίσως δεν το σκέφθηκες αυτό, Βάρεγκα. Σκέψου το λίγο: Πώς θα ζήση αυτός ο άνθρωπος όταν λείψω έγω; Συνείδησα μαζί σου, αγαπητή μου.—"Αν φύγης, τί θα γίνω; Θα ριχθώ στον Νέβα και έτσι θα τελειώση ή δουλεία μου. Ναι, μα την αλήθεια, κάτι τέτοιο θα γίνη, Βάρεγκα. Χωρίς έσένα γιατί να ζώ; "Α, γλυκειά μου Βάρεγκα! Θέλεις λοιπόν να με πάνε στο Βολκόβο κατάμονο, να ακολουθήση την κηδεία μου καμμιά γρηά ζητιάνα μόνον, άπ' εκείνες που το έχουν έργον, να με σκεπάσουν με χώμα και να φύγουν, να μ' αφήσουν εκεί μόνον. Γιατί, αγάπη μου, γιατί; Μα την αλήθεια, σε βεβαιώνω, είναι άμαρτία αυτό! Σου επιστρέφω το βιβλίο, αγαπητή μου Βάρεγκα· και αν έρωτής τη γνώμη μου για το έργον αυτό, σου λέγω πώς δεν εδιάβασα ακόμη στη ζωή μου ωραιότερο άπ' αυτό. Συλλογίζομαι τώρα, αγάπη μου, το πώς ήμπορεσα ως τώρα να μείνω ζών, που ο Θεός να με συχωρέση! Τί έκαμα; "Από τί ξύλο έβγηκα;

ευχαριστημένος από μένα· μολονότι δὲν μοῦ ἔχει δώσει ἀκόμη ξεχωριστὸ δείγμα τῆς εὐνοίας του, τὸ ξέρω πὼς εἶναι ευχαριστημένος. Τὸ γράμμα μου εἶναι ἀρκετὰ εὐανάγνωστο καὶ κομψό, οὔτε πολὺ χονδρὸ οὔτε πολὺ λεπτὸ, κλίνει μᾶλλον πρὸς τὸ δεξιό, μὰ ὁπωσδήποτε εὐχάριστο· μόνον ὁ Ἰβάν Προκοφίεβιτς γράφει ἔτσι, καὶ ἀκόμη! Τὰ μαλλιά μου ἀσπρισαν καὶ κανένα μεγάλο ἀμάρτημα δὲν γνωρίζω νὰ ἔκαμα. Ὅσο γιὰ μικρά, καὶ ποὺς δὲν ἔχει; Ὅλοι εἶναι ἀμαρτωλοὶ· καὶ σὺ ἀκόμη, ἀγάπη μου, εἶσαι ἀμαρτωλὴ! Ἀλλὰ κανένα σοβαρὸ σφάλμα, ἢ παρανόμια ἢ προσβολὴ κατὰ τῆς δημοσίας τάξεως δὲν ἔχουν νὰ μοῦ προσάψουν· ἐπῆρα μάλιστα καὶ ἓνα μικρὸ παράσημο: — αὐτὰ λοιπόν! Ὅλα αὐτά, ἀγάπη μου, ἔπρεπε νὰ τὰ γνωρίζης, καθὼς καὶ ἐκείνος· μὴ ποῦ ἐπεχείρησε νὰ περιγράψῃ ἓναν ἄνθρωπο ἔπρεπε ὅλα νὰ τὰ γνωρίζῃ. Ὅχι, δὲν περιμένα τέτοιο πρᾶγμα ἀπὸ σένα, ἀγάπη μου· ὄχι, Βάρεγκα! Προπάντων ἀπὸ σένα.

Λοιπόν, τώρα, ἔπειτα ἀπ' αὐτό, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ζήσῃ πιά κανεὶς ἡσυχος στὴ γωνιά του, — ὅσο μικρὴ καὶ ἂν εἶναι — νὰ ζήσῃ μὲ τὸν φόβου τοῦ Θεοῦ καὶ μὲ τὸν ἑαυτοῦ του! Πρέπει κάποιος νὰ σκοτίζεται γιὰ σένα, νὰ ἔρχεται νὰ σὲ ξετρυπώνῃ στὴ φωλιά σου, νὰ κατασκοπεύῃ τὴν ἰδιωτικὴ σου ζωὴ, νὰ θέλῃ νὰ μάθῃ παραδείγματος χάριν ἂν τὸ γελέκο σου εἶναι ὠραῖο, ἂν φορῆς πανταλόνι τῆς προκοπῆς, ἂν ἔχῃς ψηλά ὑποδήματα καὶ ἂν εἶναι μπαλωμένα ἢ ὄχι· νὰ μάθῃ τί τρώς, τί πίνεις, τί ἀντιγράφεις! Μὰ καὶ ἂν ἔξαφνα, ὅταν ὁ δρόμος εἶναι χαλασμένος, περπατῶ μὲ τῆς ἄκρες γιὰ νὰ μὴ λερῶσω τὰ ὑποδήματά μου, εἶναι κρίμα κ' αὐτό, ἀγάπη μου; Γιατί νὰ κυττάζωμε ἂν ὁ ἄλλος εἶναι καμμιά φορὰ στενοχωρημένος χρηματικῶς, ἂν πίνῃ τσαί ἢ ὄχι; Σὰν νὰ ἦτον ὅλος ὁ κόσμος ἀναγκασμένος νὰ πίνῃ τσαί! Μὰ μήπως ἐγὼ πηγαίνω νὰ ξετάσω, νὰ μάθω τί τρώγουν οἱ ἄλλοι; Γιὰ ποῖον ἔκαμα ποτὲ τέτοια ἀδιακρισία; Ὅχι, ἀγάπη μου, γιατί νὰ προσβάλλωμε τοὺς ἄλλους ὅταν δὲν μᾶς βλάπτουν σὲ τίποτε; Νά, ἓνα παράδειγμα ἀκόμη, Βαρβάρα Ἀλεξέγεβνα· ἐργάζεσαι εὐσυνειδήτως, μὲ ζῆλον — πὼς! —, οἱ προϊστάμενοί σου σὲ ἐπιτιμῶν (ὁπωσδήποτε, τὸ κάτω κάτω, ἔχεις τὴν ἐπιτίμησίν τους) — καὶ ἔξαφνα κάποιος, σὰν φάντε μπαστούνης, χωρὶς κανένα λόγο, στὰ καλά καθούμενα, σοῦ κολλᾷ μὴ σάντρα. Βέβαια, εἶναι ἀλήθεια πὼς φορεῖς κάποτε καινούργια φορέματα· καὶ εἶσαι ευχαρι-

στημένος, ἀπὸ τὴν εὐχαρίστησιν χάνεις τὸν ὕπνου σου τὰ καινούργια ὑποδήματα, παραδείγματος χάριν, μὲ τί εὐχαρίστησιν τὰ φορεῖς! — Τὴν εὐχαρίστησιν αὐτὴ τὴν αἰσθάνθηκα, γιατί εἶναι ὠραῖο νὰ βλέπῃς τὸ πόδι σου σὲ λεπτὸ καὶ κομψὸ ὑπόδημα· — αὐτὴ ἡ παρατήρησις εἶναι ὀρθή! ἄλλ' ἀδιάφορο, ἀπορῶ μὰ τὴν ἀλήθεια πὼς ὁ Φεδόροβιτς ἔμεινε ἀπαθὴς μ' ἓνα τέτοιο βιβλίον καὶ δὲν διεμαρτυρήθη. Εἶναι ἀλήθεια πὼς ὁ ἀνώτερος αὐτὸς ὑπάλληλος εἶναι ἀκόμη νέος καὶ καμμιά φορὰ παραφέρεται καὶ φωνάζει· μὰ γιατί νὰ μὴ φωνάξῃ; Γιατί νὰ μὴ μᾶς ἐπιπλήξῃ ὅταν εἶναι ἀνάγκη; Ἄς εἶναι, ἄς παραδεχθῶμε πὼς ἐπιπλήττει, ἔτσι, γιὰ νὰ φωνάξῃ μόνον· εἶναι δικαίωμα του· πρέπει νὰ μάθουν οἱ ἄλλοι τὸ καθήκον τους, πρέπει νὰ τοὺς φωνάξῃς· ἐπειδὴ — ἔδω ποῦ τὰ λέμε, Βάρεγκα, — γιὰ νὰ ἐργασθῶμε, ἔχομε ἀνάγκη ἀπὸ σκούνημα δυνατό. Ὁ καθένας μας φροντίζει μόνον νὰ τὸν ἴδουν πὼς εἶναι στὴ θέσιν του· τὴν ἐργασία του ὅμως τὴν παραμελεῖ. Μὰ ἐπειδὴ ὑπάρχουν διάφοροι βαθμοὶ στὴ γραφειοκρατικὴν ἱεραρχία, καὶ ἐπειδὴ κάθε ὑπάλληλος πρέπει νὰ ἐπιπλήττεται ἀναλόγως τῆς θέσεώς του, εἶναι ἐπόμενον, φυσικά, πὼς ὁ τόνος τῆς ἐπιπλήξεως ἀλλάζει κατὰ τὰ πρόσωπα· — αὐτὸ ἀπαιτεῖ ἡ ἱεραρχία! Ἐπειτα, γιὰ νὰ ὑπάρξῃ ὁ κόσμος, πρέπει, ἀγάπη μου, καθένας νὰ ἐπιβάλλεται στὸν κατώτερό του, καὶ ὅλοι, ἀπὸ τὸν μεγαλύτερο ὡς τὸν μικρότερο, νὰ λέμε τὸν λόγο μας καὶ νὰ ξεθυμῶμε. Χωρὶς αὐτὸ τὸ μέτρον, δὲν θὰ ὑπῆρχε κόσμος, δὲν θὰ ὑπῆρχε τάξις. Μὰ τὴν ἀλήθεια ἀπορῶ πὼς ὁ Φεδόροβιτς ἔκλεισε τ' αὐτιά σὲ μὴ τέτοια προσβολή!

Καὶ γιατί σοῦ γράφω αὐτὰ ὅλα; Σὲ τί θὰ χρησιμεύσουν; Μήπως κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἀναγνώστῃς αὐτοῦ τοῦ βιβλίου θὰ μοῦ χαρίσῃ κανένα ἐπανωφόρι; Μήπως θὰ μοῦ ἀγοράσῃ νέα ὑποδήματα; — Ὅχι, Βάρεγκα, θὰ διαβάσῃ τὴν ἱστορία ὡς τὸ τέλος καὶ θὰ ζητήσῃ καὶ τὴ συνέχεια. Κάποτε κρύβεσαι ἀπ' ὅλων τὰ μάτια, σὰν νὰ ἦσουν ἔνοχος, φοβᾶσαι νὰ φωνῆς ὁποῦδήποτε, ἐπειδὴ ἀηδιάζεις τῆς φλυαρίας, ἐπειδὴ γιὰ τὸ παραμικρὸ μιλῶν, καὶ ἔξαφνα ὅλη σου ἡ ζωὴ, δημοσία καὶ ἰδιωτικὴ, βγαίνει ζωγραφισμένη σ' ἓνα βιβλίον· ὅλη τυπωμένη, σχολιασμένη, γελοιοποιημένη! Μὰ δὲν θὰ τολμᾷ κανεὶς οὔτε νὰ βγαίνῃ ἔξω, γιατί ἡ εἰκὼν ἔχει τὴν ὁμοιότητα ποῦ, ἀπὸ τὸ βάδισμα μόνον, θὰ μὲ ἀναγνωρίσουν! Τοῦλάχιστον ἂν ἐπιτέλους ὁ συγγραφεὺς ἀλλάξῃ τὸν ἂν ἐλά-

φρονε λίγο τὰ χρώματα, ἂν, παραδείγματος χάριν, ἀφοῦ εἶπε πὼς ἔρριχναν ἐπάνω στοῦ κεφάλι τοῦ ὑπάλληλου μικρὰ μικρὰ χαρτάκια, ἐπρόσθετε πὼς μὲ ὅλα αὐτὰ ἦτον ἄνθρωπος ἐνάρετος, καλὸς πολίτης, πὼς δὲν ἔπρεπε νὰ τὸν μεταχειρίζονται ἔτσι οἱ συνάδελφοί του, πὼς ἦτον πειθῆνιος εἰς τοὺς ἀνωτέρους του (τόσο ποῦ τὸν ἀνέφεραν ὡς παράδειγμα), πὼς δὲν ἤθελε κανενὸς τὸ κακό, πὼς ἐπίστευε στὸν Θεὸ καὶ πὼς ὁ θανατὸς του (ἂν ἤθελε καὶ καλὰ νὰ τὸν πεθάνῃ) ἔκαμε νὰ κλάψουν! Ἀλλὰ τὸ προτιμότερον ἦτο νὰ τὸν ἄφινε τὸν κακομοίρη νὰ ζήσῃ καὶ νὰ εὖρη τρόπο νὰ βρεθῇ τὸ ἐπανωφόρι του, καὶ ὁ Φεδόροβιτς μιλῶ σὰν νὰ ἐπρόκειτο γιὰ μένα), ὁ στρατηγὸς αὐτός, ποῦ γνωρίζει καλλίτερα τῆς ἀρετῆς τοῦ ὑπάλληλου, νὰ τὸν ζητήσῃ στὴν ὑπηρεσία του, νὰ τὸν προᾶξῃ καὶ νὰ τοῦ δώσῃ ἓνα καλὸ μισθό. Ἔτσι, βλέπεις, τὸ κακὸ θὰ ἐτιμωρεῖτο, ἢ ἀρετὴ θὰ ἀμειβετο, καὶ οἱ ἄλλοι ἀντιγραφεῖς, οἱ συνάδελφοι τοῦ κακομοίρη αὐτοῦ, θὰ ἔμεναν μὲ στόμα ἀνοικτό. Ἐγὼ ἔξαφνα, αὐτὸ τὸ τέλος θὰ ἔδιναι. Εἶδεμὴ δὲν βλέπω τίποτε ἰδιαιτέρο σ' αὐτὸ τὸ διήγημα. Ποιὰ εἶναι ἡ ἀξία του; Μὰ κοινὴ ἱστορία τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Καὶ πὼς ἀποφάσις νὰ μοῦ στείλῃς τέτοιο βιβλίον, ἀγαπητή μου; Εἶναι βιβλίον ποῦ κρύβει μέσα του κακία, Βάρεγκα· εἶναι ἀπίθανον· ἐπειδὴ οὔτε εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ τέτοιος ὑπάλληλος. Ὅχι, θὰ παραπονεθῶ, Βάρεγκα, θὰ διαμαρτυρηθῶ χωρὶς ὅμως νὰ παραφερθῶ.

Ὁ ταπεινὸτατος θεράπων σου
ΜΑΚΑΡ ΔΙΕΒΟΥΣΚΙΝ

27 Ἰουλίου

ΚΥΡΙΕ ΜΑΚΑΡ ΑΛΕΞΕΓΕΒΙΤΣ

Τὰ τελευταῖα γεγονότα καὶ τὰ γράμματά σας μὲ ἔβαλαν σὲ ἀνησυχία, σὲ ἀπορία· δὲν καταλάβαινα τίποτε, μὰ ὅσα μοῦ διηγήθηκα ἡ Φεδόρα μ' ἔκαμαν νὰ ἐννοήσω. Γιατί λοιπὸν γράφετε ἔτσι ἀπελπισμένος κ' ἐπέσατε μονομιάς στὸ χάος αὐτό, Μάκαρ Ἀλεξέγεβιτς; Ἡ ἐξηγήσεις σας δὲν μὲ εὐχαρίστησαν καθόλου. Δὲν εἶχα λοιπὸν δίκαιον νὰ θέλω τὴν θέσιν ποῦ μοῦ ἐπρότειναν; Ἐπειτα, τὸ τελευταῖο μου συμβάν μοῦ δίνει σοβαρὴς ἀνησυχίας. Λέγετε πὼς ἢ πρὸς ἐμὲ ἀγάπη σας σᾶς ἀνάγκασε νὰ μοῦ κρύψετε τὴν ἀλήθεια. Ἦμουν, καὶ πρὶν ἀκόμη, πολὺ ὑποχρεωμένη ὅταν ἐλέγατε πὼς ἔδοδετε γιὰ μένα ἀπὸ τῆς οικονομίας σας, ποῦ εἶ-

χατε γιὰ κάθε ἐνδεχόμενον στὸ ταμειυτήριον. Τώρα ποῦ ξμαθα πὼς δὲν ἔχετε καθόλου χρήματα, πὼς ἐπήρατε προκαταβολικῶς τὸν μισθὸ σας καὶ τὸν ἐξοδέψατε γιὰ μένα ἐπειδὴ ἔτυχε νὰ μάθετε σὲ τί δυστυχία βρισκόμουν, καὶ πὼς πούλησατε ἀκόμη καὶ τὰ φορέματά σας ὅταν ἦμουν ἀρρωστη, — τώρα, μὲ τὴν ἀνακάλυψιν αὐτὴν, αἰσθάνομαι τόσο στενοχωρημένη, ποῦ δὲν ἤξερα ἀκόμη πὼς νὰ τὰ ἐξηγήσω ὅλα αὐτὰ καὶ τί νὰ σκεφθῶ. Ἄ! Μάκαρ Ἀλεξέγεβιτς! Ἐπειτα ἀπὸ ὅ,τι ἔκαματε γιὰ μένα ἀπὸ αἰσθημα συμπαθείας καὶ συγγενείας, ἔπρεπε νὰ σταματήσετε καὶ νὰ μὴν ἐξοδεύετε κατόπι τὰ χρήματά σας γιὰ πράγματα περιττά. Ἐπροδώσατε τὴν φιλία μας, Μάκαρ Ἀλεξέγεβιτς, γιατί δὲν εἶσθε εἰλικρινῆς μαζί μου, καὶ τώρα, ποῦ βλέπω πὼς θυσιάσατε γιὰ μένα τὰ τελευταῖα σας χρήματα σὲ φορέματα, σὲ ζαχαρωτά, σὲ περιπάτους, σὲ θέατρα, σὲ βιβλία, — τώρα ἐλεεινολογῶ τὸν ἑαυτό μου· τὴν ἀσυγχώρητη ἀπερισκεψία μου ποῦ δεχόμουν ὅλα σας τὰ δῶρα χωρὶς νὰ συλλογίζομαι τί σας στοιχίζον· καὶ ὅ,τι μοῦ προξενούσε εὐχαρίστησιν, τώρα μὲ μελαγχολεῖ. Εἶχα παρατηρήσει τὴν ἀνησυχία σας τώρα τελευταίως, καὶ μολονότι κ' ἐγὼ ἀνησυχούσα σὰν κάτι νὰ περιμένα, δὲν ἤμπορούσα νὰ προῖδω τί θὰ συνέβαινε. Τόσο λοιπὸν ἔπαθε τὸ ἠθικόν σας, Μάκαρ Ἀλεξέγεβιτς! Μὰ, τί θὰ σκεφθῶν τώρα, τί θὰ εἰποῦν ὅσοι σας γνωρίζουν; Ἔσεῖς, ποῦ σᾶς ἐκτιμοῦσα, ποῦ ὅλοι σᾶς ἐκτιμοῦσαν γιὰ τὴν ἀγαθὴν σας ψυχὴν, τὴν ἀξιόπρεπείαν σας καὶ τὴν φρόνησίν σας, ριχθήκατε τώρα ἔξαφνα σ' ἓνα ἐλεεινὸ ἐλάττωμα ποῦ ποτὲ νομίζω, πρὶν, δὲν ὑποπέσατε σ' αὐτό! Πὼς τὸ ἄκουσα τὸ ἄκουσμα αὐτό, ὅταν ἡ Φεδόρα ἦλθε νὰ μοῦ εἰπῇ ὅτι σᾶς βρῆκαν στὸν δρόμον μεθυσμένο καὶ ὅτι ἡ ἀστυνομία σᾶς πῆρε στὸ σπῆτι σας! Ἐμείνα ἀναυδῆ, μολονότι κάτι περιμένα ἔκτακτο ποῦ τέσσαρες ἡμέρες δὲν ἤξερε κανεὶς ποῦ βρισκεσθε. Σκεφθήκατε ὅμως, Μάκαρ Ἀλεξέγεβιτς, τί θὰ εἰποῦν οἱ προϊστάμενοί σας ὅταν μάθουν τὴν ἀληθινὴν αἰτία τῆς ἀπουσίας σας; Λέγετε πὼς ὅλοι σᾶς περιγελοῦν, πὼς ὅλοι γνωρίζουν τὴν φιλία μας καὶ πὼς οἱ γείτονές σας ἀστεινόμενοι ἀναφέρουν τὸ ὄνομά μου μαζί μὲ τὸ δικόν σας. Μὴν προσέχετε σ' αὐτά, Μάκαρ Ἀλεξέγεβιτς, καὶ ἡσυχάστε γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Εἶμαι ἀνησυχῆ καὶ γιὰ τὸ ἐπεισόδιόν σας μὲ τοὺς ἀξιωματικούς· ἄκουσα νὰ μιλῶν γι' αὐτό. Γράφετέ μου τί σημαίνουν ὅλα αὐτά. Μοῦ γράφετε πὼς δὲν εἶχατε τὸ θάρρος νὰ μοῦ ἀνοίξετε τὴν καρδιά

Ἄλλὰ ἡ θαυμασία εὐκαμψία καὶ ἡ ἐσωτερικὴ ἁρμονία τοῦ ὄργάνου, τὸ ὅποιον ἔλαχεν εἰς τὸν μεταφραστὴν τῆς «Ἀντιγόνης», αὐτὴ ἀκόμη ἡ νεωτέρα στιχογραφικὴ παράδοσις, νομίζω ὅτι θὰ τοῦ ἐπέτρεπε νὰ ἀναπνεύσῃ ὀλίγον πλατύτερα, ὑψηλότερα ἀπὸ τὰ στριφογυρίσματα τῆς ρίμας, ἀπὸ τὴν μονοτονίαν τοῦ δεκαπεντασυλλάβου, ἀπὸ τὴν ὀδύνη τῆς ἐπτανησιακῆς στιχοπλεκτικῆς, ἀπὸ καθεὶ πού εἶνε θηλυκοφανές, ἐλαφρόν, παιγνιώδες, τραγουδιστὸν κ' αἰσθηματολογικόν. Χαρακτηριστικὸν τῆς ἐλληνικῆς τέχνης ὅπως καλλίτερα ἀπὸ κάθε ἄλλον πρέπει νὰ ἔχη ἀντιληφθῆ ὁ μεταφραστὴς, ὁ ἐπιστρέφων μόλις ἀπὸ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Σοφοκλέους, εἶνε ἡ αὐστηρά, λιτὴ καὶ ὑπερήφανος ὠραιότης, ἡ ἐκδηλουμένη τόσον εἰς τὴν ἔκφρασιν καὶ τὸν στίχον καὶ τὸν ρυθμόν, ὅσον καὶ εἰς τὴν γραμμὴν τὴν ἀρχιτεκτονικὴν καὶ εἰς τὴν γλυπτικὴν καμπύλην καὶ εἰς πᾶν ὅτι φέρει τὴν σφραγίδα τῆς ἐλληνικῆς μεγαλοψυχίας. Ὑπὸ τὴν ἔποισιν αὐτὴν ἡ «Ἀντιγόνη» τοῦ κ. Μάνου μένει ἀτυχῶς ὀπίσω καὶ ἐνθυμίζει ἴσως περισσότερον εἰς τὴν ἔκφρασιν τῆς ἑνα ἐκφυλισμένον Ρακίαν ἀπὸ ἑνα Σοφοκλῆ. Καὶ αὐτὸ εἶνε ἑνα ἐλάττωμα, πλησίον εἰς τὰ μεγάλα πλεονεκτήματα τῆς μεταφράσεως, ἐλάττωμα τὸ ὅποιον πιθανόν νὰ δημιουργῆ μίαν πρόχειρον καὶ ἐφήμερον ἐπιτυχίαν, ἐφ' ὅσον ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν μικροχαρῆ καλαισθησίαν ἐνὸς ἀμνήτου κοινού, ἐπιτυχίαν ὅμως, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἔχει καθήκον νὰ περιφρουρήσῃ ἑνα Σοφοκλῆ ὁ μεταφραστὴς καὶ ἀπόγονός του.

Δὲν θὰ εἰπῶ ἐγὼ εἰς τὸν κ. Μάνον, οὔτε εἰς κανένα, πῶς πρέπει νὰ μεταφράζονται αἱ ἄρχαίαι τραγωδία. Αὐτὸ θὰ τὸ εἰπῆ καὶ εἰς ἐμὲ καὶ εἰς ὅλους τὸ αἶσθημα καὶ ἡ ἔμπνευσις τοῦ ποιητοῦ, ὁ ὁποῖος εἰς τὴν νέαν του ψυχὴν θὰ κλείσῃ τὸ τραγικὸν μεγαλεῖον τῆς ἀρχαίας θυμέλης, διὰ νὰ μᾶς τὸ ἀποδώσῃ μετὰ τὴν δύναμιν, τὴν εὐγένειαν καὶ τὴν αὐστηρότητα τῆς πνοῆς, ἡ ὁποία πλανᾶται ἀκόμη ὑπεράνω τῶν μαρμάρων τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΖΩΗ

ΒΑΣΙΛΙΚΟΝ ΘΕΑΤΡΟΝ: Αἱ παραστάσεις τῆς Σάρρας Μπερνάρ.

Ἡ μεγάλη τραγωδία ἐφυγεν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας μᾶλλον δυσηρεστημένη, διότι αὐτὴν τὴν φορὰν τὸ κοινὸν δὲν ἐξεδήλωσε τὸν ἐνθου-

σιασμόν ἐκείνον, ὁ ὁποῖος τὴν ἀπεθέωσεν ὅταν πρωτοῦλθε, πρὸ δωδεκαετίας.

Αὐτὸ εἶνε ἀληθές. Αἱ παραστάσεις τοῦ Βασιλικοῦ, μολονότι πανηγυρικαί, ἐνθουσιώδεις, μετὰ ἀφθονίαν χειροκροτημάτων καὶ ζητωκραυγῶν, δὲν εἶχαν τὸν ἐξωφρενισμόν τῶν παλαιῶν παραστάσεων τοῦ Δημοτικοῦ. Τὸ κομψὸν πλήθος, ἀφοῦ ἐκάλεε ἐπὶ τῆς σκηνῆς δις καὶ τρις τὴν καλλιτέχνην εἰς τὸ τέλος, ἐφευγεν ἡρεμον, χωρὶς νὰ περιμένῃ τὴν ἔξοδόν της διὰ νὰποξεύσῃ τὴν ἁμαξίαν της καὶ νὰ τὴν σύρῃ μετὰ χέρια μέχρι τοῦ ξενοδοχείου τῆς Μεγάλης Βρετανίας. Καὶ αὐτὴν τὴν φορὰν, οὔτε πολλῶν θαυμασῶν ἐπισκέψεις ἐδέχθη, οὔτε εἶδε τὰ πλήθη τῶν συνωσιζόμενα πρὸ τοῦ ξενοδοχείου της διὰ νὰ τὴν κάμουν νὰ ἐμφανισθῆ εἰς τὸν ἔξωστον.

Τῆς μεταβολῆς αὐτῆς, ἡ ὁποία ἔγινεν ἀρκετὰ αἰσθητῆ, τὰ αἷτια εἶνε πολλά. Καὶ πρῶτον, καθὼς ἐδιάβασα πρὸ ὀλίγου εἰς ἑνα χρονογράφημα τοῦ εὐφρεστάτου τῶν Ἀθηναίων, φαίνεται ὅτι ἀπέθανεν ἐν τῷ μεταξύ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος εἶχε τὴν συνήθειαν καὶ τὴν πρωτοβουλίαν νὰποξενγύη τὰ ἁμάξια τῶν μεγάλων καλλιτεχνῶν, χωρὶς νὰρίσῃ διάδοχον. Δεύτερον, τὸ Βασιλικὸν Θέατρον εἶνε πάρα πολὺ πλούσιον, σοβαρὸν καὶ ἐπίσημον, ὥστε νὰ ἐπιτρέπῃ μεγάλας διαχύσεις, καὶ κυρίως στερεῖται εὐφλέκτου, λαϊκοῦ καὶ προσιτοῦ Ὑπερώου, τὸ ὅποιον, καὶ εἰς τὰς ἀριστοκρατικώτερας ἐσπερίδας τοῦ Δημοτικοῦ, δίδει συνήθως τὸν τόνον. Τρίτον, εἰς τὴν ἡλικίαν τῆς Σάρρας, σεβαστὴν ἄλλως τε καὶ ἀπὸ τὴν πρώτην της ἐπίσκεψιν, προσετέθησαν δώδεκα ὀλόκληρα χρόνια, τὰ ὁποῖα, εὐθύς ἀμέσως, ἀπεδείχθη ὅτι δὲν παρήλθον ὅπως ἐπὶ ματαίῳ. . . Τέταρτον, — καὶ πολὺ σπουδαῖον, — ὁ ἀθηναϊκὸς κόσμος ἤρχισε νὰ ὑποπτεύεται μήπως τὸν ἐκμεταλλεύονται ὑπὲρ τὸ δέον οἱ ἐργολάβοι τῶν ξένων θιάσων, ὀρίζοντες τιμὰς εἰδικῶς διὰ τὰς Ἀθήνας, — ὑπόνοια ἡ ὁποία τὸν οἰονδήποτε ἐνθουσιασμόν συγκερνᾷ μετὰ ἀρκετὴν ἀγαπάτησιν. . . Πέμπτον, ἀκόμη σπουδαιότερον, εἰς τὸ διάστημα τῆς τελευταίας δωδεκαετίας ἐπέρασαν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας πολλοὶ ἔξοχοι καλλιτέχναι τῆς σκηνῆς, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἡ μεγάλη ἐκείνη ἀντιζηλος, ἡ ὁποία ὀνομάζεται Δουῖζε. . . Καὶ δυστυχῶς, ἀπὸ τὴν ἀληθινήν ἔκφρασιν ἐκείνην ἐπίσκεψιν, οἱ Ἀθηναῖοι, ὅπως ἄλλως τε ὅλος ὁ κόσμος, ἐπεισθῆσαν ὅτι ἡ πρώτη ἡθοποιὸς τοῦ κόσμου δὲν εἶνε πλέον ἡ Σάρα Μπερνάρ. Εἶνε γεγονός, ὅτι ἡ ἀνάμνησις τῆς Δουῖζης τὴν ἀδικούσε πολὺ, καὶ εἰς τὰ διαλείμ-

ματα τῶν παραστάσεων τῆς ἤκουσα πολλοὺς συγκρητικούς νὰ ἐκφράζονται δυσμενῶς περὶ τῆς τέχνης της, καὶ τῆς γαλλικῆς τέχνης ἐν γένει. Ἐννοεῖται, ὅτι ὑπὸ τοὺς ὄρους αὐτοὺς θὰ ἦτο κάπως δύσκολον νὰναγεννηθῆ ὁ πρὸ δωδεκαετίας ἄκρατος καὶ τρελὸς ἐνθουσιασμός.

Ἄλλ' αὐτὸ δὲν σημαίνει, ὅτι αἱ παραστάσεις τῆς Σάρρας Μπερνάρ εἰς τὸ Βασιλικὸν δὲν ἦσαν ἀπὸ τὰς ἐκλεκτὰς καὶ ἐξόχους ἐκείνας ἀπολαύσεις, τὰς ὁποίας σπανιώτατα ἔχομεν οἱ Ἀθηναῖοι. Τὸ δραματολόγιον ἄλλως τε ἦτο τελειότερον ἀπὸ τὴν ἄλλην φορὰν, διότι τώρα ἡ Σάρα ἔδωκε καὶ μίαν τραγωδίαν, — τὴν *Φαίδραν*. Καὶ ἀκριβῶς, λέγουσιν, ὡς τραγωδία ἡ Σάρα διακρίνεται καὶ ὑπερέχει ἀπὸ κάθε ἄλλην. Ἡ τελειότερα ἀντιπρόσωπος μιᾶς τέχνης, ἡ ὁποία ἀνεπύχθη εἰδικῶς εἰς τὴν Γαλλίαν, χωρὶς νὰ εὔρη δεινοὺς μιμητὰς εἰς τὸν ἐπίλοιπον κόσμον, μιᾶς τέχνης ἐπιπλάστου ἴσως καὶ συνθηματικῆς καὶ παρακμαζούσης καὶ ἐκθρονονομένης, ἡ ὁποία ὅμως δὲν παύει νὰ λέγεται καὶ νὰ εἶνε *μεγάλῃ τέχνῃ*, ἡ Γαλλίς καλλιτέχνις συνεπλήρωσε τὴν ἀθηναϊκὴν ἐμφάνισίν της διὰ τῆς *Φαίδρας*, ἐπέδειξε κ' ἐδῶ ὀλόκληρον τὴν φυσιογνωμίαν της, ἐφανέρωσεν ὅλην τὴν σκηνικὴν της μεγαλοφυΐαν, κ' ἐμάγευσε, κ' ἐγοήτευσεν, καὶ συνήρασε καὶ αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς φανατικούς θαυμαστάς της Δουῖζε καὶ τῆς πραγματικῆς σχολῆς. Διότι εἶδαν, ὅτι ὅπως ἡ Σάρα θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ παῖξῃ μετὰ τὴν ἀλήθειαν, τὴν δύναμιν καὶ τὴν τελειότητα τῆς Δουῖζης ἑνα σύγχρονον ἔργον, ἑνα δράμα τοῦ Ἴψεν, ἀπαράλλακτα καὶ ἡ Δουῖζε θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ παῖξῃ μίαν τραγωδίαν τοῦ Ρακίνα, μετὰ τὴν μουσικὴν ἀπαγγελίαν, μετὰ τὴν κομψὴν χάριν, μετὰ τὸ ἁρμονικὸν πάθος, μετὰ τὰς μεγαλοπρεπεῖς παραφοράς, μετὰ τὰς εὐγενεῖς κινήσεις καὶ μετὰ τὸν ἀόρατον κόθορον τῆς Σάρρας Μπερνάρ. Καθεμία εἶνε μεγάλη, καὶ ἐπίσης μεγάλη, εἰς τὸ εἶδος της. Εἴμπορεῖ νὰ προτιμᾷ κανεὶς τὴν Δουῖζε εἰς τὴν *Κυρίαν* μετὰ τὰς *Καμελίαν* ἢ εἰς τὴν *Σύζυγον* τοῦ *Κλαυδίου*, καὶ νὰ ἔχη δίκαιον, ἀλλ' εἰς τὴν *Φαίδραν* ἡ Σάρα εἶνε ἀμίμητος, ἀσύγκριτος, ἀπαράμιλλος.

Ἡ Γαλλίς καλλιτέχνις εἶνε σήμερον ἄνω τῶν ἐξήντα ἐτῶν. Καὶ ὅμως διατηρεῖται. . . εἰς τὴν σκηνὴν. Τοῦτο δὲν εἶνε παράδοξον δι' ὅσους γνωρίζουν ὅτι τὸ γῆρας καταπολεμεῖται ἐπιτυχῶς ὄχι τόσον δι' ἐνέσεων καὶ καλλυντικῶν, ὅσον διὰ τῆς θελήσεως. Ἀρκεὶ νὰ μύνηται κατὰ τοῦ χρόνου ἡ ψυχὴ. Ἡ Σάρα θέλει νὰ εἶνε ἀκόμη νέα, καὶ εἶνε. Ἄλλὰ τί τὰ θέλετε! Πρὸ δώδεκα

ἐτῶν, ὅταν τὴν πρωτοεἶδαμεν, δὲν ἦτο μόνον, ἀλλὰ κ' ἐφαίνετο νεωτέρα. . . Αἱ κυρίαί λέγουσιν ὅτι ἔχασεν ἔκτοτε πολὺ ἀπὸ τὴν δρασερότητα, τὴν χάριν καὶ τὴν πλαστικότητα τοῦ σώματος. ἴσως. Ἄλλ' ἡ φωνὴ της μοῦ ἐφάνη ἡλλοιωμένη περισσότερον. Εἰς τοὺς χαμηλοὺς τόνους, ἡ γλυκεῖα μουσικὴ, τὸ θαυμάσιον μέταλλον διατηρεῖται. Ὅταν ὁμως ἐφόνεται καὶ μαίνεται καὶ βουχᾷται, κάποια γεροντο-τραγικὴ βραχνάδα ἀκούεται εὐκρινῶς καὶ θλιβερώς. Ἄλλὰ πάλιν. . . διὰ τίποτε δὲν εἴμπορεῖ νὰ εἶνε κανεὶς βέβαιος, ὅτε διὰ τ' αὐτιά του. Νά, ἤκουσα πολλοὺς νὰ με βεβαιόνουν ὅτι ἡ φωνὴ ἡ πρὸ δωδεκαετίας ἦτο ἀπαράλλακτη. Αὐτοὶ λοιπὸν ἔπαθαν ὑποβολὴν ἢ ἐγώ; Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι προκειμένου περὶ τῆς Σάρρας Μπερνάρ, μιᾶς δόξης ἐνὸς θρύλλου, ἐνὸς εἰδώλου, τὰ πάντα εἶνε ὑποβολή: Τόσον καὶ ἡ ἰδέα ὅτι εἶνε πλέον *μάμμη*, ὅσον καὶ ἡ ἰδέα ὅτι εἶνε ἀκόμη *θεία*.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΕΚ ΜΟΣΧΑΣ

Ὁ Ἀντώνιος Ρουμπινσταίν, 16 Νοεμβρίου 1829—8 Νοεμβρίου 1894.—Ἐνα ρωσικὸν βιβλίον περὶ Ἑλλάδος.

Τὸ ὄνομα τοῦ Ρουμπινσταίν — εἴμπορεῖ κανεὶς νὰ τὸ βεβαιώσῃ — εἶναι πολὺ γνωστὸν εἰς ὅλους τοὺς μουσικούς. Ἐνῶ ὁ Τσαϊκόβσκι — ὁ μέγας συμπατριώτης καὶ σύγχρονος τοῦ Ρουμπινσταίν —, ἰδιοφυΐα πολὺ πλέον σημαντικὴ καὶ ἐνδοξος, ἀρχίζει μόλις τώρα, κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, νὰ γίνεται παγκοσμίως δημοτικὸς, ὁ Ρουμπινσταίν ἀπέκτησε τὴν δημοτικότητα αὐτὴν ἐνόσω ἀκόμη ἔζη. Τοῦτο ἐξηγεῖται πρῶτον μετὰ τὰς συχνὰς καλλιτεχνικὰς περιοδείας τοῦ Ρουμπινσταίν εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ δεύτερον μετὰ τὴν τέχνην του, ὡς συνθέτου, προσιτὴν εἰς ὅλους, καταληπτὴν ἀπὸ ὅλους. Ὁ Τσαϊκόβσκι ἀπ' ἐναντίας ἔζησε ὅλην του σχεδὸν τὴν ζωὴν μόνος, ἀπεσυρμένος, ἡ δὲ τέχνη του εἶναι δυσκολονόητος, προπάντων διὰ τοὺς μὴ Ρώσους. Ὁ Τσαϊκόβσκι εἶναι ὁ Τσέχοφ τῆς μουσικῆς. Ὁ Ρουμπινσταίν δὲν ἔχει ἰδικὴν του φυσιογνωμίαν. Ὁ Τσαϊκόβσκι ἐνέχει πολὺ ἐνδιαφέρον ὡς δημιουργὸς (εἰς κανένα δὲν προστρέχει, εἰς καμμίαν ἐποχὴν, εἰς κανένα λαόν). Ὁ Ρουμπινσταίν ἐπίσης ἄλλ' ἐργάζεται ἐπὶ θέματος γνωστοῦ, εἰς οἰανδήποτε τέχνην, ἂν ὄχι εἰς τὴν μουσικὴν. Ὅπωςδήποτε ὁ Ρουμπινσταίν θὰ κατέχη πάντοτε ἂν ὄχι ἐξαιρετι-



Ἀντώνιος Ρουμπινσταίν.

κήν, ἀλλ' ὅμως τιμητικὴν θέσιν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς μουσικῆς.

Ὁ Ρουμπινσταίν πρέπει νὰ μελετηθῇ ἀπὸ τρεῖς ἀπόψεις ὡς κλειδοκυμβαλιστῆς, ὡς συνθέτης καὶ ὡς ὁ πρῶτος διαδόσας τὴν μουσικὴν μόρφωσιν ἐν Ρωσίᾳ. Ὁ Ρουμπινσταίν ἦτο κλειδοκυμβαλιστῆς παγκόσμιος, χωρὶς ἀντίπαλον. Ὅταν ὁ Λίστ ἤκουσε πρώτην φορὰν τὸν μικρὸν Ρουμπινσταίν, ἀνέκραξε: «Ἰδοὺ ὁ διάδοχός μου!» Ὁ μέγας ἀριστοτέχνης δὲν ἠδινῆθη μέσα εἰς τὴν φράσιν του αὐτὴν νὰ περιλάβῃ ὅλην τὴν τέχνην τοῦ Ρουμπινσταίν, ὁ ὁποῖος, χάρις εἰς τὴν πρωτότυπον ἐκτέλεσίν του, εἶναι μοναδικός. Ἡ πρωτοτυπία αὐτῆ συνίστατο εἰς τὸν πλοῦτον καὶ τὴν ποιικιλίαν τῆς τεχνουργίας του, εἰς τὴν ἑκτακτον δύναμιν ποῦ εἶχε τὸ παιξισμόν του, εἰς μίαν ἑξαιρετικὴν μουσικὴν φρασεολογίαν καὶ τέλος εἰς τὸν χειρισμὸν τῶν ποδοπλήκτρων—pedales—, ἄγνωστον ἕως τότε εἰς τὸν μουσικὸν κόσμον.

Ὡς συνθέτης, ὁ Ρουμπινσταίν ἦτο πολὺ γόνιμος. Ἐγραψε φυσικὰ μᾶλλον διὰ τὸ ἰδικόν του ὄργανον, τὸ κλειδοκύμβαλον. Ἀλλ' ἐπλούτισε ὅλα τὰ εἶδη τῆς μουσικῆς, ἐκτὸς τῆς ἐκκλησιαστικῆς: Συμφωνίας, χορικά, ἐρωτικά τραγούδια πλεον τῶν 150. Τέλος 13 μελοδράματα τῶν ὁποίων τὰ γνωστότερα καὶ συχνότερα παιζόμενα εἶναι: Ὁ Δαίμων, Ὁ Ἐμπορος Καλάσνικοφ (καὶ τῶν δύο ἡ ὑπόθεσις ἐλλημμένη ἀπὸ τὸν Λέρμοντοφ) καὶ Ὁ Νέρον¹. Ἀλλὰ

¹ Ἴδε «Παναθηναϊκὰ» τεύχος 78ον.

δὲν ἠρκέσθη ἕως ἐδῶ. Ὁ Ρουμπινσταίν ἐδημιούργησε, πρῶτος εἰς τὴν Ρωσίαν, νέον εἶδος μελοδράματος, τὸ *θρησκευτικὸν μελόδραμα*. Κατείχετο διαρκῶς ἀπὸ τὴν ἰδέαν νὰ προσεγγίσῃ τὸ δράτοριον μὲ τὴν κοσμικὴν μουσικὴν. Καὶ ἐργάσθη πολὺ εἰς τὸ θέμα αὐτό, παρ' ὅλας τὰς δυσκολίας καθὼς τὴν σκηνοθεσίαν, τὴν λογοκρισίαν κλπ.

Εἰς τὸ εἶδος αὐτὸ κατέλιπε τὸν Ἀπολεσθέντα Παράδεισον, τὸν Πύργον Βαβέλ, τὸν Μωϋσῆν καὶ τὸν Χριστόν. Μέχρι σήμερον δύο μόνον ἐκ τῶν ἔργων αὐτῶν ἐπαιχθήσαν εἰς τὴν Ρωσίαν, ὄχι ἐπὶ σκηνῆς, ἀλλ' εἰς συναυλίας: Ὁ Πύργος Βαβέλ καὶ τὸ δεύτερον μέρος τοῦ Ἀπολεσθέντος Παράδεισου. Ὁ Μωϋσῆς ἐπαιχθῆ τὸ 1892 εἰς τὴν Πράγαν, τὸ δὲ 1895 ἐδόθη ἀπὸ σκηνῆς ὁ Χριστὸς εἰς τὴν Μπρέμεν.

Ἡ τρίτη ὄψις τοῦ ἔργου τοῦ Ρουμπινσταίν—τὸ παιδαγωγικόν του ἔργον—εἶναι, ὅπως εἶπαμεν, ἡ διάδοσις τῆς μουσικῆς μόρφωσης. Ἄν ὁ Γκλίλκα ὀνομάζεται πατὴρ τῆς ρωσικῆς μουσικῆς, ὁ Ρουμπινσταίν πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὁ ἰδρυτὴς τοῦ ρωσικοῦ μουσικοῦ σχολείου. Αὐτὸς ἰδρυσε τὴν «Ρωσικὴν Ἀυτοκρατορικὴν Μουσικὴν Ἐταιρίαν» καὶ τὴν πρώτην ἀνωτέραν μουσικὴν σχολήν, τὸ Ὁδεῖον τῆς Πετρούπολεως. Ὁ ἀδελφὸς του Νικόλαος Ρουμπινσταίν κατ' εἰσηγήσιν του συνέστησε σχεδὸν συγχρόνως παράρτημα τῆς «Ρωσικῆς Ἀυτοκρατορικῆς Μουσικῆς Ἐταιρίας» εἰς τὴν Μόσχαν καὶ ἰδρυσε ἐπίσης Ὁδεῖον, τὸ ὁποῖον θεωρεῖται σήμερον ὡς μία τῶν καλλιτέρων ἀνωτέρων σχολῶν μουσικῆς τῆς Εὐρώπης. Ἡ «Ρωσικὴ Ἀυτοκρατορικὴ Μουσικὴ Ἐταιρία», ἰδρυθεῖσα ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Ρουμπινσταίν, ἐξηπλώθη σήμερον εἰς ὅλην τὴν Ρωσίαν μὲ διάφορα παραρτήματα καὶ σχολὰς προκαταρκτικῆς καὶ μέσης παιδείσεως, αἱ ὁποῖαι σπείρον παντοῦ τοὺς χρυσοὺς σπόρους τῆς τέχνης.

Ὁ Ἀντώνιος Ρουμπινσταίν ἐγεννήθη τὴν 16 Νοεμβρίου 1829 εἰς μικρὸν χωρίον τῆς Νοτίου Ρωσίας ἐννέα ἐτῶν ἐνεφανίσθη εἰς συναυλίαν. Ἀπέθανε τὴν 8 Νοεμβρίου 1894.

Ἐφέτος συμπληρόνεται 75 ἔτη ἀπὸ τῆς γεννήσεώς του καὶ 10 ἔτη ἀπὸ τοῦ θανάτου του. Τὴν μνήμην του ἐώρτασε ὅλη ἡ Ρωσία, ἰδίως ἡ Πετρούπολις καὶ ἡ Μόσχα. Τὸ τμήμα τῆς «Ρωσικῆς Ἀυτοκρατορικῆς Μουσικῆς Ἐταιρίας» ἐν Μόσχᾳ ἀφιέρωσε εἰς τὴν μνήμην του σειρὰν συναυλιῶν. Ἡ μᾶλλον ἐνδιαφέρουσα ἦτο ἡ συμφωνικὴ ἔσπερις ἡ δοθεῖσα εἰς τὸ Ὁδεῖον τῆς Μόσχας κατὰ τὴν ὁποίαν ἐπαι-

χθῆ ὁ Πύργος Βαβέλ ὑπὸ τῆς ὀρχήστρας τοῦ Ὁδεῖου (120 ὄργανα καὶ πλεον) ὑπὸ χοροῦ ἐκ 250 προσώπων καὶ ὑπὸ αἰοιδῶν τοῦ Ἀυτοκρατορικοῦ Μελοδράματος.

Συνειθισμένοι κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη νὰ διαβῶ εἰς τὰς ρωσικὰς ἐφημερίδας ἄρθρα ἐχθρικά κατὰ τῆς Ἑλλάδος, σημειῶνω μὲ ἰδιαιτέραν εὐχαρίστησιν κάθε δημοσίευμα, τὸ ὁποῖον εἶναι γραμμένον ἀπαθῶς καὶ ἀντικειμενικῶς. Ἐνα κατάστημα ἐκδοτικὸν ἤρχεισε τελευταίως νὰ ἐκδίδῃ μίαν σειρὰν: «Ἡ διοικητικὴ ὀργάνωσις καὶ τὰ πολιτικὰ κόμματα τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς». Εἰς τὸν δεύτερον τόμον τῆς σειρᾶς ὑπάρχει καὶ ἓν ἄρθρον 20 σελίδων περίπου, ἀφιερωμένον εἰς τὴν Ἑλλάδα, γραμμένον ἀπὸ κάποιον Δ. Γρηγόριεφ. Εἰς τὸ πρῶτον κεφάλαιον δίδει μίαν κατὰ προσέγγισιν εἰκόνα τῆς πολιτικο-οικονομικῆς καταστάσεως τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, εἰς δὲ τὰ ἄλλα περιγράφει τὴν πολιτικὴν μας ζωὴν. Ἐκτὸς τοῦ μὴ ἐμπαθοῦς καὶ ἀντικειμενικοῦ ὕφους τῶν, αἱ 20 αὐτὰ σελίδες δὲν ἔχουν ἄλλην ἀξίαν. Γραμμένα ἐπιπολαίως, δίδουν εἰς τὸν ρῶσον ἀναγνώστην πολὺ ἀμυδρὰν ἰδέαν περὶ τῆς σημερινῆς Ἑλλάδος. Πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι εἰς τοῦτο δὲν πταίει τόσο ὁ συγγραφεὺς ὅσον ἡ Κυβέρνησις μας, διότι ἡ στατιστικὴ ὑπηρεσία μας φαίνεται νὰ εἶναι μία ἀπὸ τὰς χειρότερας τῶν εὐρωπαϊκῶν κρατῶν. Χάρις εἰς τὴν ὑπηρεσίαν μας αὐτήν, ὁ συγγραφεὺς ἠμπόρεσε νὰ συλλέξῃ πορίσματα στατιστικῆς τῶν ἐτῶν μόνον 1879-1898!!! δηλ. ἐκείνων κατὰ τὰ ὁποῖα ἡ κατάστασις μας ἦτο ἀξιοθρήνητος.

Κατὶ τὸ ὁποῖον μᾶς ἐξέπληξε πολὺ, εἶναι μία σελὶς ἀφιερωμένη εἰς τὸ γλωσσικὸν ζήτημα, τὸ ὁποῖον, ἂν πιστεύσωμεν τὸν κ. Γρηγόριεφ, ἐλύθη πρὸ πολλοῦ, καὶ σήμερον ἡ κυριαρχοῦσα καὶ ἐπίσημος γλῶσσα τῆς Ἑλλάδος εἶναι «ἡ γλῶσσα τοῦ λαοῦ» καὶ ὄχι τῶν ἀριστοκρατῶν Φαναριωτῶν. Κατόπιν ὁ κ. Γρηγόριεφ, δημοσιεύων μόνον τοῦ κ. Δηλιγιάννη τὴν εἰκόνα, τὸν ἀποκαλεῖ ἀρχηγὸν τοῦ φιλελευθέρου καὶ δημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Ἑλλάδος, τὸν δὲ Τρικούπην χαρακτηρίζει ὡς πολιτικὸν δημαγωγόν, δημιουργὸν τῆς κακῆς οικονομικῆς καταστάσεως τῆς σήμερον καὶ ἀρχηγὸν τῆς γραφειοκρατίας. Τοιοῦτοι μαργαρίται ὑπάρχουν ἀρκετοὶ εἰς τὸ βιβλίον τοῦ κ. Γρηγόριεφ καὶ φαντάζεσθε τί πράγματα γράφονται ἐδῶ περὶ Ἑλ-

λάδος, διὰ νὰ ὀνομάζω τὸ ἄρθρον αὐτὸ ἐν ἀπὸ τὰ ἱκανοποιητικώτερα διὰ τὸ ἔθνος μας.

MIX. ΛΥΚΙΑΡΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΞΕΔΟΘΗ ἀγγλιστὶ ἓνα βιβλίον μὲ τὸν τίτλον μόνον «Sebastien Melmoth». Τὸ ἔργον εἶνε τοῦ ἀποθανόντος πρὸ δύο ἐτῶν τόσοῦ οὐκ ἐπὶ ἄλλου συγγραφέως Ὁσκάφ Οὐάιλδ. Τὸ βιβλίον διαίρεται εἰς δύο μέρη. Τὸ πρῶτον μέρος περιέχει σκέψεις καὶ διάφορα τεμάγια ἀπὸ ἔργα τοῦ Οὐάιλδ. Τὸ δεύτερον εἶναι μελέτη ἐπιγραφομένη: «Ἡ γυγὴ τοῦ ἀνθρώπου». Ἡ ἀνάγνωσις τῶν σελίδων αὐτῶν, γράφει Ἄγγλος κριτικὸς, φέρει μελαγχολίαν: τόση ἰδιοφυΐα, τόσον πνεῦμα, τοιαύτη διάνοια ἐπὶ πᾶσι χαμένα... Καὶ ὅμως ὁ Οὐάιλδ ἀφήκε ἕγχε παντοειδή, καὶ τὸ θεᾶτρον του ἀπομένει τὸ μόνον δραματικὸν γεγονός τῶν τελευταίων πενήντα ἐτῶν εἰς τὴν Ἀγγλίαν.

Ο Κίπλιγκ ἐξέδοκε τελευταίως εἰς τόμον τὰ μικρὰ του διηγήματα. Τὸ ὅτι ὁ Κίπλιγκ, λέγει Ἄγγλος κριτικὸς, εἶναι μορφὴ ἐξέχουσα, εἶνε ἀναμφισβήτητον, ἀλλ' ὅτι θὰ κατορθώσῃ νὰ εὐρύνη τὸν στενὸν καὶ περιορισμένον κύκλον τῶν ἀναγνωστῶν του, φαίνεται ἀμφίβολον, ἐὰν κρίνωμεν ἐκ τοῦ τελευταίου του ἔργου. Οἱ τερόμενοι ἐκ τῶν ἔργων τοῦ Κίπλιγκ θὰ εὐρύνουν μεγάλην καὶ ἀδιέλπειτον εὐχαρίστησιν εἰς τὴν ἀναγνώσιν τῶν μικρῶν διηγημάτων εἰς τὸν τελευταῖον τόμον τῶν «Μικρῶν ταξιδιῶν καὶ ἀναμνήσεων». Εἰς ἐκείνους ὅμως, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔκωψαν ὑπὸ τὸ σῆπτρον τῆς γοητείας του, τὸ βιβλίον θὰ φανῇ ἀνιαρότατον. Μοιραίως τὰ πλείεστα τῶν διηγημάτων τούτων ἀργὰ ἢ γρήγορα θ' ἀναδημοσιευθῶν εἰς τὰ διάφορα περιοδικὰ, καὶ πολλὰ ἐξ αὐτῶν θὰ εὐρύνουν ἴσως πλεον τοῦ ἐνὸς ἢ δύο ἀναγνώστας, κανὲν ὅμως, οὐδὲ τὸ τεχνικώτερον ἀκόμη, θὰ ὑστερήσῃ εἰς ὕψος χαριέστατον καὶ εἰς τέχνην διατυπώσεως. Τὸ «Μεταξένιο Μοιροῦρισμα» τοῦ αὐτοκινήτου, καθὼς κατατρώγει μακρὰν γραμμὴν λευκοῦ δρόμου «ὡς ἰταλικὸν μακαρόνι» θὰ προξενήσῃ εἰς τὸν ἀναγνώστην φευκίαν ἠδονῆς μὲ ὅλον τὸ ἀνιαρὸν τῆς θαυμάσιας τῶν τεχνικῶν ὄρων τῶν παραγεμισμένων πρὸς κατάληξιν ἢ ὀργὴν τοῦ ἀναγνώστου. Δὲν ὑπάρχει ἑλληνικὴ ποιικιλία εἰς τὸν τόμον αὐτόν. Ὅτι ἀποτελεῖ καινοτομίαν εἰς τὸ νεοφανὲς αὐτὸ βιβλίον εἶνε τὰ μικρὰ ποιήματα τὰ ὁποῖα ὁ Κίπλιγκ προέταξεν εἰς ἕκαστον διήγημα, καὶ τὰ ὁποῖα ὡς εἶναι καταταγμένα, εἶναι θαυμάσια.

Η Τροφή τῶν Θεῶν εἶναι τὸ νέον βιβλίον τοῦ Οὐάιλδ. Ὁ ἀγγλὸς συγγραφεὺς μᾶς ἀποκαλύπτει ὅτι ὑπάρχει ἓνα εἶδος τροφῆς ἢ ὁποῖα καθιστᾷ γίγαντας καὶ ἀνθρώπους καὶ ζῶα. Τὸ ἐπίλοιπον τοῦ βιβλίου εἶναι, ὅπως κρίνεται ἀπὸ ἀγγλικά περιοδικὰ, μία ἀσχημία καὶ μία μαγία. Τὸ ἐκκλησιαστικὸν γένος τῶν γιγάντων τοὺς ὁποῖους ὁ Οὐάιλδ μᾶς παρουσιάζει, δὲν εἶναι, οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον, φυσιολογικῶς ἐνδιαφέροντος. Οἱ ἐλεφαντώδες ποντικοὶ καὶ ἄλλα τερατώδη ζῶα του στεροῦνται ἐνδιαφέροντος, καὶ τοῦ ἀπλοῦ παιδικοῦ ἐνδιαφέροντος. Περιγράφεται ἀκόμη μία ἐρωτικὴ ἱστορία μεταξὺ γιγαντώδους κριγχιώσεως καὶ ἐνὸς πυγμαίου. Καθένας ἐννοεῖ τώρα κάλλιστα τὴν ἱταμότητα ἐνὸς κριτικοῦ εἰπόντος ἐσχάτως ὅτι ὁ Οὐάιλδ στερεῖται ὀλοτελῶς φαντασίας. Ἐχει ὅμως τὸ

ισχυρόν εκείνο θαυμάσιον στοιχείον τῆς ἐφευρέσεως μετ' ὅποιον ἀναπλήροί τὴν ἑλληνικὴν τοῦ αὐτοῦ.

Εἰς τὸ τελευταίως ἐκδοθὲν βιβλίον «Shelley, an Essay» ὁ συγγραφεὺς A. A. Jack προσπαθεῖ νὰ ἐξηγήσῃ τὸ ἔργον, νὰ χύσῃ φῶς εἰς τὴν ποίησιν τοῦ μεγάλου Ἀγγλοῦ ποιητοῦ. «Τὸ μυστήριον τῶν πραγμάτων, αὐτὸ μαγεύει τὸν Σέλλεϋ, καὶ ὄχι τὰ πράγματα» λέγει εἰς τὸ βιβλίον του. Τὸν Σέλλεϋ ἐκνεύει διαρκῶς ἕνας κόσμος ἰδεῶδης, μία φιλοσοφικὴ ἰδέα. Παντοῦ εἰς τὸν γύρω του κόσμον, εἰς τὰ ἄνθη, εἰς τὸ φῶς, εἰς τὴν νύκτα, εἰς τὸ ἄπειρον ζητεῖ μίαν μεταφυσικὴν ἰδέαν. Διὰ τοῦτο χροιάζεται ὄχι κατανόησις ἀλλὰ μᾶλλον διαισθησις διὰ τὴν παρακολούθησιν κανεὶς τὸν ποιητὴν εἰς τοὺς κόσμους ποῦ βλέπει ἢ προσπαθεῖ νὰ ἰδῇ ἢ ἰδική του ψυχῇ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Ἡ ἐπιστῆμη ἔρχεται ἤδη μετ' ἓνα βιβλίον ἐκδοθὲν τελευταίως τοῦ κ. L. Donnadiu νὰ διαλύσῃ τὸν μῦθον ὁ ὁποῖος πρὸ δύο ἐτῶν συνεκάραξε ὅλον τὸν κόσμον μετ' ὅπου τὸν Χριστοῦ τὸ εὐρισκόμενον εἰς τὸ Τουρίνον. Τὸ ἐν λόγῳ ὑπόσῃμα εἶναι ἀπλοῦστατα ζωγραφισμένον ἀπὸ δεξιῶν χερῶν ζωγράφου. Ἡ εἰκὼν δὲν προέχεται ἀπὸ χημικῶν ἀποτελεσμάτων, ὡς εἶχε λεχθῆ. Κανὲν φυσικὸν φαινόμενον δὲν παρατηρεῖται. Καὶ δὲν μένει πλέον καμμία ἀμφιβολία, ἐκ μέρους τῆς ἐπιστῆμης τοῦλάχιστον.

BYZANTINA

Ἡ «Βυζαντινὴ ἐποποιία», τὸ θαυμάσιον ἔργον τοῦ πατριάρχου τῶν ἐν Παρισίοις βυζαντινολόγων κ. Γουσταίου Σλουμβερζέ, συνελληρώθη διὰ τῆς πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἐκδόσεως τοῦ Δ' καὶ τελευταίου τόμου. Εἰς τὸ γιγάντιον τοῦτο ἔργον, ἀληθὲς θαῦμα ἱστορικῆς περιγραφῆς τῶν γεγονότων καὶ τυπογραφικῆς τελειότητος, ὁ ἀκούρατος συγγραφεὺς καταγίνεται ἤδη ἀπὸ εἰκοσιν ὄλων ἐτῶν, καὶ εἰς τοὺς τέσσαρας αὐτοὺς τόμους ζωγραφίζεται μετὰ μάγον γραφίδα καὶ μ' ἐνθουσιασμὸν μεταδοτικὸν ἢ λαμπροτάτη καὶ ἐνδοξοτάτη ἱστορία τῶν βυζαντινῶν βασιλέων κατὰ τὸν δέκατον καὶ ἐνδέκατον αἰῶνα. Οὐδέποτε ἄλλοτε τὸ μεσαιωνικὸν μας κράτος ἔφθασεν εἰς τόσον ὑψηλὸν σημεῖον μεγαλείου καὶ δυνάμεως, οὐδέποτε ἄλλοτε οἱ ἀκαταγνώστοι βασιλεῖς του εἶχον ἐπιβάλλει τόσον σεβασμὸν καὶ φόβον εἰς τοὺς λαοὺς ὡς ὁποῖοι ἐτριγύριζαν τὸ Βυζάντιον. Ὁ Νικηφόρος Φωκάς, ὁ Ἰωάννης Τσιμισκής, Βασίλειος Β', ὁ Βουλγαροκτόνος ἀνέτριψαν μετ' αὐτῶν τὴν αὐθιγὰν τῶν πυχμῶν Σαρακηνῶν καὶ Ρόσους καὶ Βουλγάρους· παραλλήλως δὲ πρὸς τὰς σελίδας τῆς Ἐποποιίας, τὰς ἐξόχως πολεμικὰς παρελάουσαι πρὸ ἡμῶν αἱ περιεργοὶ μορφαὶ τῶν λογίων τοῦ Βυζαντίου καὶ ὁ βίος ἐνδόξων βασιλευσῶν ἐν μοναστηρίοις. Ὁ τελευταῖος οὗτος τόμος, ὁ ὁποῖος περιγράφει τὴν βασιλείαν τῶν πορφυρογεννητῶν Ζωῆς καὶ Θεοδώρου, εἶναι ὁ δραματικώτερος ὅλων γεμάτων ἀπὸ παραδόξους περιπετείας ἐρωτικῆς δολοπλοκίας τῶν βυζαντινῶν καλαίων, καλογηρικῶς διαπληκτισμοῦ καὶ εἰρηνικῆς συνέδρια λογίων καὶ φιλοσόφων. Ἀλλὰ περὶ τοῦ πολυμήτου συγγραφέως, εἰς ὃν ἡ Ἑλλάς ὀφείλει εὐγνωμοσύνην παντοεινήν διότι ἐξέθαψε καὶ ἐγένωρσεν εἰς ὅλον τὸν κόσμον τὸ μεγαλεῖον τῶν πατρῶν ἡμῶν, καὶ περὶ τοῦ ἔργου αὐτοῦ, θὰ γείνη μακρὸς καὶ ἁρμόζων λόγος εἰς προσεχῆ φύλλα τῶν «Παρθενῶν»

A. A.

ΘΕΑΤΡΟΝ

Τὸ νέον δράμα τοῦ Henry Bataille «Maman Colibri» ἀνυγράφεται ὡς ἐν ἀπὸ τὰ ἐνδιαφερότερα καὶ μᾶλλον συγκινητικὰ σύγχρονα δράματα. Δεκαεπτὰ ἐτῶν ὑπανδρευθῆ ἡ Εἰρήνη Ριμπέργκ μετ' ἀνδρα πολὺ καλὸν καὶ εὐγενῆ, πολὺ δὲ πλεον ἡλικιωμένον ἀπ' αὐτὴν. Δὲν ἐπρόφρασε νὰ ζήσῃ νὰ χωρῇ τὴν νεότητά της. Ποτὲ δὲν ἐπῆλθε μεταξὺ τῶν ὁ στενὸς δεσμὸς τοῦ ἔρωτος. Ἡ Εἰρήνη Ριμπέργκ, τριανταεπενέα ἐτῶν τώρα, ἔχει δύο υἱοὺς. Μεταξὺ τοῦ Ριχάρδου πρωτοτόκου υἱοῦ της καὶ τῆς Εἰρήνης ὑπάρχει ὄχι μόνον τὸ φίλτρον τοῦ αἵματος ἀλλὰ μία φιλία. Καὶ ὅμως ἡ Εἰρήνη ἀποκρῖπτει κατὰ τὸν υἱὸν της ἐναίσθημα τὸ ὁποῖον ἤρχισε νὰ γεννᾶται μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ φίλου τοῦ Ριχάρδου, Γεωργίου Σαρπρῦ. Ὁ Ριχάρδος ἀνακαλύπτει τὸ μυστικόν· ὁ σύζυγος ἐπίσης εἶναι τώρα βέβαιος περὶ τῆς ἐνοχῆς της καὶ διώχνει τὴν γυναῖκα του.

Ἡ Εἰρήνη ἀκολουθεῖ τὸν Σαρπρῦ εἰς τὸ Ἀλγέριον ὅπου τελεῖ τὴν θητεῖαν του. Ἐκεῖ μία Ἀμερικανὴ Ἀθῆνα ἐρωτοτροπεῖ μετ' ὃν Σαρπρῦ. Ὁ Σαρπρῦ δὲν φαίνεται ἀδιάφορος. Ἡ Εἰρήνη βλέπει ὅτι ἡ τύχη δὲν τῆς ἐπιτρέπει νὰ ζήσῃ ἐπὶ πολὺ εὐτυχισμένη. Καὶ φεύγει Ἐπανέρχεται εἰς τὸ Παρίσι. Ὁ υἱὸς της, ὁ Ριχάρδος, εἶναι νυμφευμένος καὶ ἔχει καὶ ἓνα παιδάκι. Ἡ Εἰρήνη πηγαίνει εἰς τοῦ υἱοῦ της ὅπου τὴν δέχονται, αὐτὸς καὶ ἡ σύζυγός του, θερμῶς. Ὁ ἀπατηθεὶς σύζυγος ἀναγκάζεται ἐπίσης νὰ τὴν δεχθῆ.

Ὁ χαρακτήρ τῆς ἡρωίδος τοῦ συγγραφέως εἶναι πολὺ μελετημένος καὶ αὐτὸ ἀποτελεῖ τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦ δράματος. Ἐνέχει μίαν θλιβεράν γραμμὴν, ἢ ὁποῖα συγκινεῖ, καὶ ἡ ὁποῖα ὅσον καὶ ἂν κυριαρχῇ εἰς τὸν χαρακτήρα της, δὲν σβύνει ὅμως τόσας λεπτότητας αἱ ὁποῖαι συμπληροῦν τὸν χαρακτήρα της ὡς μητέρας, ὡς φίλης, ὡς ἐρωμένης.

ΔΙΟΓΡΑΦΙΑ

ἈΠΟ τὸ βιβλίον τοῦ κ. Ν. Γ. Πολίτη Μελετᾶται περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς γλώσσης τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Τὰ στάχνα (Χίος)

Τὴν ἡμέρα τοῦ Ἐυαγγελισμοῦ τὰ στάχνα σκύβουν καὶ φιλοῦν τὴ γῆ, τὴν ἀποχαιρετοῦν καὶ λέει:

- Ἐχε γειῶν, μαρούλα μου, καὶ πὰ μᾶς πᾶν οἱ λόκοι.
Καὶ ἡ γῆ τὰ χαιρετᾷ καὶ ἐκεῖνη καὶ λέγει:
— Ἐσᾶς οἱ λόκοι τρώγων οἰας, μὰ γὰ τρώγων τοὺς λόκοις.

Τὰ Δελφίνια (Μεσσηνία)

Τὸν παλαιὸν καιρὸ ὅταν πνιγόταν κανένα κωράβι ἢ ἔπαρτε κανεὶς ἄνθρωπος εἰς τὴ θάλασσα, τὰ Δελφίνια τὸν ἐπαιρναν εἰς τὴ ράχη τους καὶ τὸν ἐβγαναν εἰς τὴν ἀκρογιαλιά. Καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐδινε μὴ σπαρωχιά εἰς τὸ δελφίνι καὶ τὸ ρηχνε πάλι εἰς τὴ θάλασσα. Συνέβη ὅμως μὴ φορὰ νὰ πεθάνῃ ὁ ἄνθρωπος ποῦ τὸν εἶχε τὸ Δελφίνι εἰς τὴ ράχη του, καὶ ἔτσι νὰ μὴν ἴμωρεσῃ νὰ τὸ σπρώξῃ καὶ τὸ Δελφίνι πέθανε. Ἀπὸ τότε καὶ τὰλλα δελφίνια δὲν γλυτώνουν πλέον τοὺς ἄνθρώπους.

Ὁ Καλογιάννος (Ἀργίριον τῆς Τριχωνίας)

Βασιλιάς τῶν πουλιῶν εἶν' ὁ καλογιάννος γιατί μὴ φορὰ ἐξητοῦσαν τὰ πουλιὰ βασιλιά καὶ ὁ Θεὸς τοὺς εἶπε νὰ γίνῃ ἐκεῖνος. ποῦ θὰ πετάξῃ ψηλότερα. Τὰ πουλιὰ δὲν ἤθελαν, γιατί ἤξευραν πῶς θὰ γίνῃ ὁ ἀετός· μόνον ὁ καλογιάννος ἐπέμενε. Παραδέχτηκαν λοιπὸν τὰ πουλιὰ, πεταίε ὁ ἀετός καὶ ἅμα ἐπέφρασε ὅλα τὰ πουλιὰ εἰς τὸ ὕψος καὶ ἔφρασε ὡς ἐκεῖ. ποῦ δὲν ἤμποροῦσε νὰ πετάξῃ πλέον ψηλότερα, ἐφώνησε: «Ποῖος ἴμωρε νὰ πετάξῃ ψηλότερα ἀπὸ μένα;» Ὁ καλογιάννος, ποῦ εἶχε κρυφτῆ εἰς τὴ ράχη τοῦ αἰτοῦ, ἀνατινάχτη ὀλίγο καὶ ἐφώνησε: «Ἐγὼ. Καὶ ἔτσι ἐγενε βασιλιάς.

Ὁ θησαυρὸς (Θεσσαλία)

Ἦταν μὴ γυναῖκα ἐδῶ κ' ἑκατὸ χρόνια, κ' αὐτὴ ὄνειρευτήκε: πῆγε τάχα εἰς τὸν ὕπνον της μὴ μαυροφόρα, ἢ Μοῖρα της, καὶ τῆς εἶπε: «Κωνίό! (ἔτσι τὴν ἔλεγαν), σῆκω νὰ πῆς εἰς τὸ κατώφλιον τῆς Παναγίας καὶ ἐκεῖ θὰ ἰδῆς μὴ πέτρα μετ' ἃ γράμματα· νὰ σφάξῃς μὴ κόττα μαύρη καὶ ὄχι θὰ ἰδῆς, νὰ μὴ φοβηθῆς νὰ τὰ πάρῃς νύκτα καὶ νὰ τὰ φέρῃς σπῆτι σου εἶναι δικὰ σου». Αὐτῆ, τὴν ἄλλη βραδεῖα κατὰ τὰ μεσάνυχτα σηκώναται, παίρνει μὴ μαύρη κόττα, ὅπως τῆς εἶπε, καὶ πηγαίνει καὶ τὴν σφάζει ἐκεῖ. Τότες σκάφτει, σηκώνει τὴν πέτρα καὶ τί νὰ ἰδῇ; μὴ κασσέλα γιομάτη φλωριά. Ἦ χτυπάει εἰς τὸ νόμο καὶ φεύγει εἰς τὸ δρόμο κωττάει, τῆς ἔλειπε τὸ μεφές της. «Ἄπατα! τὸ μαφές μου!» Γυρίζει πίσω, ἀνοίγει τὴν πόρτα· ἓνα θηρίον ὡς ἐκεῖ ἄπαυ, μετὰ κατὰ μάτια σὺν βαβάθαις στέκονταν καὶ τὴν κῦτταζε: «Δὲ σῶφτασαν αὐτὰ; ἐλυπήθηκα ἓνα παλιομάφεσο!» εἶπε τὸ θηρίον καὶ τὴν ἔφαγε.

Ὁ τραγόπαπας (Καλάμαι)

Ἐνας χωριάτης ἀπέθανε τὸ παιδί του ἢ ἡ γυναῖκα του, δὲν ἤξερω, εἰς ἓνα χωριὸ κοντὰ εἰς τὴν Τρίπολη, δύο δυνάμους ὥρας μακριὰ, τὸν περασμένον Ἀύγουστο, ὕστερα ἀπὸ τοὺς σεισμούς. Λοιπὸν αὐτὸς ἦτανε φτωχός, εἶπε εἰς τὸν υἱὸν του νὰ προσγαλέσῃ τὸν παπὰ νὰ θάψῃ τὸ παιδί· ἐπῆγε τὸ παιδί, μὰ ὁ παπὰς δὲν ἠθέλησε νὰ πάῃ, ἤξερε πῶς ἐν ἔχει χρήματα. Ὁ πατέρας ἀναγκάστηκε τότες κ' ἔστειλε τὸ παιδί του νὰ συνάξῃ ἐλεημοσύνην. Ἀλλὰ δὲν ἤμπορεσε νὰ συνάξῃ παρὰ μόνον μὴ δραχμὴ, χωρικοὶ ἄνθρωποι βλέπεις, ἄλλοι μὴ πεντάρα, ἄλλοι μὴ δεκάρα, περισσότερο δὲν εἶχαν νὰ τοῦ δώσουν. Τὰ ἔδωκαν εἰς τὸν παπὰ, αὐτὸς καὶ πάλι δὲν τὰ δέχτηκε, ἐγύρνε τοῦλάχιστον τρεῖς δραχμαῖς. Τότε λέει ὁ πατέρας τοῦ παιδιοῦ: «Παιδί μου, πῆγαινε ν' ἀνοίξῃς τὸ λάκκο, νὰ τὸ θάψωμε μόνον μας, γιατί τώρα εἶναι καλοκαιρὶ, καὶ θὰ βρομήσῃ ὁ νεκρός». Πῆρε τὴν ἀξίνα τὸ παιδί κ' ἓνα φινάρι, ἐπῆγε εἰς τὸ νεκροταφεῖο κ' ἀνοίξε ἓνα λάκκο. Ἀλλὰ ἐκεῖ ἦδρε ἓνα δέμα, ποῦ εἶχε μέσα λίραις. Τότε πῆγε εἰς τὸ σπῆτι καὶ λέει: «ὄριστε, πατέρα, μὴ λίρα, πῆγαινε, δῶσ' τη εἰς τὸν παπὰ νὰ θάψωμε τὸν ἀδερφὸ μου». Ἐπῆρε ὁ πατέρας τὴ λίρα, τὴν πῆγε εἰς τὸν παπὰ, καὶ ἔθαψαν τὸ νεκρὸ. Ὁ παπὰς ἐσυλλογίσθη, λέει μετ' ὃ τοῦ του: «Ἄ! λέει, ἐτότου τοὺς ζήτησα τρεῖς δραχμαῖς καὶ δὲν εἶχαν, τώρα ποῦ ἤδωκαν τοὺς λίραις; κατὰ θὰ τρέχει, θὰ ἤδραν θησαυρὸ!» Καὶ ἐσκέφτηκε πῶς μποροῦσε νὰ τοὺς τὰ πάρῃ. Τί σοφίζεται; Πάει σ' ἓναν τσο-

πάνο καὶ τοῦ πε ἂν ἔχει ἓνα τράγο μεγάλο πέντε ὡς ἔξ ψαλιδιῶν. Ὁ τσοπάνος εἶχε πολλοὺς. «Λοιπὸν τοῦ λέει, νὰ μοῦ διαλέξετε τὸ μεγαλύτερο, θὰ σᾶς δώσω μὴ λίρα· θέλω ὅμως νὰ τὸν γδάρετε καλά καὶ μετὰ προσοχῇ, νὰ μοῦ δώσετε τὸ τομάρι, καὶ τὸ κρέας κρατήσετε το σῆς καὶ φάτε το. Νὰ μοῦ ἀφήσετε τὰ ξύλα, τὰ μάτια νὰ τὰ βγάλετε καλά, νὰ τ' ἀφήσετε ὄλο τὸ τομάρι χωρὶς νὰ τὸ περάξετε καθόλου, μετὰ γένεια, τὸ στόμα, ὄλα. Τὸ βράδυ τοῦ πῆγαν εἰς τὸ σπῆτι τὸ τομάρι, ὅπως τὸ παράγγειλε. Ἡ γυναῖκα του ἀπόρριψε ἅμα τὸ εἶδε καὶ τὸν ἐρώτησε: «Πατὰ μου, τί ἐπαδες; — Ἐννοια σου, μωρὴ θησαυρὸ τὸ βράδυ. αὐτὸ τὸ τομάρι θὰ φέρῃ θησαυρὸ τὸ βράδυ».

Τὰ μεσάνυχτα λοιπὸν ὁ καλὸς σου ὁ παπὰς ἐγδύθηκε, ὅπως τὸν ἐγέννησε ἢ μάννα του, τὸν ἐβροθήθησε καὶ ἡ παπαδιά, καὶ ἐφόρεσε τὸ τομάρι. Μὴ δύο καὶ πᾶει ἴσα εἰς τὸ σπῆτι τοῦ χωριότη, ποῦ εἶχε τὸν πεθαμένον καὶ ἐβρόντηξε τὴν πόρτα· ὁ νοικοκύρης τοῦ λέει: «Ποῖος εἶναι; — Εἶμαι ὁ Βερζεβούλης», λέει. Ἀνοίγει τὴν πόρτα ὁ νοικοκύρης καὶ βλέπει ἓνα τράγο καὶ τοῦ μιλοῦσε «Τί σοῦ σῶ; τοῦ λέει τρομασμένος ὁ νοικοκύρης. — Εἶμαι ὁ Μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος καὶ ἐρχομαι ἀπὸ τὴν ἐκκλησιά νὰ μοῦ δώσετε τὰ χρήματα ποῦ πῆρατε». Ὁ νοικοκύρης δὲν ἤξερε τίποτε. Πάει εἰς τὸ παιδί του, τοῦ λέει: «Ἐλα δῶ, παιδί μου, μὴν ἠδρες τίποτα ἐκεῖ ποῦ ἔσαι;» Ἐδῶ ἦρθε ἓνα πρᾶμα καὶ μοῦ λέει πῶς εἶναι ὁ Μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος, μὰ τί εἶναι κ' ἐγὼ δὲν ξέρω». Τὸ παιδί ἐφοβήθη καὶ ἐπῆγε εἰς ἓνα μέρος ποῦ εἶχε κρυμμένον τὸν κόμπο μετὰ τοὺς λίραις, καὶ ὅπως ἦταν ἐπῆγε καὶ τὰ ἔδωκε εἰς τὸν τράγο.

Ὁ τράγος ὄλο χαρὰ πῆγε εἰς τὸ σπῆτι καὶ βροντάει. Ἀκούει ἡ παπαδιά. «Ποῖος εἶναι; — Ἐγὼ εἶμαι, λέει. Ἐ, δὲ σοῦ λεγα γὰ, τῆς λέει, παπαδιά μου, πῶς τοῦτο τὸ τομάρι θὰ φέρῃ θησαυρὸ; Νὰ λοιπὸ!» καὶ τῆς παρουσίασε τὸ δέμα μετὰ τοὺς λίραις. Εἰς τὸ διάστημα αὐτὸ ποῦ ἡ παπαδιά κῦτταζε τοὺς λίραις κ' ἔχαρῶτανε, ὁ παπὰς προσπαθοῦσε νὰ βγάλῃ τὸ τομάρι τοῦ τράγου ἀποπᾶνον του. Ἀλλὰ τίποτα! δὲν μποροῦσε. Προσκαλεῖ καὶ τὴν παπαδιά. Ἐρωταί κ' αὐτὴ νὰ βγῇ τὸ τομάρι, τὸ τομάρι δὲν ξεκολλοῦσε ἀπ' τὸν παπὰ. Ἀφ' οὗ δὲν ἔβγαινε, λέει τῆς παπαδιάς: «Πάρ' ἓνα μαχαίρι νὰ σκίσῃς τὸ τομάρι τοῦλάχιστον». Παίρνει τὸ μαχαίρι, πᾶει νὰ σκίσῃ, πονάει ὁ παπὰς. Ἀφ' οὗ εἶδε πῶς πονοῦσε καὶ ἦταν ἀδύνατον νὰ βγῇ τὸ τομάρι, λέει τῆς παπαδιάς νὰ πάρῃ τοὺς λίραις καὶ νὰ τοὺς δώσῃ εἰς τὸ δεινὰ σπῆτι. Γιατὶ ἐσκέφτηκε πῶς ἂν δώσῃ πίσω ὅσα πῆρε μετὰ πονηριά, θὰ βγῇ τὸ τομάρι. Ἐπῆρε ἡ παπαδιά τοὺς λίραις, τοὺς πῆγε καὶ τοὺς ἔδωσε. Ἀλλὰ ὅταν ἐγύρνε τρανοῦνε πάλι τὸ τομάρι, καὶ οὔτε τότε ἔβγαινε. Ἡ παπαδιά ἔβαλε τοὺς φωναῖς καὶ τὸν θρήνους, τὸ ἔμαθε τὸ χωριὸ, εἰδοποιήσαν τὸ δήμαρχο, ἦρθε ὁ εἰσαγγελέας, τὸν πῆραν εἰς τὴν Τρίπολη, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ τὸν ἔστειλαν εἰς τὴν Ἀθῆνα εἰς τὸ μουσεῖο

ΔΙΑΦΟΡΑ

Ὁ Πινδάρους ἐν Φιάλῃ. — Ἐλάβαμεν κ' ἐμεῖς, φιλοφρόνως ἀποσταλεῖσαν, μίαν φιλίαν... Πινδάρου, κατασκευῆς τοῦ κ. Σταματίου Δ. Βάλβη, ὑψηροῦ τοῦ ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ. Ὁμολογοῦμεν, ὅτι μετ' ὄλας τὰς προδόους τῆς συγχρόνου βιοτεχνίας εἰς τὴν παρασκευὴν τουρσιῶν, σαρωδελλῶν, τόνων, συμπεπικνωμένων γαλακτοῦ καὶ ἄλλων ἀναριθμητῶν φαγοσίων, δὲν ἐπεριμέναμεν νὰ ἴδωμεν τὸν Πινδάρου... μπουτλιαρισμένον.

Τὸ θαῦμα αὐτὸ ὀφείλεται εἰς τὸν κ. Βάλβην, ὅστις «ἐν λιποτάτη φιάλῃ», ὅπως τόσον μετριοφρόνως γράφει εἰς τὴν ἀφιέρωσίν του, «περι-

δωδ' ἀριεργόνει τὸ παρασκευασμὰ του εἰς τὸν κ. Κόντον. Αἱ φιάλαι τοῦ κ. Βάλβη εἶνε ὁμολογουμένως μετ' ἐξαιρετικῆς φιλοκαλῆς παρασκευασμένα, ὅπως δὲ ὅλα τὰ εἶδη τῶν εὐρωπαϊκῶν specialités, περιτυλιγμένα μετ' ἀπὸ πλῆθος ὀδηγῶν, πιστοποιητικῶν καὶ ἐξηγήσεων περὶ τῆς χρήσεως καὶ συστάσεως τοῦ περιεχομένου τὰς ὁποίας ὁ κατασκευαστὴς τιτλοφορεῖ μετ' ἀπὸ πολλῶν πρωτοτυπιῶν: ἐμμέτρους προλόγους, παραρτήματα, ἐπίμετρα (α, β, γ) καὶ οὕτω καθέξης. Εἶχαν τὴν εὐχαρίστησιν νὰ δοκιμάσωμεν τὸ νέον ποτὸν τοῦ κ. Βάλβη καὶ νὰ προσφέρωμεν καὶ εἰς πολλοὺς φίλους πρὸς δοκιμὴν. Ἡ γνώμη ὅλων εἶνε ὅτι τὸ ποτὸν εἶνε πολὺ ἀριον, ἀντιθέτως πρὸς ὅλα τὰ εἶδη αὐτῶν δὲ συμπεπικνωμένα παρασκευάσματα.

Τοιοῦτοτρόπως ἐνθ' εἰς τὴν φυσικὴν κατάστασιν εὐρίσκομεν:

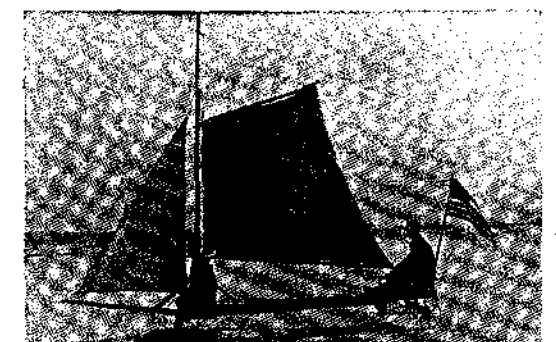
Ἄριστον ὕδωρ

εἰς τὴν φιάλῃ τοῦ κ. Βάλβη εὐρίσκομεν:

Τὸ ὕδωρ πάντων ἀριστον ὑπάρχει τῶν στοιχείων πρὸς τὸν συνήθη βίον

Ἡ ἀράσις κατὰ τὸ πικνόμετρον εἶνε ὡς 1:10. Ἄλλ' εἰς αὐτὸ ἴσως δὲν πταίει καθ' ὁλοκληρίαν ὁ κ. Βάλβη. φωνὴ αὐτὸς ὁ Πίνδαρος ὁμολογεῖ ὅτι «ἀριστον ὕδωρ» ὁ κ. Βάλβη εὐεωρήσε καλὸν νὰ τὸ προσθέσῃ μετ' τὴν ὀνίαν. Ἐπιτίθειμεν δὲ ἢ Ἐπισημητικὴ Ἐταιρία, ἢ υἱοθετήσασα τὴν νέαν βιοτεχνίαν, εἰς τὸ ἐξῆς θὰ μᾶς δώσῃ μᾶλλον συμπεπικνωμένα παρασκευάσματα.

Τὸ πλοῖον τῆς ἐρήμου. — Ἡ κάμηλος ἦτο γνωστὴ ἕως τῶρα ὡς τὸ μόνον ζῷον τὸ ὁποῖον δύναται ἀσφαλῶς νὰ διαβῇ τὰς ἀπεράντους χέρους τῆς ἄμμου. Ἐναπέκειτο ὁμοῦ εἰς τοὺς ἐπιχειρηματικούς καὶ μεγαλετηρόλους ἀμερικανούς νὰ κατασκευάσῃσαν πραγματικὰ πλοῖα, τὰ ὁποῖα ἔθεσαν εἰς κίνησιν εἰς τινὰς ἐρήμους τῆς Καλλιφορνίας. Εἰς τὴν ἐρημον Μογκαϊβὴ πλῆθος περιηγητῶν ταξιδεύουν μετ' ἀπαράδοξα αὐτὰ πλοῖα. Εἶνε κατασκευασμένα ἐν εἶδει ἀμαζῶν μετ' ἀπὸ πλατεῖς τροχοῦς, τὰ δὲ μεγαλύτερα ἐξ αὐτῶν φέρουν πομπρῶσσα πλοῖον καὶ μεγάλα ἰστιᾶ. Ἀναπτύσσουν μεγάλην ταχύτητα ὅταν πνέῃ οὐρανὸς ἀνεμῶς καὶ δύνανται τοιοῦτοτρόπως νὰ συμπεριλάβουν ἀρκετοὺς ἐπιβάτας. Ὅταν ἔχουν ἀναπτυγμένα τὰ ἰστιᾶ καὶ ἠνωμένως τὰς σημάιας τῶν, τὰ πλοῖα αὐτὰ τῆς ἐρήμου παρουσιάζουν παράδοξον ὄψιν.



Τὸ νέον ἀμερικανικὸν πλοῖον τῆς ἐρήμου.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Περιοδικά :

Ὁ κ. Σπ. Λάμπρος γράφον εἰς τὸν «Νέον Ἐλληνομνημόνα» περὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μονῆς τῆς Παμμακαρίστου ζητεῖ τὴν ἐποχὴν τῆς κτίσεως τῆς μονῆς αὐτῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ἀπὸ τοῦ Γενναδίου, ὀλίγον μετὰ τὴν ἄλωσιν, ἐγκατέστη τὸ πατριαρχεῖον. Ὁ Πασπάτης καὶ ὁ κ. Μανουὴλ Γεδεών ἀνάγουν τὴν κτίσιν εἰς τὸν δωδέκατον αἰῶνα. Κατὰ τὸν κ. Λάμπρον, ὁ Πατριάρχης ἀναφέρει τὴν μονήν, ἢ ὁποία θὰ ἐκτίσθη ὀλίγον πρὸ τοῦ 1294. Ἡ ὑπαρξίς ὁμοῦ, κατὰ τὸν θρύλον, τάφου τοῦ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ εἰς τὴν μονήν τῆς Παμμακαρίστου θὰ κατέρριπτε τὴν γνώμην τοῦ κ. Λάμπρου. Ἀλλὰ ὁ συγγραφεὺς ἐκδέχεται διαφόρους λόγους κατὰ τοὺς ὁποίους δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ὑπάρχῃ ὁ τάφος τοῦ Κομνηνοῦ. Ἐπίσης καταρρίπτει ὁ κ. Λάμπρος καὶ ἄλλον θρύλον, ὁ ὁποῖος θὰ μᾶς ἐπανέφερε εἰς τὸν δωδέκατον αἰῶνα.

Εἰς τὴν «Revue des Deux Mondes» ὁ κόμης Κάρολος δὲ Μουτὴ, γράφον περὶ τοῦ Συνεδρίου τοῦ Βερολίνου, λέγει, ὅτι ἐν ἀπὸ τὰ ἐπιφανέστερα μέλη τοῦ συνεδρίου ἦτο ὁ Διοραεὺς. Τὸ πρόσωπόν του, πολὺ ὄρατον ἄλλοτε, τότε κίτρινον καὶ ρυτιδωμένον, εἶχε ἀκόμη τὰς κανονικὰς του γραμμὰς καὶ κατὰ ἐμφανῶν πολλὴν λεπτότητα καὶ θέλησιν χαρακτικῆς. Ἐνας ὑψηλὸς καὶ ἰσχνὸς γέρον, ἐλαφρὸς κυρτωμένος ἢ ζωηρότης, ἐδῶ κ' ἐκεῖ, τοῦ βλέμματός καὶ ἢ εἰρωνικὴ γωνία τοῦ στόματος ἐπρόδιδον τὴν δύναμιν τῆς σκέψεώς του, πάντοτε ἀκριαῖον καὶ ἐν ἐργηρόσει. Εἰργάζετο χωρὶς διακοπὴν, διαρκῶς μελετῶν, καὶ ἐπιγίγνετο εἰς ὅλας τὰς συνεδριάσεις «καὶ ἔπειτα ἀπ' ὅλα αὐτὰ, ἔλεγε ἔχω νὰ διοικήσω καὶ τὴν Ἀγγλίαν». Ὑπὸ τὸν πολιτικὸν ἀνεφαίνετο πάντοτε ὁ καλλιτέχνης. Οἱ λόγοι του ἦσαν συγχρόνως λόγοι καλλιτέχνου καὶ ἀρχηγοῦ κυβερνήσεως. Εἰς τὸ συνέδριον εἶχε βοηθὸν τὸν ἱκανὸν καὶ σοφὸν συνάδελφόν του λόρδον Σάλσβαρν. Ὁ Σάλσβαρν ἦτον ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀνδρας τῆς κυβερνήσεως, τοῦ ὁποῖου ἢ ἀτομικὴ ἱκανότης καὶ ἢ κοινωνικὴ θέσις ἐνισχύουν τὸσον τὴν δύναμιν τῆς Ἀγγλίας. Τὸ ἐξωτερικὸν του ἦτο μᾶλλον φιλοσόφου ὄνειροπόλου παρὰ πολιτικοῦ καὶ ὁμοῦ ἦτο θερμὸς ἢ ἀπαθὴς ἀναλόγως τῆς κυβερνήσεώς του ἢ δὲ ἐκπολιτιστικῆς ὁρμῆς του ἢ ἢ πρὸς τοὺς δυναστευομένους συμπαιδείᾳ τὸν υπερέσσαντο πάντοτε εἰς τὰ συμφέροντα τῆς πατρίδος του. Ὁ πριγκιπ Γορσακόφ ὁμοίως μετ' ἀπὸ τὸν 18ου αἰῶνος. Εἶχε μεγάλην ὀξύνοϊαν, πείσμα νὰ θέλῃσιν καὶ ὀρμὴν κατὰς ὀξείαν ἐνίστατο ἐφαίνετο ἀνυπόμονος καὶ νευρικός. Ἡ μεγαλύτερα δυσκολία ἦτο τὸ βουλγορικὸν ζήτημα: ἕνα ἄλλο ζήτημα δύσκολον ἦτο τὸ τῆς Βοσνίας καὶ τῆς Ἑρζεγοβίνης. Ἐν γένει τὸ συνέδριον ἔκαμε ὅ,τι ἠμπόρεσε καὶ ὅ,τι ἠδύνατο νὰ διαλύσῃ τότε τὴν θύελλαν ἢ ὁποία σιγὰ σιγὰ θὰ ἐπῆρχετο.

Γεμάται ἀπὸ τρυφερότητα ἀλλὰ καὶ ἀπὸ διαφορῶν λεπτομερειῶν περὶ τῶν ἔργων του, ἀπὸ τὰ διάφορα συναισθημὰτα τὰ ὁποῖα γιννοῦσαν μετὰ εἰς τὴν ψυχὴν του, εἶνε αἱ Ἐπιστολαὶ τοῦ Ριχάρδου Βάνγκε πρὸς τὴν Ματθίλδην δὲ Βέσσεντογκ τὰς ὁποίας δημοσιεύει ἢ «Revue de Paris» τῆς 1 Νοεμβρίου. Ὁ Βάνγκε, μετὰ τὴν ἐπαναστατικὴν ἐξέγερσιν τῆς Δρέσδης τὸ 1849, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε συμμετάσχει, ἀνεχώρησε ἀπὸ τὴν Γερμανίαν καὶ ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Ζυρίχην μετ' ἀπὸ τὴν σύζυγόν του Μίνναν. Ἐνός πλούσιος γερμανὸς ἔμπορος τοῦ προσέφερε μίαν ἐξοχικὴν οἰκίαν τὴν ὁποίαν ὠνόμασε Ἄουλον, πλησίον τῆς ἰδικῆς του ἐπαύ-

λεως. Ἡ σύζυγος τοῦ ἐν λόγῳ ἔμπορου, Ματθίλδη δὲ Βέσσεντογκ, συνεδέθη διὰ φιλίας μετ' ἀπὸ τὸν μέγαν συνθέτην ἐκεῖνος ἦτο 40 ἐταίριον ἔτων, ἐκείνη 24. Ὁμοῦ, καλλιτέγνης καὶ στιχογράφος. Ὁ Βάνγκε τῆς ἔπεισε τὰ ἔργα του, τῆς ἐδιάρθε τὰ δράματα τοῦ Καλδερόν. Ἦτον ἢ γονιμότερα ἐποχὴ τῆς ζωῆς του. Ὁ δεσμὸς αὐτὸς φρασιᾶ ἔγινε στενότερος καὶ οἰκειότερος. Ὁ Βάνγκε ἀνεχώρησε τὸ 1858 εἰς τὴν Βενετίαν. Αἱ πρὸς τὴν Ματθίλδην ἐπιστολαὶ του ἐστάλησαν ἀπ' ἐκεῖ.

Εἰς τὸ «Nineteenth Century» τοῦ Λονδίνου ὁ Ἄγγλος μυθιστοριογράφος Γεώργιος Μέρεδιθ ἔφερε κυριολεκτικῶς ἐπαναστάσιν εἰς τὴν ἀγγλικὴν κοινωνίαν ὑποστηρίζων ὅτι «ὁ ἰσθμὸς γάμος δὲν εἶνε σύμφωνος μετ' ἀπὸ τὴν σημερινὴν κοινωνίαν καὶ ὅτι πρέπει ν' ἀντικατασταθῇ διὰ τοῦ γάμου ἐπὶ προθεσμίᾳ, π. χ. δέκα ἔτων».

Εἰς τὸ ρωσσικὸν περιοδικὸν «Mir Bojy» τοῦ Νοεμβρίου γίνεται λόγος περὶ τῆς τελευταίας ἐργασίας τοῦ Σ. Κούσμιν, διὰ τῆς ὁποίας δίδει περίληψιν τῶν ἰδεῶν τῶν μεγάλων φιλοσόφων, συγγραφέων, πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν περὶ τοῦ πολέμου. Ὁ Ἅγιος Λόγουστινος λοιπὸν ἦτο ἰπὲρ τοῦ πολέμου διὰ τὸ ὁποῖον «ἢ θεῖα Πρόνοια διορθῶνει τὰ ἐκλελυμένα ἦθη». Ὁ Δοστογιέβσκι, ὁ χριστιανικότερος ἴσως τῶν Ρώσων συγγραφέων, ὁμιλεῖ περὶ τῆς μάλιστα αὐτῆς ἐπιεικῶς, συμπαιδείᾳ σχεδόν: «μακρὰ εἰρήνη, λέγει, γεννᾷ τὴν σκληρότητα, τὴν δειλίαν, τὸν ἐγωισμόν, ὁ ὁποῖος ἐπιδεικνύεται χονδροειδῶς καὶ, τὸ χειρότερον, τὴν πνευματικὴν σήψιν». Ὁ Πλάτων, ὁ Κάντ καὶ ὁ Ἑγελ ἐθεώρουν τὸν πόλεμον ὡς ἀνάγκη τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως: ὁ Ἑγελ μάλιστα ἐπλεξε τὸν πανηγυρικόν του. Ὁ Νίτσε, ὁ Λασάλ, ὁ Προῦντὸν κηρύσσονται ὑπὲρ τοῦ πολέμου: Ὁ Οὐγκώ, ὁ Βολταίρος, ὁ Ρενάν, ὁ Τολστόϊ εἶνε ἀπ' ἐναντίας ἐχθροὶ του. Ὁ Μόλτσε εἶπε: «Ὁ πόλεμος εἶνε ἱερός... εἶνε θεσμὸς θεῶν». Ὁ Μισπασάν ἔγραψε ὄρασις καὶ πλήρεις πάθους σελίδας στιγματίζων τὸν πόλεμον.

Ἐφημερίδες :

Εἰς τὴν «Ἀκρόπολιν» γράφει ὁ κ. Δ. Ἀναστασόπουλος ὁ Ἀθηναῖος περὶ τοῦ κινδύνου τὸν ὁποῖον διατρέχει τὸ λαγεῖον τῶν Ἀρχαιοστῆτων ἕνεκα τῆς ἰδρύσεως τοῦ λαγεῖου τοῦ Σκόλου. «Τὰ μάρμαρα αὐτὰ, λέγει, εἶνε θεοὶ, εἶνε Ἰδέαι, εἶνε Τέχνη, εἶνε Γράμματα, εἶνε Ἰδανικά, μαρμαρωμένα ὄλα. ἔχουν τὸ μυστήριον μέσα των τῆς αἰωνιότητος τοῦ Καλοῦ καὶ τῆς Ἰδέας εἰς τὸν Κόσμον ὅλον. — Ὅσοι πιστεύουν εἰς τὴν δύναμιν τῆς Ἰδέας, εἰς τὴν αἰωνιότητα τῆς Τέχνης, ὅσοι πιστεύουν ὅτι ἕνας Πραξιτέλειος Ἐρμῆς ἢ ἕνας τοῦ Ἰκτινίου Παρθενῶν τοὺς μίλει μέσα των, πρὸς τὰ μεγάλα καὶ τὰ ὑψηλά καὶ τὰ ὄρατα περισσότερον ἀπὸ τὰς χιλιάδας τῶν κοινοβουλευτικῶν μύθρων τῆς τραγικῆς Βουλῆς μας ὄλοι σεις ἐναγκαλισθῆτε τὴν προστασίαν τῶν Ἀρχαιοστῆτων. τὴν λατρείαν των, τὸν θαυμασμόν των, τὴν ὑπερηφάνειαν ὅτι ζῆτε δι' αὐτὰς καὶ ἕνεκα αὐτῶν καὶ ὑποστηρίζατέ τας μετ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἀγαπήσατέ τας μετὰ πάθος καὶ δάσους ὑπὲρ τῆς ἀναβιώσεως αὐτῶν καὶ ὑπὲρ τοῦ φωτός αὐτῶν τὸν ὀβολόν σας »

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Διὰ τὴν ἔδραν καθηγητοῦ τῆς Δημοσολογίας εἰς τὸ Ἑθνικὸν Πανεπιστήμιον, ὁ ὕψιγγος κ. Ἀνδρεάδης ἔλαβε ψήφους 5, ὁ δὲ κ. I. Ζωγράφος 3.

Ὁ φίλος μας Ζωγράφος κ. Ὁθωναῖος ἀνεχώρησε εἰς τὸ Λονδίνον ὅπου θὰ ἀκολουθήσῃ μαθήματα ἀισθητικῆς καὶ θὰ ἐργασθῇ τελειοποιούμενος εἰς τὴν τέχνην του.

Εἰς τὸ καλλιτεχνικὸν ἐργαστήριον τοῦ κ. Β. Μποκετοιάμπη ἠνωῖε ἀπὸ τῆς Τετάρτης 8 Δεκεμβρίου ἐκθεσίς τῶν ἔργων τοῦ γνωστοῦ ὕδατογράφου. εἶνε τὰ πρῶτα ἐφετεῖνὰ δείγματα τῆς ζωγραφικῆς ζωῆς τῶν Ἀθηναίων.

Ὁ κ. Στέφανος Α. Ξανθοῦδιδης ἐφορὸς τῶν ἀρχαιοτήτων ἐν Κρήτῃ καὶ συγγραφεὺς τοῦ «Κρητικῶ Πολιτισμοῦ» καταλέγεται ἀπὸ σήμερον μετὰ τῶν συνεργατῶν μας, ἀρχίζων μετ' ἀπὸ τὴν Ἑνετικὴν Λέσχην τοῦ Ἡρακλείου. Ὁ κ. Ξανθοῦδιδης διὰ μελετῶν του καὶ ἀναποκρίσεων θὰ κρατῇ τὰ «Παναθήναια» ἐνήμερα τῆς τόσον σπουδαίας καὶ ἀποκαλυπτικῆς ἀρχαιολογικῆς ζωῆς τῆς νήσου.

Εἰς τὸ Γόκιον ὑπάρχει «Ἐταιρία Μπετόβεν». Τόση εἶνε ἢ ἐπιτυχία τῆς ὥστε ἐφέτος ἠναγκάσθη νὰ αὐξήσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν συναυλιῶν τῆς. Εἰς τὰ προγράμματά τῆς βλέπετε τὰ ὄνόματα τοῦ Μπετόβεν, Μόζαρτ, Λίστ, Χέντελ, Γλουκ καὶ Ριχάρδου Στράους.

Τὸ τελευταῖον δράμα τοῦ Μπερόνσον δὲν εἶχε εἰς τὴν Νορβηγίαν τὴν θερινὴν ὑποδοχὴν τῶν προηγουμένων ἔργων τοῦ μεγάλου συγγραφέως. Ἡ ὑπόθεσις τοῦ δράματος εἶνε ἢ σύγκρουσις μετὰ τῶν γονέων καὶ τέκνων.

Ἡ Ἑθνικὴ Παναθηναῖκη τοῦ Λονδίνου ἀπέκτησε δύο ἔργα ἀξίας, τὴν εἰκόνα τοῦ Ἀριστοῦ ὑπὸ τοῦ Γισσανοῦ καὶ τὴν προσωπογραφίαν τοῦ σιρ Ἐνρου Θόμφρον ὑπὸ τοῦ Millais.

Τὸ ρωσσικὸν «Περιοδικὸν δι' ὄλους» δημοσιεύει τρεῖς ἀπὸ τὰς τελευταίας ἐπιστολάς τοῦ Λέοντος Τολστόϊ Ἰδού ἕνα μικρὸν ἀπόσπασμα.

Ὁ δεσμὸς μετὰ τῶν Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων — ἢ ἀγάπη — εἶνε ὅταν τὸ νῆμα ποῦ δίδει εἰς τὸν νέον ἢ μίγνισμα τοῦ παραμυθιοῦ, διὰ νὰ τὸν ὀδηγῇ. Ἔτσι πρέπει καὶ εἰς τὴν ζωὴν, νὰ πηγαίνομεν ὅπου μᾶς ὀδηγεῖ τὸ νῆμα ποῦ πηγαίνει ἀπὸ τὴν ἀγάπην ἄλλὰ ποῦ θὰ μᾶς ὀδηγήσῃ δὲν ἠμποροῦμεν νὰ γνωρίζομεν καὶ ἂν νομίσωμεν ὅτι γνωρίζομεν, τότε θ' ἀποπλανηθῶμεν.

Ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Princeton κ. Bishop γράφει ἐκτενὴ βιβλιοκρισίαν εἰς τὸ Περιοδικὸν «The Library Journal» περὶ τοῦ καταλόγου τῶν χειρογράφων κωδικίων τῆς ἐν Θεοράναις μονῆς τῶν Ἁγ. Τεσσαράκοντα τοῦ συναρχθέντος ὑπὸ τοῦ συνεργάτου μας κ. Νίκου Α. Βέη. Ἐξαιρεῖ τὸ σύστημα τὸ ὁποῖον ἀκολουθεῖ ἀποκαλῶν αὐτὸ θαυμάσιον καὶ λέγει ὅτι ἢ κατὰ τὴν αὐτὴν μέθοδον σύνταξις καταλόγων χειρογράφων διασωθέντων εἰς τὰς ληκτάς μοναστηριακὰς βιβλιοθήκας τῆς Πελοποννήσου θὰ εἶνε σπουδαιότη καὶ μεγάλη ἀπερσία εἰς τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα, τὴν ὁποίαν ἔχει νὰ προσφέρῃ ὁ κ. Βέης.

Τὴν 18 Δεκεμβρίου ἐκώρυξθη εἰς τὴν Γαλλίαν ἢ ἑκατονταστῆρις τῆς γεννησεως τοῦ γάλλου συγγραφέως καὶ κρητικῶ Σαιντ-Μπέ.

Τὸ βραβεῖον τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Γκογκιὸν ἐδόθη ἐφέτος εἰς τὸν συγγραφέα τοῦ μυθιστορηματός «La Maternelle» Λέοντα Φρασαῖ.

Τὴν 26 Δεκεμβρίου ἀνοίγει εἰς Μόσχην ἢ ἐτησίον

ἐκθέσεις τῆς «Ἐνώσεως τῶν ῥώσων καλλιτεχνῶν». Οἱ ἀναγνώσται τῶν «Παναθηναίων», γνωρίζουν ἤδη μερικoὺς τῶν καλλιτεχνῶν τῆς περιουσιῆς ἐκθέσεως ἐκ τῶν ἔργων τὰ ὅποια ἐδημοσιεύσαμεν εἰς τὰ τεύχη τοῦ Ἰουνίου, Αὐγούστου καὶ Σεπτεμβρίου.

Εἰς τὸ Μιλάνον ἐδόθη τελευταίως ἡ πρώτη παράστασις τῆς *Ἐλένης* τοῦ Σαιν Σάν. Ἡ ἐπιτυχία ἦτο πλήρης.

Ἡ Ματθίλδη Λεράο ἐξέδωκε νέον μυθιστόρημα *Ἱστορία δύο ψυχῶν*. Ἡ μία εἶναι ἡ ψυχὴ ἐνὸς γλύπτου, ἰταλικῆ ἢ ἄλλῃ εἶναι ἡ τῆς γυναικὸς τοῦ ἢ ὅποια ὀνειρεύεται πλούτη μόνον καὶ φήμην. Αἱ περιγραφαὶ τῆς εἶναι γεμάται ζωὴν καὶ ἀλήθειαν.

Τὸ νέον δράμα τοῦ Μαξιμ Γόρκυ *Οἱ Ἀγροδιαίτοι*, οἱ μεταβαίνοντες δηλ. τὸ θέρος εἰς τὰς ἐξοχάς, ἐδόθη τελευταίως εἰς τὴν Πετρούπολιν. Τὸ δράμα φαίνεται κυμαινόμενον μεταξὺ ἐπιτυχίας καὶ ἀποτυχίας. Τὴν πρώτην ἐσπέραν ἄλλοι τὸ ἐσφύριξαν, ἄλλοι τὸ ἐχειροκρότησαν. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι τὸ Καλλιτεχνικὸν Θέατρον τῆς Μόσχας δὲν ἐδέχθη νὰ παίξῃ τὸ ἔργον αὐτό.

Ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς Ἰανουαρίου τὸ γαλλικὸν περιοδικὸν «*Mercur de France*» θὰ ἐκδίδεται δις τοῦ μηνός.

Εἰς τὴν Ὀπερα τῶν Παρισίων τὰς μεγαλειτέρας εἰσπράξεις ἀποδίδει ἡ Βαλκυρία τοῦ Βάγκερ Κατόπιν ἔρχονται ὁ Μόζαρτ, Ράιερ, Βέρδι.

NEA BIBLIA

ΚΗΡΗΘΕΡΕΣ ποιήματα ὑπὸ Κωνσταντίνου Ι. Βάρβαλη. — Ἀθῆναι 1905.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ Σοφοκλέους ἀποδοθεῖσα εἰς τὴν σύγχρονον γλῶσσαν ὑπὸ Κωνσταντίνου Μάνου. Ἀθῆναι 1905 σχ. 16ον σελ. 77 δρ. 2.

Ἡ ΒΥΖΑΝΤΙΑΚΗ ΕΠΟΠΟΙΙΑ κατὰ τὰ τέλη τοῦ Ι. αἰῶνος G. Schlumberger μετάφρασις E. I. Βουτυρά. Ἐν Ἀθήναις τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1904 (Βιβλιοθήκη Μαρασλή. Μέρους Πρώτων. Ἰωάννης Τσιμισκῆς. Τεύχος Α'.

Ἡ ΒΥΖΑΝΤΙΑΚΗ ΕΠΟΠΟΙΙΑ κατὰ τὰ τέλη τοῦ Ι. αἰῶνος G. Schlumberger μετάφρασις E. I. Βουτυρά (Βιβλιοθήκη Μαρασλή. Μέρους Πρώτων. Ἰωάννης Τσιμισκῆς. Τεύχος Β'. Ἐν Ἀθήναις τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1904.

Ο ΜΕΓ' ΑΛΕΞΑΝΤΡΟΣ Χαράλαμπος Ἀντρέαδης. Ἀθῆναι 1904 σχ. 16 σελ. 192 δρ. 2.

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΕΡΗΜΙΤΟΥ Σαβερίου Τιμῆ, μετάφρασις καὶ εἰσαγωγή Ἀριστοτέλους Κουρτίδου. — Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὀφελίμων βιβλίων. — Ἀθῆναι 1904 σχ. 16ον σελ. 78 δρ. 0.40.

ΤΡΩΙΑΔΕΣ Ἐδριεΐδου, ἔμμετρος μετάφρασις Ἀλεξάνδρου Σ. Κάσδαγλη. Ἀλεξάνδρεια 1904, τύποις Ἰω. Κ. Λαγουδάκη.

LA VIERGE ASSASSINÉE par Maurice Barrès Paris 1904 Bibliothèque Internationale d'édition E. Sansot & Cie 53, Rue Saint-André-des-Arts, fr. 1.

DE HEGEL AUX CANTINES DU NORD par Maurice Barrès avec préface et notes d'E. Nolent. — Paris 1904 Bibliothèque Int^e d'édition E. Sansot & Cie fr. 1

MARCEL PRÉVOST par Jules Bertant, biographie illustrée de divers dessins etc — Paris 1904 Bibliothèque Int^e d'édition E. Sansot et Cie fr. 1

CONTES DE LA VIEILLE FRANCE par Jean Moréas. — Paris 1904, édition du Mercure de France fr. 3,50.

THÉODORA IMPÉRATRICE DE BYZANCE par Charles Diehl. fr 3,50

TURCS ET GRECS CONTRE BULGARES EN MACÉDOINE, par ... - préface de Louis Léger, fr 3,50

RECHERCHES ANTHROPOLOGIQUES EN EGYPTÉ par E. Chantre, fr. 50.

Μουσική :

Ἡ ΣΗΜΑΙΑ ἔσμα διὰ χορωδίας ἀνδρῶν ποιήσις I Πολέμη, μουσικῆ Α. Καμηλιέρη. — Μουσικὸν Κατάστημα Ζ. Βελουδίου καὶ Βιβλιοπωλεῖον «Ἐστίας» δρ. 0.50.

ΤΡΙΑ ΝΕΑ ΑΣΜΑΤΑ διὰ χορωδίας ἀνδρῶν ὑπὸ Α. Καμηλιέρη. Δρ. 0.50.

ΔΥΟ ΑΣΜΑΤΑ ΤΕΤΡΑΦΩΝΑ διὰ χορωδίας ἀνδρῶν ὑπὸ Α. Καμηλιέρη Δρ. 0.50.

Η ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΥ



Ἡ Σάρα Μαιερνὰ